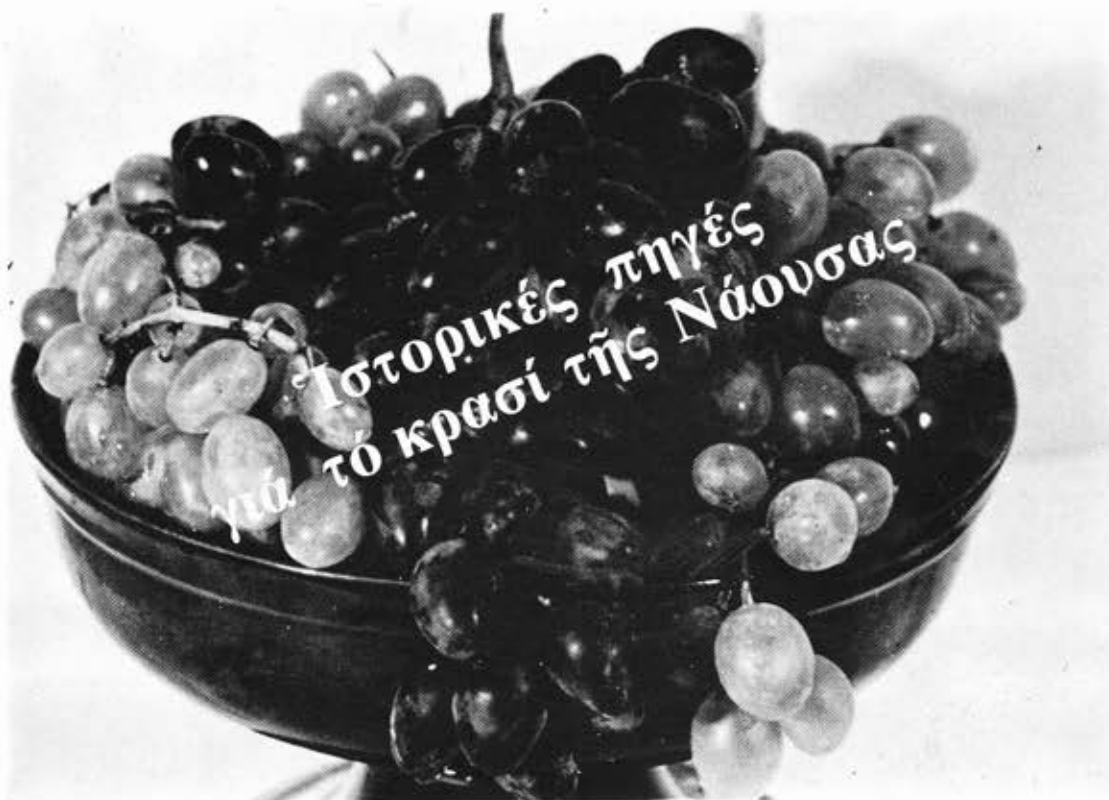

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Μιά πιατέλα με Σταφύλια
Φωτογραφία του Χρ. Παλιούγκα

**Οί Ναουσαῖοι
Εὐεργέτες**

**Προωθούμενα
δενδροκομικά εἶδη**

**Οἱ ψεῖρες
τοῦ ἀνθρώπου
καί
ἡ καταπολέμησή
τους**

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορεῖτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

**Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ
ένδιαφέρον τῶν συνδρομητῶν της.**

**Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση
τῆς συνδρομῆς τοῦ ἔτους 1981**

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

**ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΕΙ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ·Ι·ΚΟ ΣΠΙΤΙ**

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΟ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Νέα διεύθυνση: Βασιλέως Κων/τίνου 40, κάθε Δευτέρα Τρίτη-Πέμπτη 6-9 ἀπόγευμα.

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Έτος Ε' ΤΟΜΟΣ Β' Τεύχος 160 — ΔΡΧ. 60

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Όδ. Ντινόπουλος, Έλένη Μήτσαλα, Λευκή Σαμαρά
Χρ. Μουχάγιερ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Πόπη Μουραφετλή
Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσώλης Γεωπόνος ΔΕΗ, τηλ. 22-557

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Μιά πιατέλα με σταφύλια
Φωτογραφία Χρήστου Παλιούγκα

ΦΩΤΟΣΥΝΘΕΣΗ:

«Μακεδονικά Νέα», Φιλίππου 18, 23-920, Νάουσα

OFFSET:

Λιθογραφική Ο.Ε. Θεσσαλονίκη

Περιοχόμενα

Ίστορικά — Λαογραφικά — Λογοτεχνικά

ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗ ΓΙΑΝΝΗ: Ίστορικά περί Ναούσης ές άνεκδότου χειρογράφου	92
ΧΙΟΝΙΔΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ: Αίτηση όπλαρχηγού Ψαροδήμου	94
ΜΗΤΣΑΛΑ ΕΛΕΝΗΣ: Ίστορικές πηγές για τό κρασί	95
ΜΠΑΪΤΣΗ ΔΗΜ.: Οι Ναουσαίοι Ευεργέτες	96
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Ίστορία της άμπελουργίας	98
ΒΑΣΙΛΑΚΗ ΒΑΓΓΕΛΑ: Άναδρομή 1941-1942	100
ΒΑΣΣΑΜΙΔΗ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ: Γαλάτες	104
ΣΠΑΡΤΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ: Τότι κι τώρα	106
ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ: Άκτίνες laser	108
ΣΑΜΑΡΑ ΛΕΥΚΗΣ: Η άρπαγή της Άφροδίτης	110

Ίατρικά

ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Σ.: Οι προδιαθεσιακοί παράγοντες της στεφανιαίας νόσου	113
---	-----

Άφιέρωμα

ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ Μ.: Οι ψείρες του ανθρώπου	115
--------------------------------------	-----

Γεωργικά — Δενδροκομικά

ΣΚΟΥΜΠΡΗ ΒΥΡ.: Τά άρωματικά φυτά στην Έλλάδα	118
ΚΟΥΚΟΥΡΙΑΝΗ Β.: Η πρόφυξη στα ροδάκινα	122
ΓΑΛΛΗ ΑΝΑΣΤ.: Προωθούμενα δενδροκομικά είδη	124

Διάφορα

ΣΑΜΑΡΑ Σ.: Σπαζοκεφαλιές	130
--------------------------	-----

Άγαπητέ φίλε

Σήμερα παρουσιάζουμε τό 16ον τεύχος. Τό τεύχος αυτό είναι αφιερωμένο στο «σταφύλι καί τό κρασί της Νιάουστας». Λέμε λίγα λόγια για την Ίστορία του κρασιού της Νάουσας πού έγινε «ξακουστό καί όνομαστό» σ' όλο τόν κόσμο μέσα στην Έλλάδα καί στο έξωτερικό. Τό κρασί της Νάουσας έπαιξε πρωταρχικό καί άποφασιστικό ρόλο στην οίκονομία του τόπου καί στην ανάπτυξη της πόλης. Σήμερα «τιμούμε τό κρασί μας» πού πίνουμε.

Άγαπητέ φίλε

Στό τεύχος αυτό δημοσιεύουμε ενδιαφέροντα ίστορικά άρθρα πού άφορούν την περίοδο της επανάστασης του 1822. Επίσης δημοσιεύουμε ειδικά έπιστημονικά άρθρα σχετικά μέ την ύγεία του ανθρώπου καί άλλα γενικού μορφωτικού καί έγκυκλοπαιδικού περιεχομένου. Στίς σελίδες του περιοδικού φιλοξενούμε άκόμα, άρκετές συνεργασίες των νέων συγγραφέων της νέας γενεάς.

Άγαπητέ φίλε

Στό τεύχος αυτό δημοσιεύουμε άρκετές δραστηριότητες πολιτιστικών Συλλόγων της πόλης μας. Επίσης καί μερικές δραστηριότητες από την θεατρική κίνηση του τόπου στά χρόνια της κατοχής. Η Νάουσα πάντοτε ήταν πρωτοπόρος στίς πολιτιστικές καί καλλιτεχνικές έκδηλώσεις. Η Νάουσα έχει μία πλούσια καλλιτεχνική παρουσία καί μία παράδοση άξιόλογη στά θέματα αυτά. Καί ή παράδοση συνεχίζεται.

Άγαπητέ φίλε

Αυτά για σήμερα, θά τά πούμε σέ τρεις μήνες.

Ό Ντίν

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	ΔΡΑΧ. 240
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝΕΣΜΟΙ	» 500
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ	12

Ίστορικά περί Ναούσης ἐξ ἀνεκδότης χειρογράφου

συνέχεια
ἀπ' τὸ προηγούμενο τεύχος

Ἀφοῦ ἐπανεστάτησεν ὁ Ζαφειράκης, ὁ Μάμαντης εὗρεν κατ' ἄλληλον ἐποχὴν ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν Λουμπούτ πασιᾶ δεικνύων τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς ὁπαδούς του ὑπήκοα...¹ ὡς Βασιλεῖς τῶν ὀθωμανῶν, καὶ ἀμέσως ὁ Λουμπούτ πασιᾶς ἐπῆρεν αὐτὸν καὶ τὸν ἱατρὸν Ἀντωνάκην ὅπου πρὸ πολλοῦ ἀπὸ φόβου τοῦ Ζαφειράκη, διέμενεν καὶ ἐπηγγέλλετο τὸν ἱατρὸν εἰς Γενιτσά· αὐτοὺς ἔχων πλησίον του εἰς τὴν κατὰ τῆς Νάουσας ἐκστρατείαν του εἶχεν 18,000 (;)² στρατὸν διήρκησεν ὑπὲρ τὰς 50 ἡμέρας ὁ πόλεμος, ἐπὶ τέλους ὑπέδειξαν οἱ ἀφωσιωμένοι καλοὶ πατριῶται τὸ ἀφύλακτο μέρος λεγόμενον «ἀλῶνια» καὶ ἐσπευσαν οἱ ὀθωμανοὶ ποῖος πρώτον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, νὰ λάβῃ τὸν ἔπαινον τοῦ πασιᾶ καὶ τὰ δῶρα· ἀλλ' ἡ θεία δίκη τὸν ἐφθασεν, τὸν πρώτον μὲ τοὺς ὁπαδούς του ἐφονεύθησαν ἀπὸ τοὺς ὀλίγους φύλακας Ναουσσαίους, οἱ ὅποιοι ἀβλαβεῖς ἐτραβήχθησαν πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Δημητρίου ὅπου οἱ γεναῖοι Σουγκαράδες ἀδελφοὶ 5 μετὰ πολλῶν ἄλλων συγγενῶν των ἐφύλαττον τὴν ὀχυρὰν ἐκείνην θέσιν· ἅμα ἔλαβε τὴν εἶδησιν ὁ Ζαφειράκης ὅτι οἱ τοῦρκοι εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ λεηλατοῦν, θύουν καὶ ἀπολύουν εἰς τὸ κάτω μέρος, ἀμέσως μὲ τοὺς ὀπλοποιούς καὶ κυνηγούς ἐκλείσθη εἰς τὸν πύργον πλησίον εἰς τὴν ἀράπισαν (ποταμός) εἰς τὴν ἄκραν τῆς χώρας ὡς εἰς ἀκρόπολιν, ἐβάσταξεν τρεῖς ἔτι ἡμέρας πολέμων καὶ ἔδωσεν καιρὸν εἰς τοὺς χριστιανούς, ἐξήρχοντο πρὸς τὰ βουνὰ ἀ-

πὸ τὴν Κλεισοῦρα, καὶ πολλοὶ ἐσώθησαν εἰς τὸ Γραμματικόβον³ ὅπου καὶ ὁ πατὴρ μου εἶχεν πρῶτος καταφύγει μὲ ὀλόκληρον οἰκογένειαν, θήλεά τε καὶ ἄρρενα τρία, τέκνα καὶ ἡ Μήτηρ μου καὶ ὁ ἴδιος, χρησίμευσεν ὁ πατὴρ μου διὰ νὰ ὑποδέχεται καὶ περιθάλπῃ τοὺς ἀποφυγόντας τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὸν θάνατον, οὕτω κατόπιν ὁ Ζαφειράκης, ἀφοῦ τραγικὸν θάνατον ἔδωκεν ἐντὸς τοῦ πύργου εἰς βρέφη τινὰ διὰ νὰ μὴν σκούζουν, διὰ τῶν κλαυμάτων ἡσύχως

Τοῦ Γιάννη Βασδραβέλλη

χωρὶς νὰ ἐννοήσουν οἱ τοῦρκοι, ἐξῆλθε καὶ ἐφθασεν εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ ἀνταμώθη μὲ τοὺς ὀπλαρχηγούς Καρατάσιον καὶ Γκάτσον οἵτινες τὸν ἐπερίμεναν.

Ἄμα ἀνταμώθη ὁ Ζαφειράκης μὲ τὸν Καρατάσιον καὶ Γκάτσον ἐσηκώθησαν στιγμιαίως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ στένωμα τὸ ἀπέχον ἀπὸ τὴν θέσιν ὅπου ἦτον τὸ Φρανκότζ⁴ ὥρας 4 ὑποπεύθησαν μὴν τὸ κατέχουν οἱ κονιάροι (ὀθωμανοὶ) καὶ ἔκριναν εὐλογον νὰ μένουν εἰς τὸ λημέρι (θέσιν) ὁ μεγαλύτερος υἱὸς τοῦ Καρατάσιου, Γιαννάκης καὶ ὁ Ζαφειράκης μὲ τὰ γυναικόπαιδα, καὶ ἂν δέν εἶναι φυλαγμένο τὸ Φρανκότζ ἀπὸ τοὺς ὀθωμανοὺς νὰ ἐπιστρέψουν 3 ἢ 4 στρατιῶται, νὰ δώσουν εἶδησιν εἰς τὸν Ζαφειράκην νὰ κινήσουν καὶ αὐτοὶ κατόπιν καὶ ἐκεῖ νὰ τοὺς φθάσουν· ἄλλως νὰ πολε-

μήσουν μὲ τοὺς κονιάρους καὶ ἀργότερα νὰ μεταβοῦν ἀφοῦ πάρουν τὴν εἰρημένην θέσιν· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν εἰς τὸ διάστημα τῶν 8 ὥρων...⁵ καὶ ἐπιστραφεῖς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην κακοκαιρία, ὀμίχλη, καὶ ἔχασαν τὸν δρόμον τους, περίπου χίλιοι κονιάροι καὶ γκέγκηδες οἱ ὅποιοι εἶχον ἀκούσει τὸν χαλασμόν τῆς Ναούσης ἔτρεχαν νὰ προφθάσουν καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ λαφυραγωγήσουν, αὐτοὶ ἔπесαν ὡς συνήθως λέγεται εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἐστέκετο ὁ Ζαφειράκης μὲ τὰ γυναικόπαιδα, καὶ μόνον ὁ Ζαφειράκης, Γιαννάκης, ἓνας ψυχογυιὸς τους καὶ δύο στρατιῶται ἐγλύτωσαν ἀπὸ τοὺς κονιάρους· τὰ γυναικόπαιδα ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἀπήχθησαν εἰς τὸ κῖοσκι, ὅπου εἶχε στήσῃ τὴν σκηνὴν τοῦ ὁ Λουμπούτ πασιᾶς. Ὁ Λουμπούτ πασιᾶς ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι οἱ ὀπλαρχηγοὶ καὶ ὁ Ζαφειράκης ἐφυγαν ἡσύχαζεν καὶ θαρραλεώτερα διέταξεν τοὺς δημίους, νὰ σφάξουν τοὺς ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄπάνω, ὅσους συλλάμβαναν ζῶντας, οἱ τοῦρκοι δημίους εἶχαν γύφτους καὶ Ἰουδαίους Θεσσαλονικεῖς· ἦτον ἀνθρωπομακελεῖον ἀντικρὺ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ πασιᾶ ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον πλάτανον ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ κιοσκίου, κατωφερές ὀλίγον τὸ μέρος· ὅταν ἐπαρησίασαν τὴν Ζαφειράκινα, Καρατάσινα καὶ Γκάτσιναν ἐνώπιον τοῦ πασιᾶ ἐρωτήθησαν διὰ τὴν ταυτότητά των, ὁ Μάμαντης καὶ ὁ ἱατρὸς Ἀντωνάκης οἱ ὅποιοι πάντα πλησίον τοῦ πασιᾶ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ κάθωνται ἀπεκρίθησαν ὅτι ἀληθῶς ἐκεῖναι ἦσαν· τότε τὴν Καρατάσινα μόνον ἀπηγχόνισαν ἀπὸ

τούς μαστούς ως λέγουν τὰς δὲ ἄλλας δύο αἰχμαλώτους μαζί με τὰ τέκνα των ἐκράτησαν, ἢ κατ' ἄλλους εἰς τοὺς ἰδίους κονιάρους τὰς ἐχάρησαν οἱ ὅποιοι τὰς ἐπώλησαν εἰς ἄλλους, ὅλο τό κίосκι περίπου στρέμματα 20 μέ ὑπὲρ τὰς 10 πλατάνους τόπος τερπνότατος, ἀπ' ὅπου ἡ Θεσσαλονίκη καίτοι ἀπέχουσα ὥρας 14 φαίνεται, εἶχε μετασχηματισθῇ εἰς πανήγυριν κλαυθμῶνος, ἐνθεν ἀνθρωπομακελιῶν, ἐνθεν ἀγοραπώλησις αἰχμαλώτων, γυναικῶν, παίδων, διηρημένων εἰς πωλητάς διαφόρους, ἕνας ἔχων τὴν μητέρα, ἄλλος τὰ τέκνα, ἔσκουζαν καὶ τσίριζαν τὰ παιδιὰ διὰ τὰς μάνας των, ἀλλ' ἀδύνατον, διότι ἄλλος εἶχεν τοὺς μὲν ἄλλος τοὺς δέ.

Ἄς παύσωμεν αὐτὰ διότι τρέμει ἡ χεὶρ καὶ δακρύζουν οἱ ὀφθαλμοὶ ἂν θελήσῃ τις νὰ ἐξακολουθῇ λεπτομερέστερα νὰ τὰ διηγηθῇ.

Ὁ Ζαφειράκης τέλος πάντων καὶ ὁ Γιαννάκης ἐπῆραν τὸν δρόμο διὰ νὰ φθάσουν τοὺς ὀπλαρχηγούς ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς εἶπομεν εἶχε πυκνοτάτην ὁμίχλην ὁ ὀρίζων ἐπεριπλανήθησαν καὶ ἐξέπεσαν εἰς τὸν κάμπον καὶ εἶδαν τὸ ἀδύνατον νὰ φθάσουν τοὺς πολλοὺς ἔκριναν εὐλογον νὰ κρυφθοῦν εἰς τὸ βάλτο ὀλίγας ἡμέρας καὶ κατόπιν ἴσως οἰκονομηθοῦν καὶ γλυτώσουν· πραγματικῶς ἡμέρας 15 δὲν ἐγνωρίσθησαν, ἀλλὰ τί δὲν κατωρθῶναι ἢ κυρία πείνα, ἠναγκάσθησαν νὰ φανερωθοῦν εἰς ἕνα μυλωνᾶν διὰ νὰ τοὺς δώσῃ ψωμί· ὁ μὲν μυλωνᾶς ψωμί τοὺς ἔδωκε ἀλλὰ συγχρόνως ἐπῆγεν εἰς τὸν Σουλιμᾶν Κόντον, ἄλβανόν Καλενιώ-

την ὅστις ἐπεριφέρετο διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου μέ κάμποσους ἄλβανούς, τότε ὁ μεταβατικός αὐτός ἄλβανός ἐπερίζωσε τὸν τόπον καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἤρρεν τὸν Ζαφειράκην, Γιαννάκην πρῶτον υἱόν τοῦ Καρατάσιου καὶ τὸν ψυχογυιόν τους εἰς τὴν θέσιν Σοφολιά καὶ πολεμήσαντες ἀπὸ τὸ πρῶτον ἕως τὸ ἑσπέρας ἐφονεύθησαν καὶ Ζαφειράκης καὶ Γιαννάκης καὶ ψυχογυιὸς των, ἡρωϊκὸν θάνατον ἔδωκαν ἄξιον τῆς γενναιότητός των.

Ἐνθυμήθην κατάλληλον δύστιχον ὅπου ἤκουσα παρ' ἐνός φίλου μου Τζαμαραῖλα Κεφαληναίου:

Μὴν κάμης φίλον μυλωνᾶν, κουμπάρο μακελιάρη, σαμαρᾶ καὶ κτίστη σύντροφο, κ' οἱ τέσσαρις γαιδάροι.

Ὁ δὲ Καρατάσιος καὶ Γκάτσος μετὰ 2,300 ἀνδρῶν διέσχισαν τὴν Θεσσαλίαν ὅλην μέ ξίφη γυμνά καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἠγωνίσθησαν ἡρωϊκῶς εἰς διαφόρους θέσεις ὑπὲρ τοῦ μεγάλου ἱεροῦ ἀγῶνος.

Ἄς ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὴν τάλαιναν Νάουσσαν· ἀφοῦ ἐντελῶς τὴν κατέστρεψεν ὁ Λουμπουτ πασᾶς, μετ' ὀλίγον κατὰ συμβουλήν φαίνεται φρονιμωτέρων ἐκήρυξεν ἀμνηστειάν (ράγγη) διὰ νὰ κατοικηθῇ μετὰ τὰ σωθέντα λείψανα, τότε ὁ Μάμαντης καὶ τινες τοῦ κόμματός του σωθέντες, ἐπρωτοκαθιδρύθη εἰς Νάουσσαν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκατοικήθη καὶ ἀπὸ τὸ χωρίον Δαρζίλοβον, Περισσόρη, Ὁσλιανη καὶ Κουτσούφλιανη, τὰ χωρία ταῦτα ἐκαταστράφησαν διὰ πυρός ἀπὸ τοὺς

ιδίους κατοίκους καὶ εἰσῆλθον ἐντός τῆς Ναούσης ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεώς των. Παύω πλέον νὰ διηγοῦμαι τὰ μετὰ ταῦτα διότι εἰς πολλοὺς ζῶντας εἶναι γνωστὰ πῶς ἐγιναν πάλιν κόμματα, ἀρχηγός ἐνός μέρους Πέτρος παπᾶ Ἀναστασίου καὶ κατόπιν Χατζῆ Πέτρος μέ ὅλους τοὺς Βουλγάρους ὀπαδούς Δαρζιλοβίτας καὶ Περισιορίτας ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ὁ Μάμαντης μέ τοὺς παλαιούς Ναουσσαίους τοὺς γλυτωμένους ἀπὸ τὸν Λουμπουτ πασιᾶ, διεπληκτίζοντο καθημερινῶς καὶ ἔδιδον τροφήν εἰς τὸν λαόν ἐνοχλούμενοι οἱ ἀνθρώποι χάσκοντες αὐτούς.

Ὁ Μάμαντης διὰ νὰ δείξῃ πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν ἀρχὴν ἀφοσίωσιν καὶ τελείαν πίστιν, συνέταξεν ἀναφορὰν ἐκ μέρους τῆς κοινότητος ἐπὶ βοϊβόδα τοῦ ντελῆ Ἰμπραῖμ καὶ ἐζήτησεν 100 οἰκογένειας ὀθωμανικὰς⁶ νὰ κατοικήσουν εἰς Νάουσσαν διήθεν πρὸς φύλαξιν καὶ οὕτω θὰ προκισθοῦν οὕτως αἱ οἰκογένειαι μέ κτήματα τῶν ἐξ ὀλοκλήρου ἀφανισθέντων Ναουσσαίων, οὕτω ἐξεδόθη φερμάνι ἦλθαν τὰ περικαθάρματα τοῦ Σαρίγκιολη κονιάρου φύρδην μύγδην τοὺς ἔδωκεν ὁ Μάμαντης τὴν καλυτέραν συνοικίαν, τοὺς ἐμοίρασεν κτήματα ὅπως αὐτός ἠθέλην, τοὺς ἔκαμεν ἀλλαγὴ κατόπιν τὰ ὀνόμασεν Καρσιλίκη (ἀντίκρυσμα) καὶ μετὰ τινα καιρόν ἐπὶ τατάρ Σουλεϊμάν βοϊβόδα ἔκτισαν καὶ τσαμίον οἱ τοῦρκοι καὶ ἔτρεξεν ὁ Μάμαντης μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἐφιλοδώρησεν εἰς τὰ θεμέλια τοῦ τεμένους εἰς τὴν θέσιν μάλιστα τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τὴν ποτὲ περίφημον ἐκκλησίαν.

1 Μία λέξις ἔλλειπει. Ὁ ἀντιγραφεὺς δὲν κατόρθωσε φαίνεται νὰ τὴν ἀναγνώσῃ.

2 Τὸ ἀντίγραφον ἔχει ἀριθμὸν 18000, ἀλλὰ ἀναγινώσκεται καὶ 18900.

3 Ἄνω καὶ Κάτω Γραμματικὸν τῆς ἐ-

παρχίας Ἑορδαίας.

4 Φρανκότζ ἢ Φραγκότσι τῆς ἐπαρχίας Ἑορδαίας· τῶρα λέγεται Ἑρμακιά.

5 Ἐλλείπουν ὀλίγαι λέξεις. Καὶ ἔδω ὁ ἀντιγραφεὺς δὲν κατόρθωσε νὰ ἀναγνώσῃ

τὸ χειρόγραφον.

6 Διὰ τὸν ἐπιχειρηθέντα ἐκμουςουλμανισμόν τῆς Ναούσης βλέπε Ἱ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας Α, Ἀρχεῖον Θεσσαλονίκης, σελ. 521, 522.

Ἄγνωστα Ἱστορικά στοιχεῖα γιά τήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 – 1822 στήν Μακεδονία

Μιά ενδιαφέρουσα αἴτηση τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Ψαροδήμου

(Μερικές χρήσιμες πληροφορίες ἀπό σχετικό ἄρθρο τοῦ Γ. Χ. Χιονίδη
πού δημοσιεύθηκε στά Μακεδονικά (Κ Τόμος) τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν σπουδῶν)

Ὁ Γ. Χ. Χιονίδης στό σχετικό ἄρθρο δημοσιεύει, ἀξιόλογα ἀνέκδοτα ἐγγραφα, γιά μερικούς Μακεδόνας ὀπλαρχηγούς, τοῦ 1821 ἀπό τό «ἀρχεῖο ἀγωνιστῶν», (πού διεσώζεται στό «τμήμα χειρογράφων» τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης).

Στό «ἀρχεῖο τῶν ἀγωνιστῶν» τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἀθηνῶν, διασώθηκε, (στό πρωτότυπο) μιὰ 5σέλιδη αἴτηση τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Δήμου Νικολάου ἢ Ψαροδήμου Ὀλύμπου, πού ἀπευθύνεται στήν εἰδική στρατιωτική ἐξεταστική ἐπιτροπή, ἀρμόδια γιά τή χορήγηση σχετικῆς συντάξεως. Ἡ αἴτηση περιέχει ἀξιόλογες πληροφορίες σχετικά, μέ τήν ἐπανάσταση τῆς Κασσάνδρας τοῦ Ὀλύμπου καί γιά τήν ἐπανάσταση καί καταστροφή τῆς Νάουσας.

Λόγω τοῦ μικροῦ χώρου πού διαθέτει ἡ «Νιάουστα» δημοσιεύουμε μόνο ἐκεῖνα τά πληροφοριακά στοιχεῖα τῆς αἰτήσεως τοῦ Ψαροδήμου πού ἀφοροῦν τήν πόλη τῆς Νάουσας.

Λαμία τήν 23 Ἰουνίου 1865

Πρός

Τήν Σεβ. τοῦ ἀγῶνος Στρατιωτικήν ἐξεταστικήν Ἐπιτροπήν.

Κύριε Πρόεδρε,

Λαμβάνω τήν τιμήν, διά τῆς παρούσης ἐκθέσεώς μου, νά φέρω ὑπ' ὄψιν τῆς Σεβαστῆς Ἐπιτροπῆς, τὰς κάτωθεν, κατά τόν Ἱερὸν

ἀγῶνα, ἐκδουλεύσεις καί θυσίας μου, ἀπό τό 1821 μέχρι τό 1827 καί τῆς ἀφίξεως τοῦ Καποδιστρίου, αἰτίνες ἔχουσιν ὡς ἀκολουθῶς.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ ἀρχή τῆς ἐπαναστάσεώς μας τοῦ 1821 μέ εὗρεν ὀπλαρχηγόν καί οὐχί πολίτην, οὐδέ ἀπλὸν στρατιώτην, ἀλλὰ ὀπλαρχηγόν, ὡς καί οἱ λοιποὶ τῆς πατρίδος μας ὀπλαρχηγοὶ τοῦ Ὀλύμπου.

Κατά τό 1821, γενομένου ἐν Ὀλύμπου συμβουλίου, εἰς τήν μονήν τοῦ ἀγίου Διονυσίου, ὅλων τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τήν παροῦσαν μου λοιπῶν ὀπλαρχηγῶν, ἤτοι τοῦ Διαμαντῆ Νικολάου Ὀλυμπίου, Γέρο Κατατάσου, Ἀγγελῆ Γάτζου, Λογοθέτου τῆς Νιαούσσης ἢ Ζαφειράκη, Γεωργίου Συροπούλου, Τόλια Γ. Λάζου, Δήμου καί Γεωργίου Τζαχιλίων, Μπίνου Κωνσταντίνου καί Λιάκου Διαμαντῆ, ἀποφασίσθη ἀπό κοινοῦ καί παμψηφεί νά δώσωμεν βοήθειαν εἰς τήν Κασσάνδραν καί τό Ἅγιον Ὅρος.

Κατά συνέπειαν ἀπεφασίσθη νά μεταβῶμεν τρεῖς ὀπλαρχηγοί, ὁ ὑποφαινόμενος, ὁ Κωνσταντῖνος Μπίνος καί ὁ Λιάκος Διαμαντῆς. Μετέβημεν ὅθεν παραχρῆμα εἰς Κασσάνδραν μέ 180 ἐκλεκτοὺς στρατιώτας, ἀρχηγοῦντος ἐκεῖ τοῦ

Μανουὴλ Παπᾶ...

Ἄμα τῇ ἀφίξει μας εἰς Τρίκερι, εἰδοποιήθημεν διά τήν στενήν πολιορκίαν τῆς Νιαούσσης, παρά τῶν ἐκεῖ πατριωτῶν μας ὀπλαρχηγῶν καί χωρὶς νά χάσωμεν καιρόν, ἐπιβιβάσθημεν εἰς τά πλοῖα καί ἐφθάσαμεν ἐγκαίρως, ὅπου καί ἀμέσως ἀρχισαν αἱ ἀδιάκοποι μάχαι εἰς τό Κολινδρό, εἰς Κίτρος, εἰς Καστανιά, εἰς Φούντα, εἰς Μακριά Ράχη, εἰς Στόχοβα καί εἰς τό Καραβί (ὅπου ἐκεῖ ἐπληρώθη ὁ ὀπλαρχηγός Γεώργιος Συρόπουλος) εἰς δέ τήν τελευταίαν, εἰς Μηλιάν, ἐνίκηθημεν παρά πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τήν αὐτὴν δέ ἡμέραν, Ἀπριλίου 4^{ης} τοῦ 1822, ἐχαλάσθησαν καί οἱ ὀπλαρχηγοὶ Γέρο Κατατάσος καί Ἀγγελῆς Γάτζου (ὁ δέ Λογοθέτης Ζαφειράκης καί ὁ υἱὸς τοῦ Γέρο Κατατάσου ἐφονεύθησαν). Μετά ταῦτα, οἱ σωθῶντες οὗτοι ὀπλαρχηγοὶ διευθύνθησαν, διά ξηρᾶς, εἰς Ἀσπροπόταμον, πρὸς τὸν ἐκεῖ ὀπλαρχηγόν Νικολό Στορνάρην, ἐμεῖς δέ μέ τά πλοῖα, ἀπήλθαμεν εἰς Σκιάθον.

Ἐπεσεν δέ εἰς τὰς ἀνω ρηθείσας μάχας πολλοὶ ἐκ τῶν συγγενῶν μας καί ὡς καί ὁ αὐτάδελφός μου Γιώργιος, ἡ δέ αὐτάδελφῃ μου

Συνέχεια στή σελίδα 127

Σημ. 1: Πρόκειται γιά τόν Ἀγγελῆ Γάτσο.

Σημ. 2: Ἡ μέρα 4 Ἀπριλίου τοῦ 1822 (παλαιό ἡμερολόγιο) ἀντιστοιχεῖ μέ τήν 17 Ἀ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΡΑΣΙ

Στή Νάουσα ή παράδοση της άμπελοκαλλιέργειας καί του κρασιού είναι πολύ μεγάλη. Τό χώμα, τά νερά καί τό κλίμα της Νάουσας αποτελούν ιδανικό συνδυασμό γιά τήν καλλιέργεια τών πιό εύγενών ποικιλιών άμπελιών γιά καλό κόκκινο κρασί. Τά δώρα αυτά της φύσης οί Ναουσαίτοι άμπελοκαλλιεργητές τά αξιοποίησαν καί τά αξιοποιούν μέ τόν καλύτερο τρόπο.

Άπ' όλες τίς πηγές έπιβεβαιώνεται ότι ή Νάουσα είναι φημισμένη γιά τό καλό κρασί της άπό τά Βυζαντινά άκόμα χρόνια. «...Ή Νάουσα ή Νιάουστα κωμόπολις άκουστή διά τόν έξαιρετον οίνον...» σημειώνει στό βιβλίο του «Γεωγραφία παλαιά καί νέα» (Βενετία 1728) ό Μητροπολίτης Άθηνών Μελέτιος, πού έζησε στό δεύτερο μισό του 16ου καί τίς άρχές του 17ου αιώνα καί είναι ό πρώτος νεοέλληνας πού έγραψε συστηματική γεωγραφία.

Έναν σχεδόν αιώνα άργότερα ό Γάλλος περιηγητής καί πρόξενος στή Θεσσαλονίκη Ε.Μ. Cousinery πού ταξίσεψε στή Δυτική Μακεδονία τό 1814 γράφει στό βιβλίο του «Voyage Dans La Macedoine» (Παρίσι 1831) σελ. 71 «Ο οίνος της Ναούσης είναι έν Μακεδονία ό,τι ό Βουργουνδίας έν Γαλλία, τόν πωλούν πάντοτε εις τιμήν διπλάσιαν τών άλλων οίνων... Τόν μεταφέρουν εις τήν Θεσσαλονίκη καί τάς Σέρρας, όπου καταναλίσκεται άφθόνως. Δύναμαι νά βεβαιώσω μάλιστα ότι έξαιρουμένου του της Τενέδου, ό οίνος ούτος θεωρούμενος ως συνήθης οίνος είναι πράγματι ό καλύτερος τών οίνων όλης της Τουρκίας».

Ο Κυριάκος Σιμόπουλος πού αναφέρει πολλά γιά τή Νάουσα

στόν τρίτο τόμο του έργου του «Ξένοι ταξιδιώτες στήν Έλλάδα» σημειώνει (σελ. 445) ότι τή γνώμη του Cousinery άσπάζεται καί ό Σ. Τ. Λάσκαρης στό βιβλίο του «Ή Θεσσαλονίκη στά τέλη του 18ου αιώνα» πού κυκλοφόρησε τό 1939 στήν Άθήνα στά γαλλικά. Τό ίδιο βεβαιώνει έπειτα άπό μελέτη πολλών πηγών καί ό Α. Ε. Βακαλόπουλος στό βιβλίο του «Ίστορία της Μακεδονίας 1354-1833».

Της Έλένης Ζεγκίνη — Μήτσιαλα Δασκάλας

Γιά τά κρασιά της Ναούσης ό Γάλλος Πουκεβίλ, πού διορίστηκε πρόξενος άπό τόν Μέγα Ναπολέοντα στήν αυλή του Άλβ Πασά, γράφει στό βιβλίο του «Voyage de la Grece» έκδ. 1826 «Ο οίνος της Ναούσης είναι έκ τών καλύτερων της Μακεδονίας. Έπειδή δέν έχουν οί κάτοικοι οίναποθήκας θέτουν τούς κάδους επί τών διερχομένων κάτωθεν τών οίκων ρυακίων. Αί σταφυλαί αί παράγουσαι τόν οίνον τοῦτον έχουν γεύσιν όξυ — στυπτικήν, ού ένεκα ό οίνος πίνεται τό 4ον ή 5ον έτος άπό του τρυγητού».

Υπάρχει μιά έκδοχή του Ν. Σφενδόνη στό «Μακεδονικό Ήμερολόγιο 1956», ότι τά κλήματα της Νάουσας είναι άπόγονοι ενός γένους κλημάτων άπό τή Βουργουνδία, πού έφερε δώρο στόν Άλβ Πασά ό πολὺς Πουκεβίλ. Τά κλήματα αυτά έγκλιματίσθηκαν στό τραχύ ήπειρωτικό έδαφος χωρίς όμως σποδαία αποτελέσματα. Άργότερα όταν ό Τεπενελής έξαπέλυσε τούς μεγάλους διωγ-

μούς, μεταφέρθηκαν άπό ήπειρώτες φυγάδες στή Νάουσα, όπου απέδωσαν χάρη στίς άριστες κλιματολογικές καί έδαφολογικές συνθήκες της περιοχής.

Ή πληροφορία όμως αυτή του Σφενδόνη, χωρίς φυσικά νά μειώνει τήν άξία του Ναουσαϊκου κρασιού, δέν εϋσταθεί λογικά, άν λάβουμε ύπ' όψη τό παραπάνω κείμενο του Πουκεβίλ. Έτσι φαίνεται ότι τά κρασιά της Νάουσας όφειλαν τό έξαιρετικό τους όνομα στή δική τους δύναμη καί τίς ικανότητες τών Ναουσαίων άμπελουργών.

Άρκετά στοιχεία δίνει έπίσης καί ό Εϋστάθιος Στουγιαννάκης «Ίστορία της πόλεως Ναούσης» Έδεσσα 1924 (Έπανεκδοση Συλλόγου Άποφοίτων σελ. 54) «...Γνωσθέντος δέ ότι ό καρπός της άμπέλου παράγει τόν εύγευστότερον, άρωματικότερον, τωνωτικότερον καί επί πολλά έτη διατηρούμενον οίνον, έκαλλιέργησαν μετά προθυμίας καί έπιμονής τούς έπι τών λόφων άμπελώνας δημιουργήσαντες σπουδαιότατον πόρον ζωής καί πλουτισμού. Τοιαύτην δέ φήμην είχεν άποκτήσει ό οίνος βαθμηδόν, ώστε έλεγον, ως καί σήμεραν «κρασί σάν της Νιάουσας τό φέρουν στό μανδήλι».

Τούς καλύτερους οίνους παρήγον καί παράγουν οί άμπελώνες της Σμίξης, Κωτίχας, Γάστρας, Καραγίδας καί Γαλατσιάνου».

Τήν φήμη του κρασιού της Νάουσας τήν έπιβεβαιώνει καί ή λαϊκή μούσα, όπως στό τραγούδι

«Στά χίλια ούχτακόσια
του ίνινήντα ιφτά
μάς ήρθιν ένας λιβέντης

Συνέχεια στή σελίδα 127

«Νιάουστα» μιὰ πόλη ἀπὸ εὐεργέτες

10. Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μέ τὸ χαρακτηριστικὸ νεοκλασικὸ τῆς στυλ βρίσκεται χτισμένη στὸ κέντρο τῆς πόλης μας ἡ Δημοτικὴ μας Βιβλιοθήκη. Καταστράφηκε ἀπὸ πυρκαϊά στὸν ἐμφύλιο καὶ σήμερα ξαναχτίζεται ἀπὸ τὸν Δήμο μας, διατηρώντας ὁμως τὴν παλαιὰ τῆς πρόσοψη. Μιά πλάκα πάνω ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν μπαλκονόπορτα μᾶς δίνει τὸ ὄνομα τοῦ δωρητῆ καὶ τὴν ἡμερομηνία πού χτίστηκε.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΝΑΟΥΣΗΣ
ΤΟ ΦΑΡΜΑΚΟΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ
ΔΑΠΑΝΗ ΓΕΩΡΓ. Δ. ΤΟΥΡΠΑΛΗ
1939

Ἡ βιβλιοθήκη

Τοῦ Τάκη Μπαΐτση

11. Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Μπαίνοντας στὴν πόλη μας ἀπ' τὸν κεντρικὸ τῆς δρόμο εἶναι ἡ πρώτη μεγάλη μας Ἐκκλησιά. Ὁ Ἅγιώργης ἦταν κτισμένος παλαιὰ πρὶν ἀπ' τὸν μεγάλο χαλασμό τοῦ 1822 ὁπότε καὶ καταστράφηκε. Οἱ Ναουσαῖοι θέλησαν νά ξαναχτίσουν τὴν καμένη τους Ἐκκλησιά καὶ τὴν ξεκίνησαν μέ ἔρανο τὸ 1841. Τὴν περίοδο αὐτὴ ἦρθε ὁ Γεώργιος Μπουφέλλας ὁ ὁποῖος καὶ ἔκτισε τὴν Ἐκκλησιά μέ ὅλες τίς Ἀγιογραφίες τῆς, πού τὴν κάνουν νά ξεχωρίζει ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες. Δυστυχῶς πολὺ ἀργότερα περὶ τὸ 1950-1960 ἡ ἐπιτροπὴ κατέστρεψε τὸ ξυλόγλυπτο τέμπλο καὶ ἔκανε ἓναν ἀπροσάρμοστο τροῦλο στὴν παλαιὰ αὐτὴ Ἐκκλησία. Μεταγενέστεροι κατέστρεψαν καὶ τὰ μάρμαρα καθὼς καὶ τὰ πετραδῆκια τοῦ νάρθηκα γιὰ νά κάνουν μωσαϊκά.

Ἀνάμεσα στίς τοιχογραφίες πίσω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ παγκάρι εἶναι ζωγραφισμένος ὁ ἰδρυτὴς κρᾶτωντας στὰ χέρια του ἓνα χαρτί μέ τὰ ἐξῆς:

ΓΝΩΤΕ
ΕΘΝΗ ΚΑΙ
ΗΤΤΗΣΘΕ
ΟΤΙ ΜΕΘ
ΗΜΩΝ
Ο ΘΕΟΣ

Ἡ ἐκκλησιά καὶ τὸ καμπαναριὸ τοῦ Ἁγ. Γεωρ

Ο ευεργέτης Γ. Μπουφέλας (τοιχογραφία)

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΗ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η ζωή μου είναι ένα κουρτινιασμένο παράθυρο,
ή διάθλαση ενός φωτός στον καθρέφτη,
είναι μια λάμψη σέ χιονοσκεπαστη πεδιάδα,
λάμψη μέσ' τή λαμπρότητα,
ένας φακός στο φώς τής μέρας.
Είμαι ο άγγελιοφόρος πρό του βασιλιά,
σέ λαμπερό μετάξι ντυμένος,
καί τόσο ξεχασμένος.
Είμαι τό άγνωστο πρόσωπο στο άλμπουμ,
όνομα διαβατηρίου, άπάντηση σέ άπογραφή,
ένα άκόμη νούμερο στίς παγκόσμιες στατιστικές,
νεκρός όσο ζώ,
ζωντανός μόνο όταν πεθάνω.
Έκτός κι αν οί στατιστικές αλλάζουν...

Στό κάτω μέρος υπάρχουν μισογραμμένα τά στοιχεία

Γεώργιος Μπουφέλας προσκυνητής
κατήγετο από τό πλησίον τής Ναούσης
χωρίον Γκουλισιάνι. — Έπισκεφθείς τό
1840 τούς Άγίους Τόπους, επανήλθε εΐς
αυτό καί έκποιήσας τήν κτηματικήν
περιουσίαν του έλθών έγκατεστάθη
εΐς Νάουσαν τό 1842. Τότε έπειδή
ή τό 1841 άρξαμένη δι έράνων άνέγερσις
του Ίεροϋ τούτου Ναοϋ καί άφοϋ
διαθέσας όλόκληρον τήν περιουσίαν του
διά έξεικόνησιν του Βίου του Σωτήρος καί
όλων των Άγίων. Αφιέρωσεν δέ καί εΐς τήν
ύπηρεσίαν του Ίεροϋ τούτου Ναοϋ
καί μέχρι του θανάτου του 1851
έχον όντως έξοχον καί αξιομίμητον
ύπόδειγμα αυτοαπαρνήσεως
διά κάθε Χρηστιανόν Άμήν.

Ο ίδρυτής έμεινε μέχρι του θανάτου του σ' ένα
μικρό κελί κάτω από τό Γυναικωνίτη. Τά όστά του
είναι κάτω από τό παγκάρι.

Δίπλα στήν εκκλησιά ύπήρχε καί τό κοιμητήρι
τό όποιο, ήταν ότι άπόμεινε άπ' τό παλιό νεκροτα-
φείο τής όμώνυμης ένορίας. Χαλάστηκε, άφοϋ έδω-
σε τίς εΐκόνες του, έργα του Μεγάλου Χριστόδου-
λου Ματθαίου, στο παρεκκλήσι του Άγίου Νεκτα-
ρίου πού έγινε πρόσφατα στο Δεξίό μέρος του Νάρ-
θηκα τής Εκκλησίας.

12. ΤΟ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟ

Χτισμένο από τούς Τούρκους τό 1869 είναι τό
καμπαναριό του ΆΓιώργη. Τό πιο φημισμένο στήν
περιοχή.

Η παράδοση μās λέει ότι οί Τούρκοι γκρέμι-
σαν τό παλιό καμπαναριό πού στηριζόταν σέ τρείς
πέτρινους τοίχους καί αυτομάτως παρέλυσαν. Ά-
φοϋ έταξαν νά τό χτίσουν καλύτερο έγιναν καλά.
Από τότε οί Τούρκοι τής Νάουσας ποτέ δέν δούλε-
ψαν τή μέρα του Άγιωργιού.

Άλλη παράδοση μās λέει ότι μετά τό γκρέμι-
σμα, τούς μάζεψε ό Μουντίρης καί έταξε μπαξίσι
σ' όποιον τή γκρέμισε γιά νά βρεΐ τούς ταραξίες.
Βγήκαν από τό πλήθος τρείς — τέσσερεις Τούρκοι
γιά νά βραβευθούν. Τότε έξαλλος από τόν θυμό του
ό Μουντήρης, τούς άνάγκασε νά πουλήσουν τήν
περιουσία τους όλη, γιά νά ξαναχτίσουν τήν καμ-
πάνα όπως καί έγινε.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΝΟΠΟΙΑΣ

Δέν γνωρίζουμε έπακριβώς πότε οί άνθρωποι άρχισαν νά ασχολούνται μέ τήν άμπελουργία καί τήν οίνοποιία. Οί ειδικοί έρευνητές πού άσχολήθηκαν μέ τά θέματα τής άμπελουργίας άναφέρουν ότι γιά πρώτη φορά ή άμπελουργία άρχισε στίς χώρες τής Άνατολής γύρω στά 5.000 π.χ. Άπό τήν Άνατολή ή καλλιέργεια τής άμπέλου διαδόθηκε στήν Εύρώπη. Κατά τήν προϊστορική περίοδο (άγνωστο πότε) διάφοροι ίνδοευρωπαϊκοί λαοί πού εισέερευσαν στήν Ελλάδα γνώριζαν άπό τήν παλαιά κοιτίδα τους τόν οίνο, όνομα ίσως άσιατικό. Τό όνομα του οίνου είναι τό ίδιο πού δίδουν καί οί διάφοροι λαοί. (Μυκήνες: Wo-πο, Φοίνος, οίνος — Ούγκαριτ: υν — Άκκαδ: inu — έβραϊστί: yayin — αραβιστί: Wain). Δέν συμβαίνει όμως τό ίδιο καί μέ τό φυτό τής άμπέλου. (εις τήν σανσκριτικήν: dra-ska ή amritarasa είς τήν άραβική: kern είς τήν άρμενικήν: aikí, είς τήν περσικήν: rez είς τήν έβραϊκήν: gerphen). Διαφορετικά όνόματα δίδουν επίσης οί διάφοροι λαοί στό όνομα του σταφυλιού.

Άπό πολύ ένωρίς ό δωρητής του οίνου θεοποιήθηκε. Μιά παλιά πινακίδα τής Πύλου γράφει di—Wo-nu-so-jo, ΔιΦονύσιο, Διόνυσος, όνομα συνδεδεμένο μέ τόν οίνο καί έχει στενή θρησκευτική σχέση μέ τό όνομα του Διός.

Η εξέλιξη τής άνθρωπότητας στόν πολιτικό καί πολιτιστικό τομέα συμπίπτει σχεδόν μέ τήν εισαγωγή είς τήν καλλιέργεια τής άμπέλου καί τήν παραγωγή του οίνου. Όλοι οί άνθρωποι τών ιστορικών χρόνων μās μιλούν γιά τόν οίνο (μύθοι, τελετουργίες, άντικεί-

μενα). Μέ τόν οίνο γεννιούνται οί μύθοι καί οί μεγάλες γιορτές πρόστιμήν τών πρωταγωνιστών γιά τους όποιους ύψώνονται ναοί καί ψάλλονται ύμνοι. Στίς μεσογειακές χώρες εύημερεϊ ή οίνοφόρος άμπελος. Στίς χώρες αυτές διαμορφώνεται ό μεγάλος πνευματικός κύκλος του οίνου, ό όποιος περιλαμβάνει ποιητές, μουσικούς, γλύπτες, ζωγράφους, τεχνίτες. Δέν ύπάρχει σχεδόν Έλληνας καί άργότερα Ρωμαίος ποιητής, ό όποιος νά μή έχει ύμνήσει τόν οίνο.

Του Όδ. Ντινόπουλου

Οί πρωτόγονοι άνθρωποι στά διάφορα σημεία τής γής χρησιμοποιούσαν γιά τήν διατροφή τους τά σταφύλια ώρισμένων ειδών τής αὐτοφυούς χλωρίδας. Η χρησιμοποίηση τών σταφυλιών άπό τους κατοίκους τής Ηπειρωτικής Ελλάδας γιά τήν διατροφή τους άνάγεται στίς άρχές τής 4ης π.χ. χιλιετηρίδας. Η άρχή τής καλλιέργειας τής άμπέλου στήν Ελλάδα πρέπει νά τοποθετηθεϊ τό άργότερο στά μέσα τής 3ης χιλιετηρίδας.

Η πρόοδος στήν άμπελοκαλλιέργεια όπως καί στήν οίνοποιία προχωρεϊ μέ σταθερά βήματα. Στους ιστορικούς χρόνους ή καλλιέργεια θά γίνει μία άπό τίς σημαντικότερες γιά τίς Έλληνικές περιοχές καί τήν Οικονομία. Αυτό άποδεικνύεται άπό τά άρχαία κείμενα καί άπό τίς παραστάσεις επάνω σέ μνημεία σέ άγγεία καί σέ νομίσματα.

Οί άνασκαφές στους Σιταγρούς (Τούμπα Φωτολείβους) τής

πεδιάδας τής Δράμας έφεραν στό φώς άφθονα ζωϊκά καί φυτικά κατάλοιπα μιās μεγάλης χρονικής περιόδου άπό τό 4.500 π.χ. (παλαιές άποθέσεις χωμάτων) έως τό 2.500 π.χ. (νέες άποθέσεις χωμάτων). Στίς άνασκαφές αυτές βρέθηκαν άπανθρακωμένα γίγαρτα. Τά άπανθρακωμένα γίγαρτα τών παλαιών άποθέσεων άνήκουν σέ άγριες άμπέλους. Τά γίγαρτα όμως τών νεωτέρων άποθέσεων παρουσιάζουν άρκετά χαρακτηριστικά πού όμοιάζουν μέ τά γίγαρτα τών καλλιεργουμένων σημερινών ποικιλιών (μεγαλύτερες διαστάσεις, στενότερη μορφή καί έπιμηκέστερο ράμφος). Αυτό άποδεικνύει ότι άπό τό τέλος τής Νεολιθικής Έποχής οί άμπελοι μπορούν νά θεωρηθούν ως «έξημερωμένες».

Οί Σουμέριοι, οί Αιγύπτιοι καί οί Χιτιτίτες καλλιεργούσαν τήν άμπело καί γνώριζαν πολύ ένωρίς τήν τέχνη τής παρασκευής του οίνου. Οί Σουμέριοι τήν 4η χιλιετηρίδα π.χ. ήσαν έμπειροι άμπελουργοί. Γραπτές άναφορές γιά τήν άμπело καί τά προϊόντα της βρέθηκαν άφθονες σέ αιγυπτιακούς παπύρους. Κατά πάσα πιθανότητα ένα είδος οίνου άρχισε νά παρασκευάζεται στήν Μεσοποταμία πρό του 3.000 π.χ.

Ο Έλληνικός πολιτισμός τής άρχαιότητας έξαρτιόταν οικονομικά άπό τρία μεσογειακά φυτά: τό σιτάρι, τήν έλιά καί τήν άμπело. Ο οίνος υπήρξε καί είναι ένα ποτό κοινωνικό μέ μεγάλη θρησκευτική σημασία. Στήν άρχαιότητα είναι ένα ποτό άπαραίτητο γιά τά διάφορα συμπόσια. Στά χρόνια του Μινωϊκού πολιτισμού

Είκ. 3. 'Η Πρόχους τῶν σταφυλῶν ἐκ Θήρας. Πρὸ τοῦ 1500 π.Χ.

ὀργανώνονταν στά ἀνάκτορα εἰδικά συμπόσια μέ βάση τόν οἶνο. Στίς τελευταῖες ἀνασκαφές στήν περιοχή τῆς Κνωσσοῦ Κρήτης καί 1 χιλιόμετρο δυτικά τοῦ χωρίου Βαθυπέτρου βρέθηκε ἐγκατάσταση σταφυλοπιεστηρίου ἀθικτῆ (1600 π.Χ.)

Στή Θήρα βρέθηκε μία πρόχους τῶν σταφυλῶν. Στήν ἐπιφάνειά της βρίσκονται γραμμένοι μέ καστανό χρώμα τρεῖς μεγάλοι βότρες σταφυλῶν. Μέ τό εὔρημα αὐτό ἐπιβεβαιώνεται ὄχι μόνο ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου, ἀλλά καί ἡ ἐκμετάλλευση ποικιλιῶν, τῶν ὁποίων τά χαρακτηριστικά, ὁμοιάζουν ἀρκετά μέ τίς σημερινές ποικιλίες (1500 π.Χ.)

Στίς ἀνασκαφές τῶν ἀνακτόρων τοῦ Νέστορα στήν Πύλο (1300 π.Χ.) βρέθηκε ἀποθήκη οἶνου.

'Η Βίβλος μᾶς εἶχε διασώσει πολύ παλαιές προφορικές παραδόσεις καί ἔτσι εἶναι δυνατό νά ἔχουμε ἀρκετές πληροφορίες γιά τήν καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου στήν Παλαιστίνη. Γιά τήν ἀρχή τῆς καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου καί παραγωγῆς τοῦ οἶνου ἔχουμε τό πολύ γνωστό ἀπό τήν Γένεση (1χ20) κείμενο τῆς ἱστορίας τοῦ Νῶε:

«Καί ἤρχισεν ὁ Νῶε' νά εἶναι γεωργός καί ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα' καί ἔπιεν ἐκ τοῦ οἶνου καί ἐμεθύσθη». Ἦταν παλαιά ἡ δυνατότητα παρασκευῆς οἶνου. Ἀπό τήν Γένεση (XL 9 καί 10) πληροφορούμεθα: «Καί διηγήθη ὁ ἀρχιοινός τῷ ἐνύπνιῳ αὐτοῦ πρὸς τόν Ἰωσήφ καί εἶπε πρὸς αὐτόν. Εἶδον εἰς τό ὄνειρόν μου, καί ἰδοὺ ἀμπελος ἔμπροσθέν μου' καί εἰς τήν

ἀμπελον ἦσαν τρεῖς κλάδοι, καί ἐφαίνετο ὡς βλαστάνουσα, καί τά ἄνθη αὐτῆς ἐξήνθησαν καί οἱ βότρες τῆς σταφυλῆς ὥριμασαν».

'Αξίζει νά ἀναφερθεῖ ἐδῶ ὅτι στό δημόσιο δρόμο Τριπόλεως Πατρῶν καί κοντά στό χωριό Παγκράτι τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ὑπάρχει ἓνα ἐξαιρετικά μεγάλο ἡλικιωμένο κλίμα, ἀναρριχώμενο ἐπάνω σέ τρεῖς μεγάλους πρίνους. Τό κλίμα ὀνομάζεται γενικῶς «κλίμα τοῦ Πausanία» ἀπό τό ὄνομα τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ καί περιηγητοῦ τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνα. Ἀνεξάρτητα ἀπό τό ὄνομα πού φέρει, πρόκειται γιά ἡλικιωμένο φυτό τῆς ἀγρίας ἀμπέλου.

συνέχεια στό ἐπόμενο τεῦχος

ΑΝΑΔΡΟΜΗ 1941-1942

ΜΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

μέ τό ἔργο τοῦ Σπύρου Μελά «Ὁ μπαμπάς ἐκπαιδεύεται»
παιγμένο ἀπό τό καλλιτεχνικό τμήμα τοῦ «Φ.Ο.Ν. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ»
μέ τήν συμμετοχή τεσσάρων καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου μας

Ἡ Νάουσα τοῦ 1941-1942 πού τήν βάραινε ἡ κατοχή καί ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τῆς περιόδου ἐκείνης (ἡ κατάληψη τῆς πόλεως ἀπό τοὺς ἀντάρτες ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Μαύρου (*Χρήστος Παλαμάς*), ἡ ἀποχώρηση τῶν ἀνταρτῶν, ἡ λεηλασία τοῦ Νοσοκομείου (*δωρεὰ τῶν ἀειμνήστων ἀδελφῶν Λαναρά καὶ Φωκίωνος Πεχλιβάνου* πού δέν εἶχε συμπληρώσει τότε ἓνα χρόνο λειτουργίας) ἀπὸ λίγους εὐτυχῶς συμπολίτες μας, ἡ ἐκτέλεση δώδεκα συμπολιτῶν μας, στὸ μέρος ὅπου σήμερα εἶναι τὸ κλειστό Γυμναστήριο πού ἀνεγέρθη πρόσφατα, ὕστερα ἀπὸ συνοπτικὴ διαδικασία τοῦ Γερμανικοῦ στρατοδικείου πού συνεδρίασε τότε στὸ Καφενεῖο Ἐθνικῶν τῶν ἀδελφῶν Παπαφιλίππου), ἄρχισε νὰ βρίσκει τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ τὸν κανονικὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς τῆς.

Ἀρχὴ τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς κανονικῆς ζωῆς ἦταν καὶ ἡ ἐπανάληψη τοῦ θεατρικοῦ ἔργου «Ὁ γιὸς τοῦ πόνου» ἀπὸ τό καλλιτεχνικὸ τμήμα τοῦ Φ.Ο.Ν. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ καὶ ἡ συναυλία τῆς συμφωνικῆς Μαντολινάτας πού μετεῖχαν καὶ οἱ ἐπαγγελματίες ἀρχιμουσικοὶ Θανάσης Ἀτσης (κορνέτα καὶ μαέστρος), Ἀντώνιος Βελιγδένης (σαξόφωνο, κλαρίνο, ὄμποε) καὶ ὁ ἀξέχαστος Ἀλέξανδρος — Ἀπόστολος Κουγιουμτζῆς — (κιθάρα, μανδόλα).

Μετά τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀνωτέρω καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, διάχυτη ἦταν ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀνεβάσουμε ἓνα καλὸ ἑλληνικὸ ἔργο. Τότε ἔγραψα στὴν Ἀθήνα

στὸν ἀείμνηστο Χριστόφορο Νέζερ πρωταγωνιστὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου καὶ καλὸν μου φίλο καὶ αὐτὸς μοῦ ἔστειλε τὸ θεατρικὸ ἔργο «Ὁ μπαμπάς ἐκπαιδεύεται» τοῦ Σπύρου Μελά. Ἀφοῦ τό διάβασα τό ἔδωσα στὸν ἀείμνηστο Σωκράτη Παπαδόπουλο ταμῖα τότε τοῦ Φ.Ο.Ν. Ὀλυμπιακός καὶ ἀφοῦ τό διάβασε καὶ αὐτὸς μοῦ λέει νὰ τό ἀνεβάσουμε.

τοῦ Βασιλάκη τοῦ Βαγγέλα

Ἀμέσως καλοῦμε ἑκτακτὴ συνεδρίαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ μέ εἰσηγητὴ τὸν Σωκράτη καὶ παρουσία ὄλων τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ. ἀποτελούμενο ἀπὸ τοὺς Βασίλειο Κασάπη (πρόεδρος), τὸν ἀείμνηστο Γεώργιο Φασούλα (ἀντιπρόεδρος), τὸν ἀείμνηστο Εὐάγγελο Γιόκαλα (γενικὸ γραμματέα), τὸν ἀείμνηστο Σωκράτη Παπαδόπουλο (ταμῖα), τὸν ἀείμνηστο Δημοσθένη Οἰκονόμου (ἐφορο ποδοσφαιρικοῦ τμήματος πού ἐκτελέσθηκε στὸ Νταχάου γερμανίας), τὸν Δημήτριο Πιτσιούνη (ἐφορο καλλιτεχνικοῦ), τὸν Σταῦρο Ρίζο (ἐφορο ἀθλητικοῦ τμήματος), τὸν Μήτσο Δημητριάδη (ὑπάλληλο τῆς Ἴονικῆς — Λαϊκῆς Τραπέζης), τὸν Στέργιο Βογιατζῆ ἢ Τέγο, τὸν ἀείμνηστο Γιάννη Μουμτζῆδη καὶ τὸν Κώστα Μέσκο (σύμβουλοι). Στὴ συνεδρίαση ἦταν καὶ ὁ ἀρχηγός τῆς

ποδοσφαιρικῆς ὁμάδας Λάμπης Ἰωσηφίδης (καθηγητῆς φιλολογίας).

Ὑστερα ἀπὸ πολὺωρη συζήτηση ἀποφασίσθηκε παμψηφεί τό ἀνέβασμα τοῦ ἔργου καὶ ἀνέθεσε τὴν καλλιτεχνικὴ διεύθυνση σὲ τριμελῆ Ἐπιτροπὴ ἀποτελούμενη ἀπὸ τοὺς Κώστα Χέλμη (καθηγητὴ μαθηματικῶν), Μήτσο Δημητριάδη (ὑπάλληλο τῆς Λαϊκῆς — Ἴονικῆς Τραπέζης) καὶ Βασίλειο Κασάπη, μέ ἐντολὴ τὴν ἐπιλογὴ τῶν Ἑρασιτεχνῶν ἡθοποιῶν καθὼς καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ ἔργου. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀμέσως διάλεξε τοὺς ἐρασιτέχνες ἡθοποιούς, τοὺς ὁποίους γιὰ τὴν Ἱστορίαν τοὺς ἀναφέρουμε. Στρατῆς Βούλγαρης, ὡς Προκόπης Καλαούζος (καθηγητῆς Φιλολογίας τοῦ Γυμνασίου Ναούσης), ὁ ἀείμνηστος Γιάννης Τζαναβάρας, ὡς γιὸς τοῦ Προκόπη Καλαούζου (καθηγητῆς ἐπίσης τοῦ Γυμνασίου), ὁ Λάμπης Ἰωσηφίδης, ὡς Ἀγγελος — δημοσιογράφος, ὁ Σταῦρος Ρίζος, ὁ Φιλώτας Ἀρκοδοχωρίτης, ὁ Ἀντώνης Ψαρᾶς, ὁ Μανώλης Κατζιούρας καὶ ὁ Βασίλειος Φειδάντσης, ὑποβόλεας, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων μοῦ διαφεύγουν. Τοὺς γυναικείους ρόλους ἀνέθεσε στίς τότε δίδες Μπέτη Τσουκαλά (εὐρίσκεται στὴν Ἀμερικὴ) Μάχη Παπαδοπούλου, Μιμὴ Περδικάρη, Εὐδοξία Σταματίου, Εὐαγγελία Ψαρᾶ καὶ ἄλλες πού τὰ ὀνόματά τους μοῦ διαφεύγουν διότι πέρασαν 39 ὁλόκληρα χρόνια.

Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ, ὅ-

στερα από πολλές ενέργειες ανέθεσε τά σκηνικά και τό μακιγιάζ στους εξαιρετικούς ζωγράφους Τάκη Χασιούρα (πατέρα του σημερινού Χασιούρα) και τους συμπολίτες μας Θωμά Τέσα (πού ήλθε τότε από την Αθήνα και έμεινε στην Νάουσα λόγω της κατοχής).

Μετά από λίγο καιρό άρχισαν οί πρόβες. Οί δύο πρώτες έγιναν στό δωμάτιο πού υπήρχε επάνω από τόν φούρνο του Χρήστου Παπαδόπουλου. Τό δωμάτιο ήταν μικρό, τά πρόσωπα πολλά και γι' αυτό ή καλλιτεχνική επιτροπή μετέβη και παρακάλεσε τόν Δήμαρχο, άείμνηστο 'Αργύρη Παπαθανασίου, νά μάς χορηγήσει την αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου (κατεδαφίσθηκε τό 1950 — ή γνωστή ως Τιτάνια) και ήταν μεταξύ της σημερινής στρατιωτικής Λέσχης και του Λαογραφικού μουσείου. 'Ο 'Αργύρης Παπαθανασίου εύχαρίστως έδωσε τά κλειδιά στην επιτροπή και λυπήθηκε πού δέν ήταν σέ θέση νά μάς βοηθήσει οικονομικά γιά την μερική επισκευή της αίθουσας. Την επισκευή ανέλαβε άφιλοκερδώς ό Σταύρος Ρίζος, οικόδόμος, υπό τόν όρο νά τόν βοηθήσουν άπαιρητήτως και οί συνάδελφοί του Τάκης Πιτσιούνης, Γιώργος Φασούλας, Βασιλάκης Κασάπης, Εύάγγελος Γιόκαλας, Στέργιος Βογιατζής, άλλιώς θά σταματούσε την επισκευή. Οί παραπάνω άποτελούσαν την παρέα του. Στο διάστημα αυτό συνέβησαν αρκετά κωμικά επεισόδια πού δέν περιγράφονται.

Τώρα οί πρόβες γίνονται άνετα, τότε ήταν κουραστικές γιά τους έρασιτέχνες ήθοποιούς και αυτό γιατί στόν θίασο ήταν τέσσερεις καθηγητές, δύο φιλόλογοι, ένας της Γυμναστικής και ένας μαθηματικός. 'Επίσης στόν έρασιτεχνικό θίασο ήταν και ένας νομι-

κός ό Μήτσος Δημητριάδης, υπάλληλος της Τράπεζας. Θά ήταν μεγάλη παράλειψη εάν δέν ανέφερα και τόν Γυμνασιάρχη 'Ιωαννίδη πού επέτρεψε στους καθηγητές και στίς μαθήτριες νά πάρουν μέρος στόν έρασιτεχνικό θίασο και μάλιστα δέν παρέλειψε νά παρακολουθεί τίς πρόβες και ή συμβολή του ήταν πάρα πολύ μεγάλη στό καλό παίξιμο των έρασιτεχνών ήθοποιών.

Μετά από πρόβες δύο μηνών, ήρθε «ή μέρα ή καλή και ή μεγάλη» όπως την όνόμασε ό άείμνηστος Γιάννης Τζαναβέρος και δόθηκε ή πρεμιέρα στην αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου Ναούσης πού έν τώ μεταξύ είχε επισκευασθεί μερικώς. Τά καθίσματα παραχώρησαν χωρίς ένοίκιο ό Τάκης Δάρης και οί άείμνηστοι Κατής και Σωτήρης Μήτας πού είχαν τότε τά έξοχικά Κιόσκι και Μήτα.

Τά εισιτήρια είχαν όλα προπωληθεί και ή ζήτηση ήταν μεγάλη και οί απειλές πάρα πολλές (τό επέτρεπε και ή εποχή). 'Αρκεί νά αναφέρω και τό έξής. "Ενας συμπολίτης μας, άς μου επιτραπεί νά μήν αναφέρω τ' όνομά του, έδειρε άγρια ένα συνάδελφο του Δ.Σ. διότι δέν του έδινε εισιτήριο και δέν είχε νά του δώσει.

'Η αίθουσα του θεάτρου ήταν υπερπλήρης από κόσμο. Τό Δ.Σ. κράτησε την πρώτη σειρά άριστερά και δεξιά γιά τους επισήμους πού ήταν από τίς 'Ελληνικές αρχές ό 'Αργύριος Παπαθανασίου (δήμαρχος), ό Δ/τής της χωρ/κής Τάσος 'Αστεριάδης (γαμπρός του Σπάρτη), ό Καραϊνδωρος (γαμπρός του Μούρζιου), πού αναπληρούσε τόν οικονομικό έφορο Ναούσης και από τίς Γερμανικές αρχές ό φρούραρχος μαζί μέ 20 άξιωματικούς περίπου του Γερμανικού στρατού.

'Η παράσταση είχε μεγάλη έ-

πιτυχία, τέτοια πού θά την ζήλευαν και αυτοί του κρατικού θεάτρου. Αυτό όφειλόταν στό γεγονός ότι πολλοί έρασιτέχνες ήθοποιοί ήταν άνωτάτης μορφώσεως. Κοντά δέ σ' αυτούς και οί άλλοι διδάχθηκαν πολλά γιά νά μάθουν νά παίζουν.

Τό τέλος της παραστάσεως κάλυψαν, χωρίς προηγούμενο, παρατεταμένα χειροκροτήματα, πού κράτησαν πολύ ώρα και ύποχρέωσαν τους έρασιτέχνες ήθοποιούς νά βγούν πολλές φορές επί της σκηνής. Τότε ό Γερμανός φρούραρχος σηκώθηκε και μαζί μέ δύο άξιωματικούς, τόν Δήμαρχο και τόν Δ/τή της Χωροφυλακής ανήλθαν στά παρασκήνια γιά νά συγχαρούν τους έρασιτέχνες ήθοποιούς. 'Η σκηνή όμως ήταν μικρή και γιά καμαρίνι ήταν ένας στενός διαδρομάκος. 'Η σκηνή γέμισε από τους έρασιτέχνες ήθοποιούς, τους επισήμους και άλλους. Τό άδιαχώρητο ήταν κενός λόγος. Τότε συνέβη τό έξής γεγονός πού θά πληρώναμε ακριβά. 'Ο Φιλώτας 'Αρκοδοχωρίτης, νεαρότατος τότε, τραβάει τά σκηνιά της Αύλαίας και την άνοίγει. Τότε τό τί έγινε δέν περιγράφεται. 'Ο Γερμανός φρούραρχος στην αρχή έξαγριώθηκε αλλά βλέποντας τόν κόσμο νά χειροκροτάει μέ ένθουσιασμό, αναγκάσθηκε νά χαμογελάσει και όλοι μαζί νά ύποκληθούν πρό του κοινού (καθώς έμαθα άργότερα νόμισε πώς ήταν έθιμο των 'Ελλήνων νά χειροκροτούν αυτούς πού συγχαίρουν τους ήθοποιούς).

'Αφού έφυγε ό κόσμος και ήμασταν όλο χαρά στην πλατεία του θεάτρου, ρωτάω τόν Φιλώτα 'Αρκοδοχωρίτη γιατί τό έκανε αυτό και μου άπαντάει μέ άφέλεια «μόνο έμεις θά είμαστε αναγκασμένοι νά ύποκλινόμεθα στους Γερμανούς, άς ύποκληθούν και αυ-

τοί στους συμπατριώτες μας».

‘Αφού τελείωσαν τά χειροκροτήματα καί ἄρχισε ὁ κόσμος νά φεύγει καί οἱ ἐρασιτέχνες κατέβηκαν στήν πλατεία τοῦ θεάτρου, ὁ Γυμνασιάρχης Ἰωαννίδης συγχαίροντας τούς καθηγητές πού πῆραν μέρος στό θίασο τούς εἶπε χαριτολογώντας «Χαίρομαι ἰδιαίτερως διότι ἡ ἐκπαίδευσή σας στόν θεατρικό τομέα ἦταν ἀριστη καί ἡ φιλομάθειά σας σπουδαία».

‘Αφού πέρασε μήνας καί οἱ πρόβες δέν σταμάτησαν ἀλλά ἀραιώσαν, ἀποφασίσαμε νά πᾶμε νά δώσουμε παράσταση στή Βέροια. Τό μεγάλο πρόβλημα τότε ἦταν τό μεταφορικό μέσο. Ὁ σιδηρόδρομος τήν περίοδο ἐκείνη μέτεφερε γερμανικά στρατεύματα.

Τότε ὁ σύμβουλος τοῦ Φ.Ο.Ν. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Κώστας Μέσκος ἔριξε τήν ἰδέα νά παρακαλέσουμε τόν γερμανό φρούραρχο νά μᾶς χορηγήσει αὐτοκίνητα τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ πού ὑπῆρχαν πάρα πολλά στή Νάουσα. Ἐπίσης παρακαλέσαμε τά μέλη τοῦ Δ/κοῦ συμβουλίου Δημοσθένη Οἰκονόμου καί Μήτσο Δημητριάδη νά φροντίσουν νά πάρουν τήν ἄδεια ἀπό τόν Γ. Γραμματέα τοῦ Ε.Α.Μ., ἀλλά αὐτός τούς εἶπε ὅτι εἶναι ἀναρμόδιος καί τούς παρέπεμψε στόν καθοδηγητή. Καί αὐτός μετά ἀπό τρεῖς μέρες τούς ἔδωσε τήν ἄδεια καί τήν Κυριακή — ἀφού πρό δεκαήμερου στήν Βέροια ἦσαν ὅλοι ἔτοιμα — μέ τρία φορτηγά τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ πῆγαμε στήν Βέροια.

Τό ἀπόγευμα καί ἐνῶ ἔτοιμάζαμε τά σκηνικά κ.λ.π. ἔρχεται ἐάν θυμᾶμαι καλά ὁ Κώστας Γεωργιάδης ἡ ὁ Δῆμος Σέρμπος καί μου λέει «κ. Πρόεδρε εἶναι στήν εἴσοδο δύο Γερμανοί καί ἓνας πολίτης καί σέ ζητοῦν». Πῆγαν ἀμέσως καί ὁ πολίτης, πιθανόν διερμηνέας θά ἦταν, μου λέει «πάρε

τήν ἄδεια τελέσεως τῆς παραστάσεως καί ἐλάτε μαζί μας στό Φρουραρχεῖο». Ἐγώ τά ἔχασα ἀπό τό φόβο καί μετά στρεφόμενος στόν Γεωργιάδη ἡ Σέρμπο τόν παρακάλεσα νά μήν μαθευτεῖ τίποτε στά παιδιά τοῦ Θεάτρου. Ἀκολούθησα τούς Γερμανούς. Στό δρόμο συνῆλθα λιγάκι διότι πρόσεξα ὅτι οἱ Γερμανοί δέν ἦταν «πεταλάδες». Φθάνουμε στό Φρουραρχεῖο — πού βρισκόταν κοντά στήν πλατεία Δικαστηρίων, καί ἀπέναντι ἀκριβῶς ἀπό τήν σημερινή στρατιωτική Λέσχη Βεροίας. Ἀμέσως μέ ὁδήγησαν σέ ἓνα γραφεῖο πού βρισκόταν ἓνας βλοσυρός Γερμανός ἀξιωματικός — πού ἀργότερα ἔμαθα ὅτι ἦταν συνταγματάρχης Φρούραρχος καί ὄχι τῆς Γκεστάπο οὔτε τῶν ΕΣ — ΕΣ. Μοῦ ἔδειξε κάθισμα νά καθίσω καί μου ἔρωτᾷ μέσω ἑνός Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ πού ἤξερε καλά τά Ἑλληνικά. «Τίς εἰσπράξεις ἀπό τήν παράσταση πού θά τίς διαθέσετε;» Ἀμέσως ἐγώ τοῦ ἀπαντῶ «Μέ τήν παράσταση τῆς Ναούσης καί αὐτήν τῆς Βεροίας καί μέ δύο ἄλλες πού ἔχουμε προγραμματίσει δέν θά καλυφθοῦν τά ἐξοδα τῶν σκηνικῶν καί ἄλλα πού εἶναι περασμένα σέ εἰδικό βιβλίο μέ ἀποδείξεις. Ἀρκεῖ νά ἀναφέρω ὅτι τά σκηνικά εἶναι ἀπό πανί κάμποι καί ἡ ζωγραφική τους ἀριστη. Ἐάν ἔλθετε τό βράδυ θά πεισθεῖτε ἀπό τά σκηνικά καί μόνο». Διότι ἦταν πράγματι ὑπέροχα.

‘Αφού μέ ἄκουσε μέ προσοχή κοιτάζοντάς με συνεχῶς στά μάτια μου ἀπαντᾷ. «Ἐμεῖς δέ φταῖμε, πού σᾶς καλέσαμε ἐδῶ ἀλλά μᾶς κατήγγειλαν ὅτι τίς εἰσπράξεις θά τίς διαθέσετε στό ΕΑΜ καί αὐτό τιμωρεῖται πάρα πολύ αὐστηρά καί εἶμαι ὑποχρεωμένος...». Δέν πρόλαβε νά τελειώσει τό «ὑποχρεωμένος»

ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ γραφείου καί μπαίνουν δύο Γερμανοί ἀξιωματικοί. Ὁ ἓνας γυρίζει καί ἀφού μέ εἶδε μου λέει «Σεφ Μπαζίλ» καί ἐγώ ἀμέσως ἐντελῶς αὐθόρμητα συγκλῶμαι ἀπό τό κάθισμα, τόν ἀγκαλιάζω καί τόν φιλῶ, ἐνῶ τά μάτια μου ἦταν δακρυσμένα. Ποιός ἦταν ὁ γερμανός ἀξιωματικός πού μέ φώναζε Σεφ; (Διότι οἱ Γερμανοί τότε τούς προέδρους τούς ἔλεγαν Σεφ). Ἦταν ὁ διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου Ναούσης χειρουργός ἱατρός, πού ἀργότερα ἔμαθα ὅτι ἦταν καί ὑψηλότης τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας καί ἔπαιζε ποδόσφαιρο καί αὐτός καλοῦσε διάφορες ποδοσφαιρικές ομάδες τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ καί παίζανε μέ τόν ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ Ναούσης. Πάρα πολλοί Ναουσαῖοι καί τῆς περιφέρειας θά θυμούνται αὐτόν τόν ἐξαίρετο χειρουργό καί τόν ἄνθρωπο, διότι ἦταν πράγματι ἄνθρωπος. Ἀφού εἶπανε κάτι μεταξύ τους ὁ γιατρός ξεσπᾷ σέ γέλια καί ὁ Φρούραρχος μέσω τοῦ διερμηνέα μου λέει «Εἰστε ἐλεύθερος, ἀλλά ἐπαναλαμβάνω δέ φταῖμε ἐμεῖς». Ἀφού εὐχαρίστησα τόν γιατρό καί τόν φρούραρχο, πρόσεξα ὅτι ὁ ἄλλος γερμανός ἀξιωματικός ἦταν ὁ Φρούραρχος Ναούσης καί καθώς ἔμαθα ἀργότερα εἶχαν ἔρθει νά παρακολουθήσουν τήν παράσταση. Ἐγώ τρέχοντας ἔφτασα στό θέατρο, πού ἦταν πίσω ἀπό τό καφενεῖο Α.Λ.Τ., λειτουργοῦσε σάν κινηματογράφος καί λεγόταν Βέρμιο. Ἦταν δέ κοντά στήν Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου.

Μόλις ἔφθασα ἡ χαρά ὅλων ἦταν τόσο μεγάλη πού δέν περιγράφεται.

Τό βράδυ ἡ αἴθουσα τοῦ θεάτρου ἦταν γεμάτη κόσμος. Τό παίξιμο τῶν ἐρασιτεχνῶν ἡθοποιῶν ὑπέροχο. Στό τέλος ὁμως τῆς πρώτης πράξεως συνέβη κάτι τό ἀνέλ-

πιστο. Ὁ Στρατῆς Βούλγαρης πού ὑποδύονταν τὸ ρόλο τοῦ Προκόπη Καλαόζου, λιποθύμησε καὶ ἔπεσε στὸ δάπεδο τῆς σκηνῆς. Ἡ παράσταση σταμάτησε γιὰ λίγο, ἄρχισε πάλι καὶ τέλειωσε μὲ πρωτοφανή θρίαμβο καλυπτόμενη ἀπὸ τὰ παρατεταμένα χειροκροτήματα τῶν θεατῶν. Οἱ Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ πάλι ἀνῆλθαν στὴ σκηνή γιὰ νὰ συγχαροῦν τοὺς ἑρασιτέχνες ἠθοποιούς. Αὐτὴ τὴ φορά ὁ Φιλώτας Ἀρκοδοχωρίτης δὲν ἄνοιξε τὴν σκηνὴ καὶ ὅταν ρωτήθη-

κε γιὰτὶ ἀπάντησε καὶ πάλι ἀφελῶς «ἀπὸ τὸν φόβο τῶν Ἰουδαίων».

Θὰ ἦταν μεγάλη παράλειψη νὰ μὴν ἀναφέρω καὶ τὸν ἀφανὴ ἥρωα Βασίλειο Φειδάντη πού εἶχε τὸ βαρὺ φορτίο τοῦ ὑποβολέα καὶ πῆρε ἄριστα.

Καὶ ὁ τραγικὸς ἐπίλογος, καθὼς ἦταν ὅλα ἔτοιμα γιὰ τὴν παράσταση στὴν Ἑδεσσα συνέβη τὸ τραγικὸ γεγονός πού συγκλόνισε ὄχι μόνον τὸν «Φ.Ο.Ν. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ» ἀλλὰ καὶ ὅλη τὴν Νά-

ουσα τότε. Ὁ Στρατῆς Βούλγαρης, καθηγητὴς φιλόλογος, πού ὑποδύονταν τὸ ρόλο τοῦ Προκόπη Καλαούζου μὲ ἀφθαστὴ ἐπιτυχία, ἐδάρη ἀνηλεῶς πίσω ἀπὸ τὸν ἱερό Ναὸ τῆς Παναγίας, ἐνῶ πῆγαινε στὸ σπῖτι τοῦ τὸ βράδυ, ἀπὸ ἀγνωστούς, πού παραμένουν καὶ μέχρι σήμερα ἀγνωστοί. Ὁ καθηγητὴς παρέμεινε κλινῆρης ἐπὶ δεκαπέντε μέρες καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονός δέ δόθηκε ἔκτοτε καμία παράσταση ἀλλὰ οὔτε καὶ ἄλλη ἐκδήλωση καλλιτεχνική.

ΕΦΗΒΟΙ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κοινωνικοῦ ἐγὼ τῶν ἐφήβων ἐκδηλώνεται μὲ πολλοὺς καὶ διάφορους τρόπους, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὴν κατεύθυνση μιᾶς δραστηριότητος ὁλοένα καὶ πιὸ προσωπικῆς. Ἡ ἐφηβεία ἀποτελεῖ, πραγματικά, τὴ χαρακτηριστικὴ περίοδο γιὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν κατάσταση τοῦ μισο — παρασιτισμοῦ τοῦ παιδιοῦ σὲ μιὰ ζωὴν αὐτόνομη. Ἡ κηδεμονία παραχωρεῖ τὴ θέση τῆς σὲ μιὰ κατάσταση στὴν ὁποία τὸ ἄτομο γίνεται υπεύθυνο τῶν πράξεών του, ὅπως μαρτυρεῖ σχετικὰ καὶ ἡ νομοθεσία. Ὁ ἀνῆλικος χειραφετεῖται. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ στιγμή πρέπει νὰ ξεκόψουμε, νὰ λύσουμε τὸ σκοινί. Μυστικά μὰ ἀναγκαστικά, οἱ νέοι τείνουν, λοιπόν, πρὸς μιὰ μορφή ζωῆς πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη τῆς παιδικῆς ἡλικίας· ἐγκαταλείπουν ξεπερασμένες συνήθειες γιὰ καινούργιες δραστηριότητες καὶ τὸν κλειστὸ κόσμον τῶν πρώτων χρόνων γιὰ τὸν κόσμον πού σ' αὐτόν θὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἀποστολὴ τους σάν ἐφηβοι.

Ὁ πόθος ἀνεξαρτησίας δὲν εἶναι παρά ἡ ἐκφραση αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης. Ἡ ἀνυπομονησία ἀποτίναξης τοῦ ζυγοῦ μεγαλώνει ὅσο μεγαλώνει κι ἡ δύναμη. Κάθε ἐξουσία γίνεται πιεστικὴ, κάθε ἐξαναγκασμός φαίνεται τόσο λιγότερο ὑποφερτός ὅσο λιγότερο εἶναι ἀκόμα ἱκανοὶ οἱ ἐφηβοὶ νὰ καταλάβουν τὴν ἀναγκαιότητά του. Ἡ ἐλευθερία, ἡ τόσο ἀγαπητὴ στοὺς νέους, δέ γίνεται μὲ κανέναν ἄλλο τρόπο ἀντιληπτὴ παρά σάν τὸ σπάσιμο τῶν ἐμποδίων.

Αὐτὴ ἡ καινούργια ἀνάγκη ἀνταποκρίνεται σὲ μιὰ καινούργια ἰσορροπία πού καθιερώνεται ἀνάμεσα στὶς δύο θεμελιακὲς ἐνστικτώδικες ἀντιδράσεις

πού ρυθμίζουν τὸ φέριμον τοῦ ἀτόμου ἀπέναντι στὸ περίγυρό του: τὴν ἀντίδραση τῆς μίμησης καὶ τὴν ἀντίδραση τῆς ἀντίθεσης. Ξέρουμε πῶς μιὰ πράξη πού γίνεται μπροστὰ μας τείνει νὰ ἐπαναληφτεῖ ἀπὸ μᾶς· ἔχει μιὰ δύναμη ὑποβολῆς, μετάδοσης. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη ἐξ ἴσου φυσικὴ στάση, πού συνίσταται στὸ νὰ λέμε ὄχι, νὰ ἐναντιωνόμαστε. Ἡ ἢ μιὰ ἢ ἡ ἄλλη ἐπικρατοῦν, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία μας καὶ τὴν ἡλικία μας. Καὶ οἱ δύο εἶναι ὠφέλιμες. Ἡ πρώτη μᾶς πλουτίζει μὲ τὴν ἀφοσίωση αὐτοῦ πού μᾶς ἦταν ξένο, ἡ δευτέρη μὲ τὴν προσπάθεια ἀντίστασης πού προϋποθέτει καὶ τὴν ἀναγκαιότητα νὰ κάνουμε κάτι ἄλλο. Φτάνοντας στὰ ἄκρα, ἡ μιὰ θὰ κατέληγε σ' ἓναν ἀσύνειδο πιθηκισμό κι ἡ ἄλλη σ' ἓναν στεῖρο ἀρνητισμό. Τὶς βρίσκουμε ὁμαλά συνταιριασμένες στὸ φέριμό μας. Ἀλλὰ, ἐνῶ ἡ ἀντίδραση τῆς μίμησης κυριαρχεῖ κατὰ τὴν τρίτη περίοδο τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἡ ἀντίδραση τῆς ἀντίθεσης μεγαλώνει στὴν ἀρχὴ τῆς ἐφηβείας καὶ καταλήγει εὐκολα σ' ἓνα πνεῦμα ἀντιλογίας. Ἡ ὑποκειμενικότητα μειώνεται, ἐνῶ ἡ ἐξουσία ἀπαγόρευσης καὶ ἐλέγχου ἐνισχύει τὴ δυνατότητα νὰ ἐναντιωθοῦμε. Τὸ πρᾶμα εἶναι ἰδιαίτερα φανερό στ' ἀγορία, μὲ τὴ μορφή τῆς μαχητικῆς ἐπιθετικότητας. Ἡ ἀντίδραση τῆς μίμησης παραμένει, ἐξάλλου, καὶ ἀνακατώνεται μὲ τὴν ἄλλη ἀντίδραση στὴν ἀντιμίμηση, τόσο συχνή σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία, πού ἐπιτρέπει νὰ κάνουμε κάτι καινούργιο μὲ λίγη προσπάθεια καὶ πού δὲν εἶναι παρά ἓνα εἶδος μίμησης ἀπὸ τὴν ἀνάποδη.

MAURICE DEBESS: «Ἡ Ἐφηβεία»

ΓΑΛΑΤΕΣ

Τό σημερινό μου σημείωμα αναφέρεται στους αποδέκτες της προς Γαλάτας επιστολής του Ἀποστόλου Παύλου. Τό θέμα ὁμως δέν τό ἀντιμετωπίζω ἀπό καθαρά θεολογική θέση.

Οἱ Γαλάτες οἱ ἐγκατεστημένοι στήν περιοχή τῆς σημερινῆς Ἀγκυρας στήν Ἀσιατική Τουρκία ἦταν ἕνας λαός μέ κάποιο ξεχωριστό χαρακτήρα καί μέ τήν ἱστορία του.

Καί ἀκριβῶς αὐτός ὁ χαρακτήρας τῶν Γαλατῶν ἐκδηλώνεται καί στίς σχέσεις τους μέ τόν Παῦλο, ἐνῶ ἡ ἱστορία τους δέν εἶναι ἄσχετη μέ τήν τοπική μας ἱστορία.

Ὅταν νέος ἄκουγα στό κήρυγμα τοῦ Γρηγόρη Ζαχαρόπουλου, στήν συνάθροιση, ἤ στά κηρύγματα διαφόρων ἱεροκληρικών στήν ἐκκλησία ἀναφορές σέ κομμάτια ἀπό τήν προς Γαλάτας ἐπιστολή ἐντύπωση μου ἔκανε τό ἰδιαίτερα αὐστηρό ὕφος τῆς ἐπιστολῆς.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε δεκατέσσερις ἐπιστολές. Ἀναφέρομαι στίς σωζόμενες ἐπιστολές. Ἐπίσης θεωρῶ ἐπιστολή τοῦ Παύλου καί τήν προς Ἑβραίους. Σέ ὅλες τίς ἐπιστολές του ὁ Παῦλος εἶναι εὐγενής. Καί ὅταν ἐλέγχει, τό νυστέρι του εἶναι ἀνθρώπινο καί ἐν πάσῃ περιπτώσει δέν κόβει τούς δεσμούς τῆς ἀγάπης τούς πατρικούς. Ἀφήνω πού στήν προς Φιλιππησίους ἐπιστολή του ὁ Παῦλος εἶναι ὅλο χαρά, περηφάνεια καί ἔπαινο γιά τούς μαθητές του τούς ὁποίους ἀποκαλεῖ χαρά καί στέφανό του. Ἦταν οἱ Φιλιππηῖοι τό καμάρι του καί τό καύχημά του.

Μέ τούς Γαλάτες ὁ Παῦλος δέν τά πάει τό ἴδιο καλά. Θά ἔλε-

γα ὅτι δέν τά πάει καθόλου καλά. Καί φυσικά τό φταίξιμο δέν εἶναι δικό του.

Ὁ Παῦλος στήν πρώτη ἀποστολική του περιοδεία ἐπισκέφθηκε τίς πόλεις τῆς Λυκαονίας Ἰκόνιο, Λύστρα καί Δέρβη. Οἱ πόλεις αὐτές ἀνήκουν στήν Διοικητική ἐπαρχία τῆς Γαλατίας, ὅπως τήν ὅρισαν οἱ Ρωμαῖοι. Εἶναι ἡ Νότια Γαλατία. Ἀπό τό γεγονός αὐτό πολλοί ἐπιστήμονες δέχτηκαν ὅτι αὐτές εἶναι οἱ Ἐκκλησίες τῆς Γαλατίας προς τίς ὁποῖες ἀπευθύνεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μέ τήν προς Γαλάτας ἐπιστολή.

Τοῦ Ἐμμ. Βαλσαμίδη Γυμνασιάρχη

Δέν συμβαίνει ὁμως αὐτό. Οἱ Ρωμαῖοι ἦταν αὐθαίρετοι στήν ἐκλογή τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπαρχιῶν πού δημιουργοῦσαν. Ἦταν πρακτικοί ἄνθρωποι. Δέν ἐνδιαφέρονταν γιά τά Ἐθνικοῖστορικά ἀντικρύσματα τῶν ὄρων πού χρησιμοποιοῦσαν. Ἔτσι καί σέ μᾶς χώρισαν τήν Ἑλλάδα σέ διοικήσεις καί ἔβαλαν ὀνόματα πού θά μπορούσαν νά δημιουργήσουν σύγχυση. Γιαυτό καί ὁ Στράβων ἀντιμετωπίζοντας τίς ἀσύμμετρες αὐτές καί ἀσυμβίβαστες ἱστορικά ὀριοθετήσεις καί ὀνοματοθετήσεις λέγει ἐκεῖνο τό περίφημο: «Ἔστι μὲν οὖν Ἑλλάς καί ἡ Μακεδονία».

Στή δευτέρῃ του περιοδείᾳ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος περνάει καί πάλι ἀπό τήν Λυκαονία γιά νά ἐπιστηρίξει τίς ἐκκλησίες καί διά μέσου τῆς Φρυγίας καί τῆς Γαλατικῆς Χώρας σκοπεύει νά βαδίσει

προς τήν Ἀσία. Ἡ Ἀσία ἐδῶ εἶναι ἡ Ρωμαϊκή ἐπαρχία πού στά χρόνια τοῦ Παύλου περιλάμβανε τήν Λυκία, Ἰωνία, Λυδία, Καρία. Ἐμποδίστηκαν ὁμως ἀπό τό Ἄγιο Πνεῦμα ὁ Παῦλος καί οἱ συνοδοί του νά βαδίσουν προς τίς Ἰωνικές πόλεις. Μιά προσπάθειά τους νά βαδίσουν προς τήν Βιθυνία δέν τελεσφόρησε. «Οὐκ εἶασεν αὐτούς τό Πνεῦμα» (Πρ. ἰστ 7). Ἔτσι φτάνουν στήν Τρωάδα. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος θά δεῖ τό ὄραμα μέ τόν Μακεδόνα: «διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῶν» (Πρ. ἰστ 9).

Δέν ὑπάρχει λοιπόν ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἐκκλησίες τῆς Γαλατίας προς τίς ὁποῖες ἀπευθύνεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι οἱ ἐκκλησίες πού ἱδρύσκει στόν γεωγραφικό χώρο τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Γαλατῶν, στήν πραγματική Γαλατία, ὅπου βρέθηκε «περαστικός» στή δευτέρῃ περιοδείᾳ του. Θά μπορούσαμε μάλιστα νά ὀνομάσουμε καί πόλεις, ὅπως ἡ Ἀγκυρα, ἡ Πεσινοῦντα καί τό Τάβιον.

Ἔβαλα σέ εἰσαγωγικά τό περαστικός γιατί ἀπό ὅτι φαίνεται παρά τό γεγονός ὅτι στή σκέψη τοῦ Παύλου ἦταν προγραμματισμένο ἀπλῶς νά περάσει ἀπό τή Γαλατία, παρέμεινε γιά ἄρκετό καιρό ἐκεῖ καθηλωμένος ἀπό κάποια ἀρρώστεια. «Οἴδατε δέ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκός εὐηγγελισάμην ὑμῖν τό πρότερον» (Γαλ. 8 14).

Τούς Γαλάτες ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θά τούς ξαναδεῖ στήν Τρίτη του περιοδείᾳ, θά προχωρήσει στήν ὀργάνωση τῆς ἐκκλησίας καί θά δώσει τίς ἐντολές γιά τήν συλλογή χρημάτων πού θά σταλοῦν στήν χειμαζόμενη ἐκκλ.

της Ἱερουσαλήμ. Αὐτό φαίνεται καθαρά ἀπό τήν Α ἐπιστολή τοῦ Παύλου στούς Κορινθίους: «Περί δέ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας οὕτω καί ὑμεῖς ποιήσατε». (Α Κορ. ιστ 1).

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρέπει νά στάλθηκε ἀπό τήν Ἔφεσο λίγο πρὶν γραφεῖ ἡ πρώτη πρὸς Κορινθίους, πάντως ὄχι ἀργότερα ἀπὸ τό 58 μ.Χ.

Ἀπὸ τήν μελέτη τῆς Ἐπιστολῆς βγαίνουν τὰ ἐξῆς συμπεράσματα:

1. Ὅτι ὁ Παῦλος παρέμεινε συμπτωματικά στήν Γαλατία. Οἱ Γαλάτες τοῦ συμπαραστάθηκαν κατὰ τρόπο συγκινητικό στήν ἀρρώστεια του. «Καί τόν πειρασμόν μου τόν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδέ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον Θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς

Χριστόν Ἰησοῦν» (Δ 14).

2. Οἱ Γαλάτες δέν διακρίνονταν γιά τήν εὐφυΐα τους. Ἀντίθετα ἦταν εὐπιστοι, εὐμετάβολοι καί εὐμετάπιστοι. «Ὡ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε τῇ ἀληθείᾳ μή πείθεσθε...» (Γ 1).

3. Τά προβλήματα στήν Γαλατία δημιουργοῦνται ἀπό τοὺς Ἰουδαῖζοντες πού παρέσυραν τοὺς Γαλάτες σέ θέσεις ἀμφισβήτησεως τοῦ Ἀποστολικοῦ κύρους καί ἀκόμη τῆς ὀρθότητος τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

4. Ὁμολογουμένως ἡ διπλή αὐτὴ ἀμφισβήτηση γίνεται ἀφορμή νά γραφοῦν ἀπὸ τόν Παῦλο οἱ ἀποδείξεις γιά τό ἀδιαφιλονίκητο ἀποστολικό του ἀξίωμα, ἀλλά καί σκέψεις ὑψηλοῦ περιεχομένου, θέσεις ξεκάθαρες καί καθοριστικές τῆς πορείας τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν αἰωνιότητα. «Ἐν Χρι-

στῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τε ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη» (ε 6). «Πάντες γάρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὅσοι γάρ ἐς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε· οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ οὐδέ Ἑλλήν, ἄρσεν καί θήλυ, δούλος ἢ ἐλεύθερος· πάντες γάρ ὑμεῖς εἰς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (γ 26-28).

«Τῇ ἐλευθερίᾳ ἣ Χριστός ὑμᾶς ἠλευθέρωσε στήκετε καί μή πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε» (ε 1).

Ἀλλά ποιοὶ οἱ Γαλάτες; Πῶς βρέθηκαν στήν Ἀγκυρα καί ποιὰ ἡ σχέση τους, ἂν ὑπάρχει τέτοια σχέση, μέ τήν τοπική μας ἱστορία;

Πάνω στά ἐρωτήματα αὐτά θά ἐπανέλθουμε.

συνέχεια στό ἐπόμενο τεῦχος

Τοῦ γιόμα κι' οὐ δείπνους

Ἄλᾳ σαντούκ νᾶχαμεί τώρα κᾶναν νταβάν μπουμπάργια νά φᾶμεί. Σάματι τᾶλησμόνησαν οἱ πλειότεροι αὐτό τοῦ φαγί τώρα.

Τότι στούμπιζαν τούν καϊμά στοῦ ξύλου μή τοῦ κουπίδι. Δά μοί πεῖς ἔτρουγαν κι καμπόσα μικρά πιλικούντια ξύλου ἔ ἄισαθέλει κι αὐτά νόστιμα ἦταν δέν καταλαβαίνονταν κᾶν κι κᾶν. Αὐτόν τούν καϊμά τούν δούληβαν μή οὐλίγου ρύζι κι μή οὐλίγου κουρμίδι κι τούν ἔφκιαναν μή τήν ἀπαλάμη μπουμπάργια σάν αὐγά τᾶβαναν στοῦ νταβά τοῦ χουματένιου μή γάλα κι αὐγά χτυπητά σκιπασμένα κι τᾶψηναν καμιά ὥρα στοῦ φούρνου ἢ τή γάστρα μή λίγδα κι πόλίκου πιπέρι μαύρου κι ἄλλας.

Ἄλλου φαγί ἦταν τοῦ τσιμπλέκι ἢ τσιμπλέκι μπάμπε μή κουρμίντια μικρά πιπέρι μαύρου κι τираσί πού ἔφκιαναν τοῦ λαγό ἢ κᾶνα ζαρκάδι (Στιφάδο).

Ἀκόμα κι τώρα φκιάνουμι στή Νιάουστα κιφτέδεις μή ἄρμη. Τότι στήν ἄρμη κι τίς ψητές πιπέρκεις ἔβαναν ἄρντένι ἢ ζουμί ἀπού ἄγουρίδα. Τοῦ ἄρντένι γένουνταν μή διμένου ὕσταρνας ἀπού βράσιμου ξυνό ζουμί ἀπού ἄγουρίδεις (ἄγουρα σταφύλια). Βαστούσειν ὅλην τή χρουινιά στή γκαβάνα. Μνιά μύτη ἀπ' τοῦ χουλιάρι λειώνουνταν κι ξύνιζειν μαχώσικα ὅλου τοῦ φαγί.

Τότι εἶχαν οἱ κόσμοι τέτοιες κλαβαταριές μούγγι γιά ἄρντένι ἢ ἔβαναν λιμόντουζου λειουμένου σίγυαλί. Τώρα πᾶν αὐτά μούγκι λιμόνια τρώμεί γιατί τότι τᾶ λιμόνια δέν ἔφταναν ἴσαιμι τή Νιάουστα. Δέ φκιάνουν τώρα κι σούπα μή κουκούλια. Τούν ψιλουστουμπι-

σμένου καϊμά μή ἄλλας κι πιπέρι μαύρου, τούν ἐπλαθαν μή ἁλεύρι μικρά — μικρά κουκούλια σάν τρουκουλάντια ἀπ' τίς γκαζόξεις κι αὐτά τᾶβραζαν μ' οὐλίγου ρύζι κι τᾶ ξέστηναν μή αὐγό κι λιμόντουζου σά σούπα. Τώρα τᾶ φκιάνουν τρανύτηρα κι τᾶ λέν γιουβαρλάκια.

Ἄλλου καλό φαγί πῶφκιαναν εἰκεῖν τᾶ χρόνια κι βαστούσειν ὅλουν τοῦ χειμῶνα ἦταν οὐ καβουρμάς ἢ πουστραμάς ἀπού γου-

Τοῦ Ν. Σπάρτση Καθηγητοῦ KATEE

ρούνι, ἢ ἀπού ζυγούρι, πού τᾶ τᾶίζαν στοῦ σπίτι κρέας τηγανισμένου ὕσταρνας ἀπού βράσιμου γιά νά φύγει τοῦ λίπους κι σκιπασμένου μέσ στή λίγδα πού πάγουνειν. Αὐτόν τούν καβουρμά τούν ἔφκιαναν μή φασούλια τοῦ χειμῶνα. Βρασμένα φασούλια στοῦ τσουκάλι, μή καβουρμάν ἢ καβαρμάν γιαχνί μή ψιλουκουμένα παλιά κουρμίντια βρασμένα κι τσιγαρισμένα μή οὐλίγου νιρό. Τούν καβουρμά τούν ἔφκιαναν κι μή λάχανου ἢ πράσσα, ἢ σέλλινα, ἢ σπανάκια, ἢ κι ἀντίντια, ἢ κι μή πατιάταις ἀκόμα.

Στίς χαρές ἔφκιαναν νταῖμα κρέας στοῦ φούρνου μή πατιάταις κι λαχανουσαλάτα τοῦ χειμῶνα.

Κι τᾶ Χριστούγινα πού ὅλοι ἔσφαζαν γουρούνια στά σπίτχια ἔφκιαναν κι τηγανιά μή τᾶ σηκώτια, τήν καρνγιά κι τή σπλῆνα ἀπ' τοῦ γουρούνι. Ἐβραζαν αὐτά πρῶτα μή οὐλίγου νιρό κι ὕσταρ-

νας σάν σώνουνταν τοῦ νιρό τσιγαρίζουνταν μή τή λίγδα τους κι σβύνουνταν μή οὐλίγου καλό παληό κρασί. Ἄν ὑπῆρχειν ἔβαναν κι οὐλίγου κόκκινου πιπέρι ἢ οὐλίγη σάλτσα. Τᾶ Χριστούγινα ἔφκιαναν κι τούς σαρμάδεις ἄλειπους, ἀπού κάθι σπίτι ὅπους κι σήμηρας. Τώρα ποιός φκιάνει τέτοιες δουλιές. Τή σάλτσα δέν τήν ἀγόραζαν γιατί τήν ἔφκιαναν σί ὅλα τᾶ σπίτχια οἱ νοικοκυρές.

Τίς πολὺ φτασμένες ντουμάταις τίς λιάνιζαν τίς πιρνοῦσαν ἀπού κριατουμηχανή κι τίς στράγγιζαν στοῦ τρυπητό νά πέσουν σπόργια κι πέτσεις. Αὐτό τοῦ ζουμί τῶδιναν στή φουτχιά στοῦ νταβά τοῦ μπακαρένιου ἢ στοῦ μπαγκράτσι ὥσπου νά πηχτώσει καλά, ἔβαναν κι οὐλίγου ἄλλας κι σοίμνιά τάψα τῶβαναν στοῦν ἡλιου οὐλίγεις μέρεις.

Ἄλλοιῶς, ἔβαναν τίς λιανισμένες ντουμάταις σ' ἓνα σκαφίδι ἢ καδί κι τίς ἄφηναν νά σαπίσουν οὐλίγεις μέρεις ὕσταρνας τίς πιρνοῦσαν ἀπ' τοῦ τρυπητό ἢ τούν κόσκινου γιά νά μὴν πέσουν σπόργια κι πέτσεις κι τοῦ ζουμί αὐτό τῶβαναν σ' ἓνα τουλπάνι ἢ πάνινη σιρβέτα κι τᾶφηναν νά στραγγίσει καλά μνιά δυό μέρεις. Τή σάλτσα αὐτήν τήν ἄπλουναν, σή μνιά τάψα κι τήν ἄφηναν στοῦν ἡλιου μή ἄλλας καμνιά ἰβδουμάδα. Ὑσταρνας τᾶ μάζουναν στή γκαβάνα κι ἔβαναν ἓνα δάχτυλου λάδι πανουθιό γιά νά μὴ μουχλιάζει. Ἐτσι εἶχαν χρουινικῶς σάλτσα στοῦ σπίτι γιά ὅλα τᾶ φαγιά. Τήν ἄρμη, τοῦ νταβά μή τίς πατιάταις, τοῦ γιαχνί κι ἄλλα.

Τώρα ὄλεις οἱ γυναῖκες νοι-

κουκουρές τ'όριζαν στά έτοιμα κι στην ίφκουλία.

Τότι γιά τοῦ χειμῶνα είχαν καρύντγια σῦκα στιγνά ἄρμαθιές, κιδώνια, ρόντγια, προῦνα στιγνά γιά κουσιάφι κι πατιάτεις μή κουρμίντγια στιγνά χρονικῶς.

Ἐφκιαναν κι τοῦ μέλι μή τά σῦκα γιά καμνιά μπουμπότα ἢ νιστόπιττα. Ἐφκιαναν κι σκεζιούκια μή ἄρμαθιασμένα σοί μνιά γιρῇ κλουστή καρύντγια σκιπασμένα μή νιστόπιττα πού τήν ἔριχναν πουλές βουλές γιά νά παγώσει κι νά τυλίξει τά καρύντγια ὅπου ἔφκιαναν τά κιργιά. Μετά αὐτά τά στέγγουναν καλά στούν ἥλιου κι βαστοῦσαν ὅλουν τοῦ χειμῶνα.

Τοῦ κιδουνόπαστου πάλι τῶφκιαναν μή καλουβρασμένα φιλιά ἀπού καθαρισμένα κιδώνια μή οὐλίγη ζάχαρη ἄπλουναν στην τάψα τοῦ ὕλικό αὐτό κι τοῦ στέγγουναν στούν ἥλιου ἔξι ἰφτά μέρες κι γέ-

νουνταν σάν πέτσα πού βαστοῦτούρτα ἀπού προυζύμι στην ἄλιμένη μή λίγδα τάψα κι μή κουματσιούλια μπάτσιουν ἀπανουθιό. Ἡ ἀκόμα ἔφκιαναν κι καμνιά πλατσίντα. Τοῦ χειμῶνα ἔβαναν κι κιδώνια ἢ πατιάτεις νά ψυθοῦν στην χόβουλη ἀπ' τοῦ φούρνου ἢ κι κανά παλιό κρουμύδι γιά σαλάτουν μή κόκκινουν πιπέρι, λάδι κι ψίχα λιμόντουζου. Κι πού νά φᾶς ζιστό ψουμί φρέσικου σπητικό, μή τυρίν φρέσικουν ἄσουτου φαγί. Ἄλλα φαγιά ἦταν τοῦ γιαχνί μή ψυχουκουματσιούλια παλλιά κρουμίντια, μή οὔρνιθα κι γκαῖγκανάν πού γένουνταν μή οὐλίγου τσιγαρισμένου ἢ ὄχι ἁλεύρι ἀνακατουμένου μή αὐγά. Τραχανάς, πέτουρα πού γένουνταν σῇ ὅλα τά σπίτγια κι παπάρα μή κόρεις ἀπού μπαϊάτικου ψουμί τσιγαρισμένου μή οὐλίγη λίγδα στοῦ τηγάνι. Κι γουρουνίσκιου κρέας μή ἄρμιά ἀπ' τοῦ καδί.

σειν ὅλουν τοῦ χειμῶνα.

Τώρα ὁλοῖνοι τ'όριζαν στά ἔτοιμα.

Ἄμ κι τοῦ ζύμουμα στοῦ σπίτι πού τοῦ πᾶς; Νά ἡτοιμαστεῖ τοῦ προυζύμι ἀπό τοῦ βράδυ μή θιρμόν γιά νά γίνει ἢ μαῖα κουντά στοῦ τζάκι. Κί ταχί ταχί τήν ἄλλη μέρα νά κουσκινηστεῖ τ' ἁλεύρι, νά ζυμουθεῖ μή χλιό νιρό κί νά σταθεῖ καμνιά ὦρα γιά νά χιρίσει νά φουσκώνει. Νά καγεῖ οὐ φούρνους, νά πλαστεῖ τοῦ ψουμί κι νά σέβει στίς πανακότεις πανουθιό στίς μισάλεις. Κι ὅταν ἀσπρίσει καλά οὐ φούρνους νά τραβηχτοῦν οἱ ζιάρεις μή τοῦ τραβηχτήρι καλά — καλά, νά πανιαστεῖ οὐ φούρνους μή τήν βριμένη τήν πατσιαβούρα κί νά φουρνιστοῦν τά πλαστά τοῦ ψωμί μή τοῦ φκιάρι. Κουντά σ' αὐτά νά μπεῖ κι κανάς νταβᾶς μή γιουμουστά ἢ καμνιά «παρτάλου» μή μπάτσιουν ἢ ἀκόμη κι καμνιά

NOMIZΟΥΜΕ

Νομίζουμε ὅτι ζοῦμε

Πιστεύουμε ὅτι ὑπάρχουμε

γιατί λέμε πῶς ζοῦμε.

Ζητᾶμε τήν ἔμπνευση, ἓνα σκοπό

ἀλλά τήν συναντᾶμε στὸν ἀγῶνα.

Ζητᾶμε τήν ἔμπνευση πολὺ μαρκνᾶ
ἐνῶ βρίσκετε μέσα στὴν ἴδια τὴν καρδιά μας

...Καί μόνο ὅταν μερικές χορδές
ἀγγιχτοῦν τυχαῖα καταλαβαίνουμε ὅτι ζοῦμε.

ΚΙ' ΗΜΑΣΤΑΝ ΤΟΣΟ ΝΕΟΙ

Ἀπόψε πάλι φυσάει ἔξω,

ἔξω ἀπὸ τίς πόρτες μας

καί πέρα στά συνεφιασμένα μονοπάτια τῶν καιρῶν.

Κ' ὅλα ἐκεῖνα τά «πιστεύω» πού ζέσταναν

τίς καρδιές μας, ἀλοίμονο, χαμένα.

Μᾶς γέλασαν φίλε

πού ἡμασταν τόσο νέοι.

Μέ τί νά σέ μετρήσουμε τώρα κόσμε;

ΕΡΩΤΗΣΙ

....Κι' ἔχω πνιγεῖ στ' ἀδιέξοδα

τῶν προβληματισμῶν μου

πρὶν ἀκόμα μάθω νά διαβάζω

τά μηνύματα τῆς βροχῆς.

...Καί προσπαθῶ ἀκόμα

ν' ἀνακαλύψω κάποιο φῶς

στό λαβύρινθο τῆς πόλης μας

πού κρύβομαι πάντα πίσω

ἀπ' ἓνα ἀπελπισμένο ΓΙΑΤΙ;

ΕΛΠΙΔΑ

Τά χαράματα κατέβηκα στὴν ἀκρογιαλιά.

Δέν ἦταν καλοκαίρι — τὸ ἀντίθετο.

Ἐντόπισα τὸ μέρος καί βάλθηκα νά ξεθάψω

κάτι πού εἶχα κρύψει καλά.

Μά δέν τό βρῆκα... Τό πῆραν τά κύματα,

τό πῆραν οἱ γλᾶροι.

Ἦταν τὸ ὄνειρο γιά αὐτὸ τὸ καλοκαίρι πού πέρασε

ἦταν ἡ ἐλπίδα γιά αὐτόν τόν χειμῶνα πού ἦλθε.

ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ ΚΙΚΗ

Ἀκτίνες laser

Θαῦμα ἢ κατάρα τῆς ἐποχῆς μας;

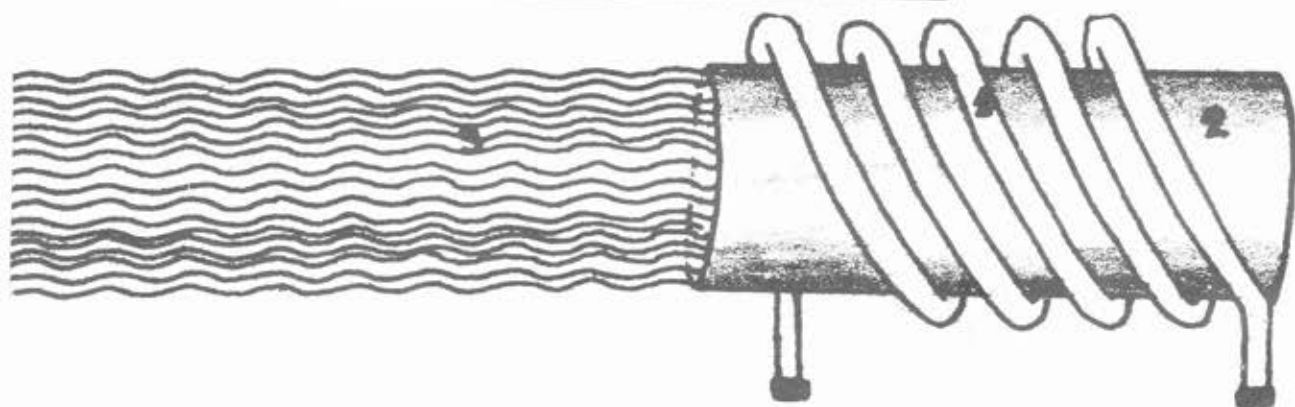
Ἐλπίδα τοῦ αὐριοῦ ἢ τό δίδυμο ἀδέρφι τῆς βόμβας νετρονίου; Ποιός τό ξέρει...;

Πάντως τά μέχρι τώρα δεδομένα δίνουν ἐλπίδες γιά εὐρύτατη εἰρηνική χρήση στή βιομηχανία, στήν ἱατρική, στίς τηλεπικοινωνίες καί κάθε τόσο σέ νέους τομεῖς τῆς ζωῆς μας.

Τί εἶναι ὁμως οἱ ἀκτίνες αὐτές;

«Λαίιζερ ἢ λείζερ ἢ λήζερ εἶναι ὄργανο παραγωγῆς ἡλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων, στήν περιοχὴ τοῦ ὁρατοῦ, πού βασίζεται στήν ἀλληλεπίδραση ὀπτικῶν συστημάτων καί πεδίου ἀκτινοβολίας». Αὐτό λένε τά σχολικά ἐγχειρίδια καί οἱ ἐγκυκλοπαίδειες. Μὲ πιά ἀπλά λόγια οἱ ἀκτίνες laser εἶναι φῶς. Φῶς πού παράγεται μὲ ἰδιαίτερο τρόπο καί ἔχει ὀρισμένες ιδιότητες.

Τοῦ Π. Παναγιωτίδη

Σχῆμα 1

Λευκό φῶς πού παράγεται ἀπὸ τὸν διεγέρτη (1) διεγείρει ὀρισμένα ἄτομα τοῦ ρουμπινιοῦ (2) μὲ ἀποτέλεσμα νά παράγεται δέσμη ἀκτίνων laser (3).

Σχῆμα 2

Τό φῶς μιᾶς κοινῆς λάμπας ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλές ἀκτινοβολίες πού διαχέονται πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις στό γύρο χῶρο.

Ἡ λάμπα πού χρησιμοποιοῦμε γιά φωτισμό παράγει φῶς πού ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλές ἀκτινοβολίες (σχῆμα 2). Ἀντίθετα στίς laser παράγεται μιὰ ἀκτινοβολία μὲ κύματα παράλληλα καί πυκνά πού ἔχουν τό ἴδιο μῆκος κύματος (σχῆμα 1). Ἡ δέσμη αὐτὴ μπορεῖ νά μεταφέρει ἐνέργεια σέ πολὺ μεγάλες ἀποστάσεις χωρὶς σημαντικές ἀπώλειες. Ἐνῶ τό φῶς τῆς λάμπας δέν ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴ γιατί διαχέεται στό γύρο χῶρο (σχῆμα 2).

Ἱστορικό

Ὁ Θεόδωρος Μέμπαυ, τὸ 1960, διαμόρφωσε σέ κύλινδρο ἓνα ρουμπίνι καί ἐπαργύρωσε τίς δύο βάσεις ὥστε ἡ μιὰ νά προκαλεῖ ὀλικὴ ἀνάκλαση τοῦ φωτός καί ἡ ἄλλη μερικὴ ἀνάκλαση. Τό ἔτσι διαμορφωμένο ρουμπίνι τό φώτισε μὲ λευκό φῶς ὑψηλῆς ἐντασης γιά μερικά χιλιοστά τοῦ δευτερολέ-

πτου. Τά ιόντα χρωμίου (Cr^{+++}) του ρουμπινιού διεγέρθηκαν (ήλεκτρονία μεταπήδησαν σέ τροχιά ύψηλότερης ενεργειακής στάθμης) καί στή συνέχεια όταν έπαψε ή επίδραση του λευκού φωτός, αποδιεγέρθηκαν (τά ήλεκτρονία επανήλθαν στήν αρχική ενεργειακή στάθμη) παράγοντας φωτόνια. Τά φωτόνια δέν έβγαιναν άμέσως από τό ρουμπίνι γιατί τά ανακλούσαν οί επαργυρωμένες επιφάνειες. Παλινδρομούσαν μέσα στό ρουμπίνι προκαλώντας τήν παραγωγή καί άλλων φωτονίων πού όταν έβγαιναν έξω σχημάτιζαν παράλληλη καί πυκνή δέσμη (σύμφωνη, μονοχρωματική καί παράλληλη δέ-

σμη).

Αυτή ήταν ή πρώτη παραγωγή άκτίνων laser. Τό όνομα προήλθε από τά αρχικά Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation πού σημαίνει «Ένίσχυση του φωτός μέ Έξαναγκασμένη Έκπομπή Άκτινοβολίας».

Τά επόμενα χρόνια στή θέση του ρουμπινιού χρησιμοποιήθηκαν καί άλλες ουσίες (στερεές, υγρές ή αέριες) μέ σκοπό τή βελτίωση των ιδιοτήτων των άκτίνων. Από τό 1977 χρησιμοποιούνται άκτίνες laser έλευθέρων ήλεκτρονίων μέ περισσότερα πλεονεκτήματα.

ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ

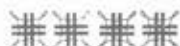
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟ

Ό κ. Σταυρίδης, μέσος τραπεζικός υπάλληλος,
παντρέφτηκε μετά από σκέψη ώριμη.
Δυό ρετιρέ κι ένα λυόμενο στήν έξοχή
καί μιά γυναίκα κάμποσο μεγαλύτερη
ήταν καρπός αυτής του τής συναλλαγής.
Καί τώρα χαριεντίζεται άπελπισμένα
μέ τίς μικρές πωλήτριες των καταστημάτων.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Γενιά μου ίκανοποιημένη
καί συνάμα άνήσυχη
άναρωτήθηκα συχνά πώς τά βολεύεις
ανάμεσα σέ καφετερίες καί σέ κόμματα
νά βρίσκεις ένα ήρεμο *modus vivendi*;

Άπό τήν συλλογή:
«Ό ύπνος των έρωτιδέων».
Έκδόσεις ΕΓΝΑΤΙΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΙΑΝΗΣ

ΑΜΜΟΣ

Άθώο αίμα πού γράφεις τά δελτία είδήσεων
φτωχών τής Παλαιστίνης έμφιαλωμένων στ' άναψυ-
κτικά.
Σιωπηλοί περιμένουμε στό νάρθηκα του ίατρείου
έχω συμπτώματα έδίκτου των Μεδιολάνων
άγχος του Διάκου πού αγαπούν οί τηλεθεατές.

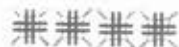
Ε.Ο.Κ. Ι

Έλληνα σύ μέσα στή χώρα σου πió ξένη
κι από τους έρημους Πακιστανούς των Ναυπηγείων.

ΓΟΡΔΙΑ ΔΕΣΜΑ

Άπ' τά Γόρδια Δεσμά
άλλα λύνονται
άλλα κόβονται
τά πió πολλά
γίνονται βρόχοι
στό λαιμό μας.

Άπό τή Συλλογή:
«Υπέρ των Καρπών».
Έκδόσεις ΕΓΝΑΤΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΧΤΙΤΣΗΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΜΕ ΤΟ ΨΗΛΟ ΚΑΠΕΛΛΟ

Δέν έχω τήν παραμικρή άμφιβολία
ότι μιά νύχτα καταθλιπτική
πού θά πλανιέμαι όλομόναχος
σ' έναν καταχνιασμένο δρόμο,
θά ξεπροβάλει κάποιο χέρι
άπ' τό παράθυρο ενός μαύρου ταξί
καί θά μέ πιστολίσει
άπό μοιραίο
αναπόφευκτο λάθος.
Μά τέτοιο λάθος
θά 'ταν τό πió τέλειο
στή ζωή μου,
ή τελευταία
κι' έκλεκτότερή μου
έμπειρία.

Άπό τή συλλογή:
«Τρωτό σημείο 1949»,
μεταφρ. Γ. Δανιήλ.
Έκδόσεις ΕΓΝΑΤΙΑ.

Ἡ ἄρπαγή τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου

Ἀπό στοιχεῖα πού ἦρθαν στό φῶς μέσα στὸν 10 αἰῶνα προκύπτει ὅτι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, πού βρέθηκε ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Κεντρωτὰ ἢ Μποτόνη στὸ χωράφι-του, κοντὰ στὸ ἀρχαῖο θέατρο, ἦταν ἀνέπαφο. Ὑπῆρχαν στὸ ἄγαλμα καὶ τὰ δύο χέρια καὶ τὴν μεταλλικὴ σφήνα πού ἔνωνε τὰ δύο τμήματα τοῦ γλυπτοῦ τὴν ἐκρυβαν οἱ πτυχές τοῦ φορέματος.

Μόλις πληροφορήθηκε τὴν ἀνακάλυψη ὁ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας στὴ Μήλο Brest τὸ ἀνέφερε ἀμέσως στὸν προϊστάμενό του στὴ Σμύρνη Pierre David. Σ' ἓνα ἔγγραφο πού βρέθηκε στὰ ἀρχεῖα τοῦ προξενείου μέ ἡμερομηνία, 12 Ἀπριλίου 1820, ἀναφέρεται ὅτι ἡ Ἀφροδίτη «κρατεῖ στὸ χέρι τὸ μῆλο τῆς ἔριδος». Ὁ David ἔδωσε ἀμέσως ἐντολὴ στὸν ὑποπρόξενο ν' ἀγοράσει τὸ ἄγαλμα. Στὸ μεταξύ καὶ ὁ σημαιοφόρος τοῦ «Chevrette» Dumont d' Uvrille, πού ἦταν στὴ Μήλο, πληροφορήθηκε τὴν ἀνεύρεση τοῦ ἀγάλματος καὶ πῆγε στὸν ἀχερῶνα τοῦ Κεντρωτὰ, πού εἶχε μεταφερθεῖ τὸ ἄγαλμα, τὸ εἶδε καὶ τὸ σχεδίασε. Μετὰ ἐνημέρωσε τὸν πρεσβευτὴ De Rivirre στὴν Κων/πολη πού ἔστειλε ἀμέσως στὴ Μήλο τὸν γραμματέα τῆς πρεσβείας Marcellus μέ τὸ πολεμικὸ «Eslafritte» νά πάρει τὸ ἄγαλμα. Ὁ Dumond d' Uvrille πέθανε τὸ 1842, εἶχε γίνει στὸ μεταξύ ἀντιναύαρχος, σέ σιδηροδρομικὸ δυστύχημα.

Ἀφῆσε ἓνα ἡμερολόγιο ὅμως πού ἐξιστορεῖ τὰ περιστατικὰ τῆς ἄρπαγῆς τοῦ ἀγάλματος. Στὸ ἡμε-

ρολόγιο τοῦ ὁ d' Uvrille βεβαιώνει πὼς ὅταν εἶδε τὴν Ἀφροδίτη εἶχε καὶ τὰ δύο τῆς χέρια. «Τὸ ἄγαλμα παρίστανε μιὰ γυναῖκα. Μέ τὸ ἀριστερὸ ἀνασηκωμένο χέρι, κρατοῦσε ἓνα μῆλο καὶ μέ τὸ δεξιὸ συγκρατοῦσε τὸ πτυχωτὸ φόρεμα, πού ἐπεφτε στὰ γόνατά της».

Ἀλλὰ μαζί μέ τὸν D' Uvrille εἶδε τὸ ἄγαλμα καὶ ἓνας ἀκόμα Γάλλος ἀξιωματικὸς ὁ ὑποπλοίαρχος Matterer. Αὐτὸς δημοσίευσε ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ D' Uvrille μιὰ νεκρολογία τὸ 1842, γιὰ τὸν παλαιὸ του συνάδελφο, στὸ περιοδικὸ τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

Τῆς Λευκῆς Σαμαρᾶς

Στὸ κείμενο αὐτὸ ὁ Matterer, πού βρισκόταν ἀκόμα στὴν ὑπηρεσία, γράφει ὅτι μπῆκε στὸν ἀχερῶνα τοῦ Κεντρωτὰ μαζί μέ τὸν D' Uvrille ἀλλὰ «Πόση ἦταν ἡ ἐκπληξή μας ὅταν εἶδαμε μπροστὰ μας ἓνα ὠραῖο ἄγαλμα ἀπὸ παριανὸ μάρμαρο. Δυστυχῶς τὰ δύο του χέρια ἦταν κομμένα καὶ ἡ ἄκρη τῆς μύτης εἶχε ὑποστῆι φθορές». Ἀργότερα ὅμως ἀποκαλύφθηκε, ὅτι ἡ παράγραφος στὴ νεκρολογία γιὰ τὰ κομμένα χέρια, ἦταν ἀποτέλεσμα ἐξαναγκασμοῦ. Ὁ Matterer ὑποχρεώθηκε ἀπὸ «ὕψηλά ἰστάμενα πρόσωπα», νά ἀποκρύψει τὴν ἀλήθεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνιωθε τύψεις ἀπὸ αὐτὸ τὸ ψέμα, φρόντισε νά καταγράψει τὰ πραγματικὰ περιστατικὰ σέ μιὰ μυστικὴ ἔκθεση, πού ἦρθε στὴ δημοσίωσή τὰ τὸ 1868, μετὰ τὴν ἀποχώρη-

σή του ἀπὸ τὸ ναυτικὸ.

«Τώρα μπορῶ νά πῶ τὴν ἀλήθεια γιατί στὴν ἡλικία μου δέν φοβᾶμαι πιά τὴν ὀργὴ τῶν ἀνθρώπων, κυρίως ἐκείνων πού κατέχουν ὑψηλές θέσεις. Τὸ 1842 θὰ ἦταν ἀσύνητη πράξη νά ἀποκαλύψω τί εἰπώθηκε καὶ τί ἀκριβῶς ἐγίνε γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Θὰ ἀντιμετώπιζα τὴν ὀργὴ τῶν μεγάλων τοῦ Παρισιοῦ καὶ κυρίως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν. Εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ ὑπουργὸς δέν θὰ ἐπέτρεπε νά δημοσιευθεῖ ἡ ἀφήγησή μου. Ἀφήνω πού θὰ μέ ἀποστράτευε. Καὶ ἐγὼ ἤμουν τότε στὴν Ὑπηρεσία, πλοίαρχος τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ».

Δηλαδή οἱ μεγάλοι τοῦ Παρισιοῦ κράτησαν μέ ἐκβιασμούς καὶ ἀπειλές στὸ σκοτάδι ἐπὶ μισὸν αἰῶνα τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ ἄγαλμα. Ἄν ἀποκαλύπτονταν, πὼς τὸ ἄγαλμα βρέθηκε ἄθικτο καὶ ὅτι ὁ ἀκρωτηριασμός ἐγίνε κατὰ τὴν ἐπιχείρηση τῆς ἄρπαγῆς ἡ Γαλλία θ' ἀντιμετώπιζε κατηγορίες γιὰ βανδαλισμούς καὶ τὴν παγκόσμια κατακραυγὴ, ὅπως ὁ Ἑλγιν καὶ ἡ Ἀγγλία γιὰ τίς καταστροφές τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνα.

Ἦταν θέμα γοήτρου γιὰ τὴν γαλλικὴ κυβέρνηση νά κρατηθοῦν μυστικὲς οἱ βιαιότητες καὶ ὁ ἀκρωτηριασμός.

Καὶ νά τί ἀκριβῶς συνέβη στὸ λιμάνι τῆς Μήλου σύμφωνα μὲς αἱ ἱστορεῖ ὁ Matterer.

Ὅταν ὁ Marsellus ἐφθασε σάν ἀπεσταλμένος τοῦ πρεσβευτῆ νά ἀγοράσει τὸ ἄγαλμα, αὐτὸ εἶχε πουληθεῖ σέ ἓναν παπᾶ γιὰ 2.000

πιάστρα. Ὁ παπᾶς θά τό ἔστελνε στόν δραγουμᾶνο τοῦ στόλου Νικόλαο Μουρούζη καί τό ἄγαλμα συσκευασμένο εἶχε μεταφερθεῖ στό γυαλό γιά νά φορτωθεῖ σ' ἓνα Γαλαξιδιώτικο ἐμπορικό πλοῖο πού θᾶκανε πανιά γιά τήν Κων/πολη. Ἄν μέ κάποιο θαῦμα ζωντάνευε ἡ Ἀφροδίτη θά ἔκλαιγε πικρά βλέποντας νά τήν σέρνουν στήν βραχυριά, νά τήν ἀναποδογυρίζουν, νά τήν κατρακυλᾶνε ἀνθρώποι πού βρίσκονταν σέ ἔξαλη κατάσταση.

Παραλίγο νά γκρεμιστεῖ στή θάλασσα, καί νά γιατί. Ἐνῶ φορτώθηκε τό ἄγαλμα καί τό πλοῖο ἦταν ἑτοιμο, νά ἀναχωρήσει ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας συνεννοήθηκε μέ τόν Βρέστ νά ἀποσπᾶσουν τό ἄγαλμα καί μέ τή βία ἄν χρειαστεῖ. Οἱ Γαλαξι-

διῶτες ὑποστήριζαν τόν παπᾶ καί δέν ἔδιναν τό ἄγαλμα, ἀλλά καί Ἕλληνες προεστοί φοβούμενοι τήν ὀργή τοῦ Δραγουμάνου τοῦ στόλου, ὑποστήριζαν καί αὐτοί τόν παπᾶ.

Βλέποντας ὁ Γάλλος πλοίαρχος ὅτι θά γίνει μάχη γιά τό ἄγαλμα, διέταξε νά ἐξοπλισθοῦν τρεῖς βάρκες καί νά ἐπιτεθοῦν μέ τουφέκια καί σπαθιά. Ἀκολούθησε πανδαιμόνιο γύρω ἀπό τό κασόνι μέ τό ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης.

Οἱ Ἕλληνες δέν τό παρέδιδαν καί φώναζαν ἀπελπισμένα καί ζητοῦσαν τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τό αἶμα κυλοῦσε καί ὁ Γάλλος πλοίαρχος φώναζε νά ἀρπάξουν τό γλυπτό καί νά τό πετάξουν σέ μία βάρκα μέσα.

Τό κασόνι τραμπαλιζόταν δεξιά — ἀριστερά, τό τραβολογοῦ-

σαν καί τελικά το μετέφεραν στό Γαλλικό πλοῖο. Αὐτόπτης μάρτυρας τῆς ἀρπαγῆς ὁ Μηλιώτης Δημήτρης Κεντρωτᾶς γιός τοῦ Θεόδωρου, βεβαιώνει ὅτι σ' αὐτήν τήν συμπλοκή κόπηκαν τά χέρια τῆς Θεᾶς καί χάθηκαν. Καί ὁ συντηρητής τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου Dr Claras πού παρέλαβε τό ἄγαλμα τό 1821, ἐξετάζοντας τό γλυπτό διαπίστωσε χαράγματα ἀπό σκοινιά, ἀμυχές στούς ὤμους καί καταστροφές στίς πτυχώσεις τοῦ φορέματος, πού ἔδειχνε ὅτι τό βαρύ ἄγαλμα σύρθηκε καί κακοποιήθηκε στά βράχια κατά τήν διάρκεια τῆς ἀρπαγῆς.

Βιβλιογραφία:

«Ξένοι ταξιδιώτες στήν Ἑλλάδα»

Τοῦ Κυριάκου Σιμόπουλου 1810-1821

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΞΑΘΛΙΩΣΗ

Τό παράπονο γιά τήν ἀδιάκοπη πτώση τοῦ «μορφωτικοῦ» ἐπιπέδου εἶναι παντοῦ γενικό. Σέ μία κοινωνία τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀξιοποίησης, στήν ὁποία καί οἱ πνευματικές δυνάμεις κρίνονται καί ἀναπτύσσονται ἀνάλογα μέ τό βαθμό τῆς οἰκονομικῆς — κοινωνικῆς τους χρησιμότητος, κάθε οὐδέτερο «μορφωτικό ἰδανικό» εἶναι καταδικασμένο σέ μαρασμό. Ἦδη ἡ ἰδέα τῆς «γενικῆς μόρφωσης», ὅπως τουλάχιστον βρίσκεται στό πρόγραμμα διδασκαλίας τῶν σχολείων μας, στέκει σέ μεγάλη ἀντίφαση ἀπέναντι στίς εἰδικές ἀπαιτήσεις ἐνός κόσμου ἐργασίας, ὁ ὁποῖος — παρ' ὅλες τίς ἀντίθετες διαβεβαιώσεις — ἐνδιαφέρεται μόνο γιά τή λειτουργική ἀξία τῶν χρησιμοποίησιμων γνώσεων.

Αὐτό ὅμως πού ἀπειλεῖται σήμερα δέν εἶναι πιά ἡ ἐννοια τῆς μόρφωσης, ἀλλά μᾶλλον ἡ ψυχοφυσιολογική ἰκανότητα ὅλων τῶν ἀνθρώπων γιά τήν

ἰδιοποίηση γνώσεων γενικά. Ἡ ἀδιάκοπη πλημμύρα ἐρεθισμῶν ἀπό τά «μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας», τήν ὁποία εὐνοεῖ στό μεταξύ μία ἀντίστοιχα παθιασμένη ἐπιθυμία γιά «διασκέδαση», οἱ ἐμπορικές μορφές τῆς παραγωγῆς, τῆς πώλησης, τῆς ἐπιβολῆς μαζικῶν πνευματικῶν προϊόντων, ὁδηγοῦν μέ ἀδυσώπητη συνέπεια σέ προοδευτική καταστροφή τοῦ γούστου. Τά πολυάριθμα μέσα πληροφοριῶν καί ψυχαγωγίας δέν εἶναι ἔτσι ἡ ἀλλιώως προσανατολισμένα στή διαμόρφωση κρίσης. Στή γενική συνείδηση ἔχουν παραμορφωθεῖ τά περιεχόμενα σημασίας τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, τά μέτρα ἔχουν μετατοπιστεῖ. Καί ὅσο πῶς ἀπεγνωσμένα ἀγωνίζονται σήμερα ἐφημερίδες καί κινηματογραφικές ἐταιρίες γιά τήν ἐπιβίωσή τους, τόσο χοντρότερα γίνονται τά μέσα πού χρησιμοποιοῦν.

Βέρνερ Χόφμαν: «Ἐξαθλίωση»

ΕΞΗΓΗΣΗ

Δάσκαλος: Ποιός ξέρει νά μοῦ πεῖ, γιατί οἱ μέρες εἶναι μεγάλες τό καλοκαίρι καί μικρές τό χειμῶνα; Μαθητής: Εἶναι ἀπλό κύριε. Γιατί ἡ θερμότητα διαστέλλει τά ἀντικείμενα καί τίς μέρες ἐνῶ τό κρύο τά συστέλλει.

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
Τό περιοδικό
κάθε Ναουσαίου

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
Τό περιοδικό
κάθε Ναουσαίου

ΕΦΤΑ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΑ ΣΩΘΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Ἡ παρακάτω περικοπή εἶναι παρμένη ἀπὸ ἓνα σύγγραμμα τοῦ Σουηδοῦ Γκέστα Ἑρενσβερντ, ἐνὸς διάσημου βιοχημικοῦ, μὲ τὸ ὅποιο ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ δώσει μιά πλατιά διάγνωση τῆς οἰκολογικῆς κατάστασης. Τίς θεραπευτικὲς του προτάσεις τίς συνοψίζει ἔτσι:

«Δέν εἴμαστε ἐξαναγκασμένοι νὰ ὠθήσουμε τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν ἐνεργειακὴ κατανάλωση καὶ τὴν ὑπερεκμετάλλευση τῶν ὀρυκτῶν ἀποθεμάτων μας μέχρι ἐκεῖνο τὸ σημεῖο πού θὰ εἶχε σὰ συνέπεια λιμούς καὶ παγκόσμια ἀθλιότητα. Δέν εἴμαστε ἐξαναγκασμένοι νὰ παρακολουθοῦμε τὴν ἐξέλιξη μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια καὶ νὰ προωθοῦμε τίς δραστηριότητές μας μυωπικά χωρὶς νὰ ἀναπτύσσουμε μιά μακροπρόθεσμη προοπτική...» Ἡ καταστροφὴ μπορεῖ νὰ ἀποφευχθεῖ «ἂν πάρουμε ἀμέσως τὼρα ὀρισμένα μέτρα σέ παγκόσμια κλίμακα. Αὐτὰ τὰ μέτρα θὰ μπορούσαν νὰ σταθεροποιήσουν τὴν κατάσταση γιὰ τοὺς ἐπόμενους αἰῶνες καὶ νὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ διαμορφώσουμε ὅσο τὸ δυνατό ἀνετότερα τὴν ἀναπόφευκτη μετάβαση ἀπὸ τὴ σημερινὴ ἀσυγκράτητη βιομηχανικὴ οἰκονομία στὴ μελλοντικὴ ἀγροτικὴ κοινωνία. Τὰ παρακάτω σημεῖα ἐνὸς ἁμμεσου προγράμματος προσφέρονται γιὰ νὰ μᾶς δώσουν τὴν εὐκαιρία νὰ κερδίσουμε χρόνο γιὰ τὴν ἀναγκαίᾳ καθολικὴ ἀναδιόρφωση τῆς παγκόσμιας κοινωνίας:

1. Ἀμεση εἰσαγωγή ἐνὸς παγκόσμιου ἐλέγχου στὴ διανομὴ τῶν καυσίμων, κυρίως τῶν ὑγρῶν ἐνεργειακῶν φορέων. Περιορισμός τῆς κατανάλωσης ἐνέργειας στό ἐπίπεδο τοῦ 1970. Δραστικός περιορισμός τῆς ὅλης συγκοινωνίας, ἐφόσον ἐκτελε-

ται μὲ ὑγρὰ καύσιμα καὶ ἐφόσον δέν ἐξυπηρετεῖ τὴ γεωργικὴ καὶ δασικὴ οἰκονομία καὶ τὴ μεταφορὰ πρῶτων ὑλῶν.

2. Ἀμεση γενικὴ μείωση στὴν κατανάλωση ἡλεκτρικοῦ ρεύματος.

3. Ἀμεση ἀπαγόρευση παραγωγῆς καθαρῶν εἰδῶν πολυτελείας καὶ ἄλλων μὴ ζωτικῶν προϊόντων, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ κάθε εἶδους πολεμικοῦ ὕλικου.

4. Ἀμεσος ἐλεγχος στὴ διανομὴ τῶν τροφίμων σέ ὅλες τίς βιομηχανικὲς χώρες. Περιορισμός στό ἐλάχιστο τῆς εἰσαγωγῆς τροφίμων ἀπὸ τίς ὑπὸ ἀνάπτυξη χώρες. Προτεραιότητα τῆς ἀγροτικῆς καὶ δασικῆς οἰκονομίας σέ ὅλο τὸν κόσμο.

5. Ἀμεση εἰσαγωγή τῆς ὑποχρέωσης γιὰ συλλογὴ καὶ ἐπαναχρησιμοποίηση ὅλων τῶν ἀχρηστευμένων μεταλλικῶν ἀντικειμένων.

6. Ἀπόλυτη προτεραιότητα στίς ἐρευνες πού ἐξυπηρετοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας, καθὼς καὶ στίς βιολογικὲς ἐρευνες στὸν τομέα τῆς γενετικῆς, τῆς ἐφαρμοσμένης οἰκολογίας καὶ τῆς χημείας τοῦ ξύλου.

7. Δημιουργία ἐνὸς διεθνοῦς κέντρου τὸ ὅποιο θὰ παρακολουθεῖ καὶ θὰ ἐλέγχει τὴν ἐξέλιξη σχετικὰ μὲ τὰ παραπάνω 6 σημεῖα. Καθῆκον αὐτοῦ τοῦ κέντρου θὰ εἶναι νὰ ἐνημερώνει διαρκῶς τὸ παγκόσμιο κοινὸ μὲ τὴ βοήθεια ὅλων τῶν μαζικῶν μέσων ἐπικοινωνίας γιὰ τὴ στάθμη τῶν ἐνεργειακῶν καὶ ὀρυκτῶν ἀποθεμάτων, γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐρευνῶν καὶ γιὰ τὴ δημογραφικὴ κατάσταση».

Χάνς Ἐντσενσμπεργκερ:

«Περ. Κριτικὴ τῆς Πολιτικῆς Οἰκολογίας.

— Κάθε αἰτία, ἡ ὁποία ἐξάγει κάτι ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία στὴν ὑπαρξὴ εἶναι δημιουργία

Πλάτων

— Ἡ φύσις δέν ἀναγνωρίζει ἀνὰ πανσὶ καὶ καταργεῖ κάθε ἀδράνεια

Ἀλκαῖος

— Δέν ὑπάρχει χρόνος πού νὰ μὴν ὑπῆρξε: Τὸ τέλος καὶ ἡ ἀρχὴ εἶναι ὄνειρα

Ἀναξίμανδρος

— Ἡ ἀδικία χαράσσεται πάνω σέ μέταλλο, ἡ δὲ εὐεργεσία γράφεται πάνω στό νερό

— Τοὺς ἀσκούς τοὺς φουσκώνει ὁ ἀέρας τοὺς ἀνόητους ἀνθρώπους ἡ ἀλαζονεία

Βεσάλιος

Σωκράτης

— Κάθε πᾶγμα ἀνέρχεται γιὰ νὰ πέσει καὶ ἀκμάζει γιὰ νὰ παρακμάσει

Σαίξπηρ

— Καὶ λέω τὸ ναὶ καὶ τὸ ξαναλέω καὶ τί νὰ πῶ δέν ξέρω

Σοφοκλῆς

— Ὅταν δέν μπορούμε νὰ πράξωμε ἐκεῖνο πού θέλομε, ἄς πράξωμε ἐκεῖνο πού μπορούμε

Τερέντιος

ΟΙ ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΙΑΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΙΑΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

5. ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ

Η παχυσαρκία είχε συμπεριληφθεί αρχικά στους προδιαθεσικούς παράγοντες της Στεφανιαίας Νόσου (Σ.Ν.). Είχε υπολογιστεί ότι αυτοί που είχαν 30% μεγαλύτερο του φυσιολογικού σωματικό βάρος εμφάνιζαν και διπλάσια συχνότητα στηθάγχης, αλλά νεώτερες μελέτες απέδωσαν αντιφατικά αποτελέσματα. Φαίνεται να υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ υπερβολικού βάρους, αρτηριακής πίεσης, λιπιδίων του αίματος, ζαχαροδιαβήτη και ούραιμίας. Τό γεγονός ότι η αποβολή του πλεονάζοντος σωματικού βάρους βελτιώνουν τους ανωτέρω παράγοντες, εξηγεί ότι η παχυσαρκία μέσω αυτών επηρεάζει στην συχνότητα της Σ.Ν.

6. ΝΕΥΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής, με τα πολλά ψυχολογικά στρες, συγκαταλέγεται μεταξύ των πιθανών προδιαθεσικών παραγόντων της Σ.Ν. Κλινικές παρατηρήσεις έχουν αποδείξει ότι μία έντονη ψυχική συγκίνηση μπορεί να προκαλέσει στηθαγχική κρίση ή ακόμη και έμφραγμα μυοκαρδίου. Μελέτες τονίζουν ότι στους μισούς απ' αυτούς που έπαθαν έμφραγμα μυοκαρδίου προηγήθηκε περίοδος αυξημένου στρες.

Με επιδημιολογικές μελέτες έχει αποδειχθεί ότι η Σ.Ν. είναι συχνότερη σε άτομα που εμφανίζουν έντονα επαγγελματικά στρες π.χ.

α) στους διευθυντές καριέρας, σε

σχέση με τους διοριζόμενους, β) στους αξιωματικούς του Στρατού, σε σχέση με τους στρατιώτες, γ) στους αναισθησιολόγους ιατρούς, σε σχέση με τους δερματολόγους, παθολογοανατόμους κ.ά. δ) στις εργαζόμενες σε υπεύθυνο επάγγελμα γυναίκες, σε σχέση με τις μη εργαζόμενες γυναίκες.

Μία πρόσφατη έρευνα που έγινε σε 270.000 εργαζόμενους στην BELL TELEPHONE Co για 5 χρόνια απέδειξε ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ επαγγελματικού στρες και συχνότητας Σ.Ν.. Ίσως η ανωτέρω έρευνα να αποδεικνύει ότι χρειάζονται περισσότεροι προδιαθεσικοί παράγοντες για την ανάπτυξη της Σ.Ν. και όχι μόνο ο νευρικός και ψυχικός παράγοντας.

*Του Στ. Γουσόπουλου
Ιατρού*

7. ΕΛΛΕΙΨΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ

Σε πολλές μελέτες έχει αποδειχθεί ότι οι σωματικά εργαζόμενοι επηρεάζονται λιγώτερο από την Σ.Ν.. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι οι εισπράκτορες των διόροφων λεωφορείων του Λονδίνου που άνεβοκατεβαίνουν συνέχεια, προσβάλλονται από την Σ.Ν. κατά 50% λιγώτερο από τους οδηγούς των ιδίων λεωφορείων. Επίσης το ίδιο ισχύει για τους διανομείς του ταχυδρομείου στο Λονδίνο σε σχέση με τους υπόλοιπους δημοσίου υπαλλήλους.

Τό γεγονός ότι υπάρχουν και άλλες μελέτες που δεν επιβεβαιώ-

νουν όλα τα ανωτέρω αποδεικνύει ότι εκτός από την καθιστική εργασία σημαντικό ρόλο παίζει η γενική καρδιαναπνευστική προσαρμογή του ατόμου στην όποια παρεμβάλλονται και άλλοι παράγοντες, όπως η παχυσαρκία, η ταχυκαρδία, ή χαμηλή ζωτική χωρητικότητα των πνευμόνων κ.ά.

8. ΓΕΝΕΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ (ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ)

Από την μέχρι στιγμής έρευνα πάνω στην Σ.Ν. έχουν προκύψει ενδείξεις για την ύπαρξη γενετικού παράγοντα που ευνοεί την εγκατάσταση της Σ.Ν.. Πώς αλλιώς θα εξηγούσαμε τό γεγονός της μη ύπάρξεως Σ.Ν. στους Ναυαίους INDIANS ή στους Ιταλικής καταγωγής κατοίκους της κοινότητας ROSETTO της Πενσυλβανίας παρά τό γεγονός ότι τρέφονται με τόν ίδιο τρόπο όπως και οι γείτονές τους.

Άλλωστε να υπολογιστεί μόνον η αυξημένη θνητότητα της Σ.Ν. των ανδρών σε σχέση με τις γυναίκες αποδεικνύεται αυτόματα ένας γενετικός παράγοντας τό φύλο που συμμετέχει στην ανάπτυξη της Σ.Ν..

Η κληρονομικότητα λοιπόν φαίνεται ότι δρᾷ προδιαθεσικά στην εμφάνιση της Σ.Ν. και ο προδιαθεσικός αυτός παράγοντας έχει σχέση με την πρώιμη εμφανιζόμενη Σ.Ν..

Αντίθετα φαίνεται να υπάρχει μικρότερη σχέση με την ανάπτυξη της Σ.Ν. στη προχωρημένη ηλικία. Γενικά πιστεύεται ότι η σχέση κληρονομικότητας — Σ.Ν. έχει σχέση μάλλον με την κληρονομικότητα παραδεκτών μεγάλων

προδιαθεσικών παραγόντων όπως η υπέρταση και η υπερλιπιδαιμία, για τους οποίους υπάρχουν και γνωστές μελέτες. Φυσικά δεν μπορεί να συζητηθεί η μεταβίβαση της συνήθειας του καπνίσματος.

9 ΣΑΚΧΑΡΩΔΗΣ ΔΙΑΒΗΤΗΣ

Η συχνότητα προσβολής για την Σ.Ν. στους διαβητικούς άνδρες είναι διπλάσια και στις διαβητικές γυναίκες τριπλάσια σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Φαίνεται ότι υπάρχει σχέση με την έναπόθεση λιπιδίων στο αγγειακό τοίχωμα των διαβητικών. Δυστυχώς δεν υπάρχουν ενδείξεις μειώσεως των κινδύνων με ρύθμιση του διαβήτη με υπογλυκαιμικά φάρμακα.

10. ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ Η.Κ.Γ.

(Ηλεκτροκαρδιογράφημα)

Η ύπαρξη αλλοιώσεων στο ηλεκτροκαρδιογράφημα (Η.Κ.Γ.) αυξάνει τον κίνδυνο της Σ.Ν.. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των μη ειδικών αλλοιώσεων ο κίνδυνος αυξάνει στο διπλάσιο, ενώ σε αλλοιώσεις π.χ. τύπου υπερτροφίας άριστερας κοιλίας στο έξαπλάσιο.

Αυξημένη συχνότητα Σ.Ν. παρουσιάζουν τα κλινικά ύγιη άτομα στα όποια το Η.Κ.Γ. εμφανίζει ανωμαλίες στη κόπωση. Ιδιαίτερα επικίνδυνα θεωρούνται τα άτομα τα όποια παρουσιάζουν υπερλιπιδαιμία με θετική δοκιμασία κοπώσεως στο Η.Κ.Γ..

11. ΑΛΛΟΙ ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Κατά καιρούς έχουν ένοχοποιηθεί και άλλοι προδιαθεσικοί παράγοντες της Σ.Ν. χωρίς να επιβεβαιωθεί ακριβώς η δράση τους.

- α. Δυσλειτουργία θυρεοειδούς
- β. Υπερουριχαιμία
- γ. Κατασκευή σώματος
- δ. Ταχυκαρδία

ε. Μείωση της ζωτικής χωρητικότητας

στ. Υψηλός αίματοκρίτης

ζ. Άτυπα προκάρδια άλγη

η. Ασβέστιο τροφής

θ. Χλωρίωση πόσιμου νερού.

Από πολλά χρόνια γίνεται προσπάθεια για την ενημέρωση του κόσμου για τους κινδύνους που παρουσιάζουν οι προδιαθεσικοί αυτοί παράγοντες στην ανάπτυξη της Σ.Ν. με σκοπό τον περιορισμό του αριθμού των μελλοντικών ασθενών. Δυστυχώς μέχρι σήμερα τα αποτελέσματα δεν είναι καθόλου ενθαρυντικά. Σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την πρόληψη της Σ.Ν. θαπρεπε να υπάρχουν οι παρακάτω στόχοι:

α) Άνιχνευση και αντιμετώπιση της Α.Π. (δίαιτα πτωχή σε άλατι, φαρμακευτική αγωγή, φυσική άσκηση και αδυνατίσμα).

β) Αντιμετώπιση της υπερλιπιδαιμίας (δίαιτα πτωχή σε κεκορεσμένα λίπη και θερμίδες).

γ) Ενημέρωση για τους κινδύνους του καπνίσματος και προσπάθεια για τον περιορισμό του.

δ) Διόρθωση της παχυσαρκίας (δίαιτα πτωχή σε θερμίδες και λίπη — σωματική άσκηση)

ε) Καθοδήγηση για φυσική άσκηση

στ) Ενημέρωση για τα συμπτώματα της Σ.Ν.

Είναι φανερό ότι βασική προϋπόθεση για την προληπτική αυτή προσπάθεια είναι η δίαιτα, ο περιορισμός του καπνίσματος και η σωματική άσκηση.

Ειδικά για την δίαιτα ή σημασία της είναι πολυδύναμη και πρέπει να αρχίζει από την παιδική ηλικία γιατί είναι γνωστό ότι «είναι ευκολότερο να δημιουργούμε συνήθειες στα παιδιά παρά να αλλάζουμε τις συνήθειες στους μεγάλους».

Για έπιτυχη αποτελέσματα ενάντια στο κάπνισμα θα πρέπει να

γίνεται σωστή ενημέρωση στους καπνιστές για τους κινδύνους του και να γίνει προσπάθεια για την διακοπή του με την πειθώ ή με απαγορευτικά μέτρα. Ιδιαίτερη προσπάθεια πρέπει να γίνει σ' αυτούς που εμφανίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο π.χ. διαβητικοί, άτομα που εμφανίζουν υπερλιπιδαιμία, άτομα με κληρονομική προδιάθεση κ.ά. Σ' αυτούς θα πρέπει να άσκηθεί και ψυχολογική βία για να απαλλαγούν από τις συνήθειες του καπνίσματος και να προσαρμοσθούν στις απαιτήσεις της προληπτικής προσπάθειας.

Για τις επιφυλάξεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με την σύσταση για την διακοπή του καπνίσματος — επειδή αυξάνει το σωματικό βάρος και την αρτηριακή πίεση με αποτέλεσμα την ανάπτυξη των προδιαθεσικών αυτών παραγόντων — την απάντηση την δίνουν οι έρευνήτες του FRAMINGHAM. Αυτοί, 18 χρόνια μετά την έναρξη της μελέτης, διαπιστώνουν ότι η διακοπή του καπνίσματος προκαλεί για βραχύ μόνο χρονικό διάστημα αύξηση του σωματικού βάρους και καμμία μεταβολή στην Α.Π. και στην χοληστεριναιμία.

Ίσως αν η προσπάθεια για την απαλλαγή των υποψηφίων στεφανιαίων ασθενών από τους κινδύνους που προκαλούν οι προδιαθεσικοί παράγοντες ήταν περισσότερο συστηματική και επίμονη, να απέδιδε περισσότερα και να μην υπήρχε ο σημερινός αρνητικός απολογισμός. Νομίζουμε ότι η ανάγκη για την πρόληψη της Σ.Ν. έχει γίνει τώρα πιο έπιτακτική και πρέπει να ληφθεί σχετική προσπάθεια και από επίσημο φορέα. Είναι φανερό ότι η Σ.Ν. έχει εξελιχθεί σε πληγή για τον πολιτισμένο άνθρωπο με τεράστιες κοινωνικοοικονομικές συνέπειες γι' αυτόν και τό κράτος.

ΟΙ ΨΕΙΡΕΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥΣ

Μέ την άδεια του συγγραφέα δημοσιεύουμε σέ συνέχειες μέρη του βιβλίου «Οί ψείρες του ανθρώπου καί ή καταπολέμησή τους». Ή «Νιάουστα» εύχαριστεί ιδιαίτερα τόν καθηγητή κ. Μ. Έ Τζανακάκη γιά τήν άδεια άναδημοσίευσης.

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΨΕΙΡΕΣ

Οί ψείρες (φθειρες, πεντόκες), άποτελοϋσαν μόνιμο σύντροφο του ανθρώπου γιά πολλές χιλιάδες χρόνια. Σέ πολλές τουλάχιστο χώρες, ό μέσος άνθρωπος άπαλλάχτηκε από τά ένοχλητικά καί όρισμένες φορές επικίνδυνα αϋτά έκτοπαράσιτα, μόνο μετά τόν Β παγκόσμιο πόλεμο, χάρη στή γενίκευση τής χρήσεως του DDT, του HCH καί τών άλλων όργανικών, συνθετικών κυρίως έντομοκτόνων. Τά όργανικά αϋτά συνθετικά έντομοκτόνα είναι πολύ πιό άποτελεσματικά από τά λίγα έντομοκτόνα καί μερικά άλλα μέσα πού διέθετε ό άνθρωπος προπολεμικά.

Όπως ήταν φυσικό, οί ψείρες τράβηξαν τήν προσοχή του ανθρώπου από τήν άρχαιότητα. Είχε παρατηρηθεί ότι βρίσκονταν ιδιαίτερα σέ νομαδικούς λαούς καί οί άνθρωποι τίς φοβόνταν έξ αίτίας τών άσθενειών πού «προκαλλϋσαν». Ή «φθειρίαση» έθεωρείτο φοβερή άσθένεια, ιδιαίτερα στους φυματικούς καί σ' όσους υπέφεραν από πυόρροια. Ό Έλλάδιος ό Άλεξανδρεύς άναφέρει γνωστά πρόσωπα τής άρχαιότητας πού υποτίθεται ότι πέθαναν από φθειρίαση. Μεταξύ τους είναι ό Δημόκριτος, ό Σύλλας καί ό Ήρώδης ό

Μέγας. Κατά τόν Ήρόδοτο, οί Αιγύπτιοι ιερείς ξύριζαν τά μαλλιά τους, ώστε νά μή μπορεί νά σταθει στό κεφάλι τους βρωμιά, ούτε ψείρα. Ύπηρχαν βέβαια καί λαοί πού πίστευαν πώς όποιος είχε ψείρες στό κεφάλι του υπέφερε από πονοκεφάλους.

Του Έ. Μ. Τζανακάκη Έντομολόγου Καθηγητού Παν/μίου Θεσ/νίκης

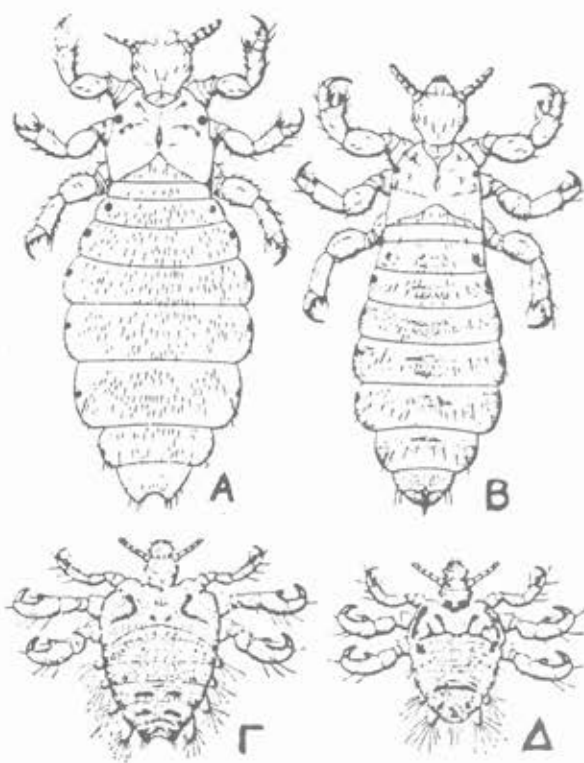
Στήν άμερικανική ήπειρο οί ψείρες υπήρχαν πρίν φτάσει εκεί ό Κολόμβος. Στά μαλλιά περουβιανής μούμιας του 200 π.Χ. βρέθηκαν αϋγά ψειρών. Βρέθηκαν επίσης ψείρες στό τριχωτό τής κεφαλής τριών έρυθροδέρμων προϊστορικής εποχής στίς νοτιοδυτικές Ήνωμένες Πολιτείες. Όρισμένες φυλές έρυθροδέρμων τής Καλιφορνίας έτρωγαν τίς ψείρες.

Πόσο στενοί φίλοι ήταν ό άνθρωπος καί οί ψείρες του, φαίνεται από όρισμένες χαρακτηριστικές περιγραφές σέ παλιά κείμενα. Ό Mallis άναφέρει τήν έξής περίπτωση από βιβλίο του CoWan του 1865. Στό μεσαίωνα, στό Hurdensburg τής Σουηδίας, οί ύποψήφιοι δήμαρχοι κάθιζαν γύρω από ένα τραπέζι μέ τά κεφάλια σκυμμένα καί τά γένια άκουμπισμένα στό τραπέζι. Έβαζαν μία ψείρα στό κέντρο του τραπεζιού καί εκείνος στοϋ όποιου τά γένια θά πήγαινε πρώτα ή ψείρα, γινόταν δήμαρχος. Ό Montezuma, αϋ-

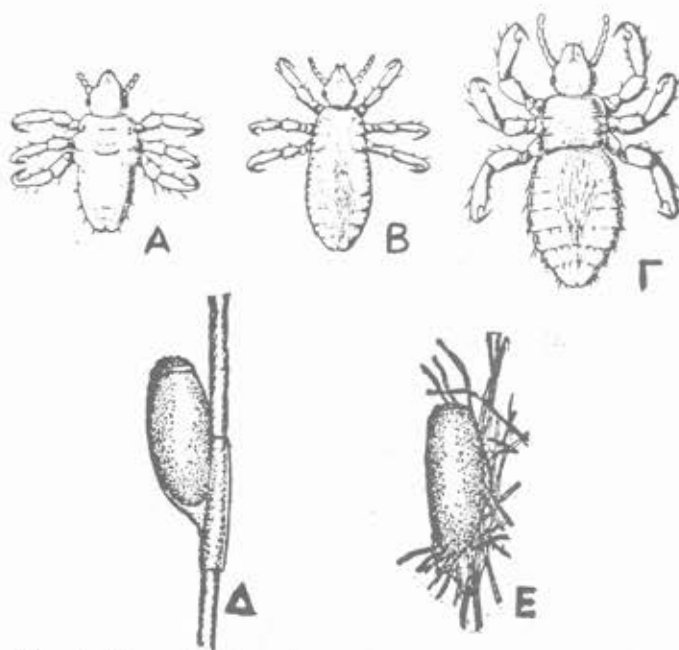
τοκράτορας του Μεξικού (1466-1520), έβαζε ήλικιωμένους πού ήταν άκατάλληλοι γιά άλλη εργασία, νά γυρίζουν στά σπίτια καί νά ξεψειριάζουν τούς κατοίκους.

Μερικά μέσα πού χρησιμοποιϋσε ό άνθρωπος εναντίον τών ψειρών τά παλιά χρόνια, μέσα άποτελεσματικά ή μή, φαίνονται σήμερα άρκετά περίεργα. Επί παραδείγματι, ό Nagraz (4) άναφέρει ότι στόν ιερογλυφικό πάπυρο του Ebers περιλαμβάνεται ή έξής, όχι τόσο λογική, συνταγή εναντίον τών ψύλλων καί τών ψειρών του σώματος: «Ένα μέρος άλεύρι φοίνικα καί ένα μέρος νερό, μαγειρεύεται ώσπου ό όγκος του νά γίνει δύο δοχεία heppu (περίπου 450 κυβ. έκατοστά). Όταν είναι άκόμα ζεστό, γεμίζουμε τό στόμα μας καί εν συνεχεία ραντίζουμε τό μέρος του σώματος πού έχει τά βλαβερά ζώϋφια».

Οί ψείρες του ανθρώπου είναι τρείς. Ή ψείρα τής κεφαλής, ή ψείρα του σώματος ή τών ρούχων, καί ή ψείρα του έφηβαίου. Οί πρώτες δύο άνήκουν στό ίδιο είδος, αλλά σέ διαφορετικά ύποείδη ή ποικιλίες του είδους αϋτου. Διαφέρουν μεταξύ τους καί στό μέγεθος, αλλά κυρίως στίς θέσεις πού ζοϋν, στόν τρόπο μέ τόν όποιο μεταδίδονται από ένα άτομο σέ άλλο καί στήν υγειονομική σημασία τους γιά τόν άνθρωπο. Γι' αϋτό καί θά τίς παρουσιάσουμε χωριστά, σάν νά πρόκειται γιά δύο διαφορετικά είδη. Ή τρίτη ψείρα άνήκει σέ διαφορετικό γένος καί διαφέρει σημαντικά στή μορφή από τίς άλλες δύο.

Εικ. 1. Ἐνήλικες ψείρες σὲ κάτοψη. Α θηλυκὸ καὶ Β ἀρσενικὸ τῆς ψείρας τῆς κεφαλῆς. Γ θηλυκὸ καὶ Δ ἀρσενικὸ τῆς ψείρας τοῦ ἐφηβαίου (μεγεθυσμένες κατὰ τὸν Silvestri) (28).

Εικ. 2. Ἄνω, ἀνήλικα (νυμφικά) στάδια τῆς ψείρας τοῦ σώματος. Α νύμφη 1ου σταδίου, Β νύμφη 2ου σταδίου, Γ νύμφη 3ου σταδίου (μεγεθυσμένα, κατὰ τὸν Kemper) (6). Κάτω, Δ αὐγὸ τῆς ψείρας τῆς κεφαλῆς κολλημένο σὲ τρίχα καὶ Ε αὐγὸ τῆς ψείρας τοῦ σώματος κολλημένο στὶς ἴνες ὑφάσματος

Οἱ ψείρες τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐγκαθίστανται σὲ ἄλλα ζῶα παρά μόνο σὲ ἐξαιρετικές περιπτώσεις. Ὅμοίως, ὀρισμένα εἶδη ψειρῶν ποὺ παρασιτοῦν σὲ κατοικίδια ἢ ἄλλα ζῶα (ὅπως δὴ ποτε θηλαστικά), μπορεῖ νὰ βρεθοῦν τυχαῖα στὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ λίγο. Δὲν μποροῦν ὁμῶς νὰ τοῦ προκαλέσουν ἀξιόλογη ἐνόχληση. Κατὰ κανόνα, κάθε εἶδος θηλαστικοῦ ἔχει καὶ τὴ δική του ψείρα ἢ ψείρες καὶ κάθε ψείρα ἔχει τίς δικές της προτιμήσεις γιὰ ὀρισμένα μέρη τοῦ σώματος τοῦ ξενιστῆ της, δηλαδή τοῦ ζώου πάνω στὸ ὁποῖο παρασιτεῖ.

Βιολογία, συνήθειες

Ἡ ψείρα τῆς κεφαλῆς καὶ ἡ ψείρα τοῦ ἐφηβαίου προσκολλοῦν τὰ αὐγά τους (τίς κόνιδες) στὶς τρίχες μας καὶ μάλιστα κοντὰ στὴ βάση τῶν τριχῶν, ἐνῶ ἡ ψείρα τοῦ σώματος κατὰ κανόνα στὰ ρούχα ἢ ἄλλα ὑφάσματα (εἰκόνα 2 Δ.Ε.). Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουν αὐτὸ χρησιμοποιοῦν τὸ ἔκκριμα εἰδικῶν ἀδένων τους. Τὸ ἔκκριμα αὐτὸ ποὺ στερεοποιεῖται λίγο μετὰ τὴ γέννηση τοῦ αὐγοῦ, εἶναι ἀνθεκτικὸ καὶ δὲν διαλύεται μέ νερό, σαπουνάδα, ἢ διαλύματα ἀπορρυπαντικών. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ εἶναι ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐκκόλαση τῶν αὐγῶν παραμένουν προσκολλημένα στὶς τρίχες τὰ «κελύφη» αὐτά, ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν προσκολλητικὴ οὐσία καὶ τὸ χόριο τοῦ αὐγοῦ καὶ ποὺ διατηροῦν περίπου τὸ ἀρχικὸ σχῆμά τοῦ αὐγοῦ. Οἱ ἄδειες αὐτές κόνιδες μένουν στὶς τρίχες ἀκόμα καὶ ὅταν τὸ ἄτομο ἔχει ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ κάθε ζωντανὸ στάδιο ψείρας. Γιὰ νὰ τίς ἀφαιρέσουμε θὰ χρειαστοῦν τὰ μέτρα ποὺ ἀναφέρουμε πιο κάτω γιὰ τὴν ψείρα τῆς κεφαλῆς.

Ἡ ταχύτητα ἀναπτύξεως τῶν ψειρῶν ἐπηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τὴ

θερμοκρασία του χώρου στον οποίο ζουν (επιφάνεια του δέρματος ή των ρούχων, μεταξύ δέρματος και ρούχων, μεταξύ τριχών). Μέ ευνοϊκές συνθήκες ο βιολογικός κύκλος* συμπληρώνεται σε 3-4 εβδομάδες και τα θηλυκά μπορεί να ωοτοκούν 2-4 εβδομάδες. Συνεπώς μπορεί να έχουμε 8-14 γενεές το χρόνο. Κατά τον Kemper τα ενήλικα θηλυκά ζουν 30-40 ημέρες, ενώ τα αρσενικά τις μισές ή και λιγότερες.

Η ωοπαράγωγή ποικίλλει με τη διατροφή, τη θερμοκρασία και ίσως και άλλους παράγοντες. Για να γεννήσουν βιώσιμα αυγά, οι ψείρες πρέπει πρώτα να ρουφήξουν αίμα και να έχουν θερμοκρασία τουλάχιστο 21°. Η ψείρα της κεφαλής και η ψείρα του σώματος θεωρείται ότι παίρνουν 2-6 ή και περισσότερα γεύματα την ημέρα.

Οι ψείρες είναι γενικά δραστήριες σε θερμοκρασίες μεταξύ 22° και 35° και ιδιαίτερα γύρω στους 30° που είναι η συνηθισμένη θερμοκρασία του περιβάλλοντος όπου ζουν. Στους 38°-40° είναι υπερβολικά δραστήριες και ψοφούν σε λίγη ώρα. Σε ακόμα υψηλότερες θερμοκρασίες 50°-52° και μάλιστα όταν η υγρασία του χώρου είναι μεγάλη, ψοφούν σε λίγα λεπτά. Σε 62° επί 5 λεπτά κατα-

στρέφονται ακόμα και τα αυγά τους.

Σε σχετικά χαμηλές θερμοκρασίες, κάτω των 21°, οι ψείρες κινούνται λίγο ή καθόλου και δεν γεννούν αυγά. Αλλά και αυγά που γεννήθηκαν σε υψηλότερες θερμοκρασίες δεν εκκολάπτονται σε σταθερή θερμοκρασία ίση ή χαμηλότερη των 20°.

Όπως συμβαίνει και με τα άλλα έκτοπαράσιτα των θερμοαίμων ζώων, οι ψείρες εγκαταλείπουν τον ξενιστή τους όταν πεθάνει και μάλιστα όταν η θερμοκρασία του σώματός του πέσει στη θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Εάν ο νεκρός υπέφερε από ασθένεια που μεταδίδεται από την ψείρα του σώματος, ή έπαφή με τον νεκρό ή με τα ρούχα ή τα κλινοσκεπάσματά του δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο. Επίσης οι ψείρες έχουν την τάση να εγκαταλείπουν ασθενείς που έχουν υψηλό πυρετό. Και στην περίπτωση αυτή δημιουργείται κίνδυνος για τους γύρω του υγιείς, εάν ο ασθενής πάσχει από ασθένεια που μπορεί να μεταδοθεί και από ψείρες. Πρέπει να τονίσουμε και εδώ ότι μόνο η ψείρα του σώματος και μόνο σε όρισμένες περιόδους μπορεί να μεταδώσει ασθένειες στον άνθρωπο. Ούτε η ψείρα της κεφαλής, ούτε η

ψείρα του έφηβαίου μεταδίδουν ασθένειες.

Υπερβολική υγρασία δεν ευνοεί τις ψείρες του ανθρώπου. Σε όρισμένες πολύ θερμές περιοχές της γης, η ψείρα του σώματος δεν αποτελεί πρόβλημα, ούτε και η ψείρα της κεφαλής. Αυτό αποδίδεται στην έντονη εφίδρωση του ανθρώπου και συνεπώς στην υπερβολική υγρασία μεταξύ των ενδυμάτων και του δέρματος.

Οι ψείρες είναι ζώα άγελαία, τούς αρέσει δηλαδή να ζουν σε ομάδες και να συνωστίζονται. Στά ευκρατα κλίματα είναι πιο άφθονες το χειμώνα από ότι το καλοκαίρι. Αυτό οι πιο πολλοί επιστήμονες το αποδίδουν στις ευνοϊκότερες για τις ψείρες συνθήκες που επικρατούν στο σώμα του ανθρώπου το χειμώνα.

Και τα τρία είδη ψείρας μπορεί ταυτόχρονα να βρίσκονται σε ένα άτομο.

* Βιολογικός κύκλος είναι το σύνολο των μορφών και σταδίων από τα οποία περνά ένα ζώο για να φτάσει από ένα στάδιο μιας γενεάς στο ίδιο στάδιο της επόμενης γενεάς. Επί παραδείγματι, από τη στιγμή που θα γεννηθεί ένα αυγό, ώσπου το άτομο που θα βγει από το αυγό αυτό ενηλικιωθεί και δώσει τον πρώτο του απόγονο, γεννήσει δηλαδή το πρώτο του αυγό, λέμε ότι συμπληρώθηκε ένας βιολογικός κύκλος.

συνέχεια στο επόμενο τεύχος

ΔΙΠΛΗ ΓΚΑΦΑ

Δύο φιλενάδες η Μαρία και η Γεωργία βαδίζουν μαζί βόλτα. Για μία στιγμή η Μαρία ζητάει συγγνώμη από την φίλη της και κουβεντιάζει για 10 λεπτά με κάποιο κύριο. Ύστερα οι δυο φίλες ξανασιμίζουν.

Γεωργία: Πές μου καλέ ποιός ήταν αυτός ο ασχημομούρης που κουβεντιάζες πρίν λίγη ώρα;

Μαρία: Ό αδελφός μου.

Γεωργία: Μέ συγχωρείς έπρεπε να τό είχα καταλάβει.

ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Ό Δικαστής: Κατηγορούμενε καταδικάζεσθε σε πρόστιμο, 5.000 δρχ. διότι βρίσαστε τον αντίδικό σας και τον αποκαλέσατε «γάϊδαρο».

Ό κατηγορούμενος: Κύριε Πρόεδρε, θά μέ καταδικάζατε επίσης σε πρόστιμο, εάν αποκαλούσα έναν γάϊδαρο «κύριο»;

Ό δικαστής: Βεβαίως όχι.

Ό κατηγορούμενος (άπευθυνόμενος στον κατήγορό του): Σας ζητώ συγγνώμη, κύριε!

ΤΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Καλλιέργεια ρίγανης

Ἡ ρίγανη. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολυετῆ αὐτοφυῆ φυτὰ πού ἄρχισε νά καλλιεργεῖται τὰ τελευταῖα χρόνια. Χρησιμοποιεῖται σχεδόν ἀποκλειστικά ὡς ἄρτυμα, ἐνῶ μικροποσότητες αἰθερίου ἐλαίου στήν ἀρωματοποιία. Ἡ ἐλληνική ρίγανη πού ἐξάγεται κυρίως στίς Η.Π.Α. καί σ' ἄλλα μέρη, (Εὐρώπη κλπ.) θεωρεῖται ὡς ἡ καλύτερη τοῦ κόσμου, γι' αὐτό καί ἡ καλλιέργειά της πρέπει νά γίνει μέ προσοχή, ὥστε νά μήν ἀλλοιωθεῖ ἡ ποιότητά της.

Τσαΐ τοῦ βουνοῦ ἢ σιδερίτης. κι αὐτό εἶναι πολυετές αὐτοφυές φυτό πού καλλιεργεῖται ἀπό 10ετίας περίπου στὸν Ὀρθρὺ τῆς Μαγνησίας, στή Μεταμόρφωση καί στὸ Λιτόχωρο τῆς Πιερίας. Εἶναι ἓνα θαυμάσιο εὐστόμαχο καί καταπραυντικό τῶν νεύρων ρόφημα. Ὡς αὐτοφυές τὸ συναντάμε σὲ ὑψόμετρο ἄνω τῶν 1.000 μέτρων κι αὐτό εἶναι προϋπόθεση γιὰ τὴν καλὴ ποιότητα ὅταν τὸ τσαΐ καλλιεργεῖται. Γιὰ νά πάρου-

*Τοῦ Βύρ. Γ. Σκρουμπή
Γεωπόνου
Κέντρου Γ. Ἐρεῦνης
Β. Ἑλλάδος*

με δηλαδή καλῆς ποιότητος τσαΐ πρέπει νά καλλιεργηθεῖ σὲ περιοχές μέ ὑψόμετρο τουλάχιστο 1.000 μέτρα. Μέχρι τώρα ὁλόκληρη ἡ παραγωγή χρησιμοποιεῖται στήν ἐσωτερικὴ κατανάλωση, καταβάλλονται δέ προσπάθειες γιὰ ἐξαγωγή.

Τὸ χαμομήλι. Ἄν καὶ αὐτοφύεται σὲ πολλὰ μέρη ἐν τούτοις ἄρχισε νά καλλιεργεῖται τελευταῖα κυρίως στήν περιοχή τοῦ Λαγκαδά. Ἐχει ἀντιφλογιστικὲς ιδιότητες γιὰτί περιέχει μιά ὀργανικὴ ἔνωση πού λέγεται χαμαζουλένιο καί πού δέν βρίσκεται σ' ὅλες τίς ποικιλίες τοῦ χαμομηλιοῦ. Ἡ παραγωγή του καλύπτει τὴν ἐ-

σωτερικὴ κατανάλωση καί γίνεται ἐξαγωγή μικρῆς ποσότητας.

Τὸ φασκόμηλο. καί τὸ φυτό αὐτό ἂν καί αὐτοφύεται σὲ πολλές περιοχές, ἄρχισε νά καλλιεργεῖται σὲ μικρὴ ἔκταση κυρίως στίς περιοχές τῆς Κομοτηνῆς καί τῆς Καρδίτσας. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἀφέψημα καί προορίζεται γιὰ ἐξαγωγή.

Ἄλλα φυτά. Ἄλλα ἐπίσης φυτὰ πού ἄρχισαν νά καλλιεργοῦνται σὲ μικρὲς ἐκτάσεις εἶναι τὸ δενδρολίβανο καί τὸ μελισσόχορτο πού εἶναι πολυετῆ φυτὰ καί ἡ παραγωγή τους προορίζεται γιὰ ἐξαγωγή.

Οἱ δοκιμαστικὲς καλλιέργειες πού ἔγιναν ἔδειξαν ὅτι οἱ προοπτικὲς γιὰ τὴν καλλιέργειά τους εἶναι πολὺ καλές.

Πιστεύουμε ὅτι στὸ μέλλον ἡ καλλιέργεια τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν θά ἐπεκταθεῖ, ἀνάλογα μέ τὴ ζήτηση, καί σ' ἄλλα ἀρωματικά φυτά. Ἡ μεταπήδηση αὐτὴ ἀπὸ τὴν αὐτοφυῆ στήν καλλιεργούμενη κατάσταση δημιουργεῖ ὀρισμένα προβλήματα κυρίως προσαρμογῆς καί καλλιέργειας (ἐποχὴ σποράς, λίπανση, ζιζανιοκτονία κλπ.) πού πρέπει νά μελετηθοῦν ἀπὸ τὴν ἔρευνα πού ἔγινε μέ τὴ ρίγανη, τὸ χαμομήλι καί τὸ τσαΐ τοῦ βουνοῦ.

Προϊόντα ἀρωματικῶν φυτῶν. Τὰ προϊόντα πού παίρνουμε ἀπὸ τὰ ἀρωματικά φυτὰ εἶναι οἱ ξηρὲς δρόγες καί τὰ αἰθέρια ἐλαία.

Ι. Ξηρὲς δρόγες. Εἶναι τὰ ἀποξηραμένα φύλλα, ἄνθη καί βλαστοὶ τῶν διαφόρων ἀρωματικῶν φυτῶν πού χρησιμοποιοῦνται

κυρίως ως άφένημα, όπως τό τσάι τού βουνού, τό χαμομήλι, ή μέντα καί άλλα. Ή ξήρανση γίνεται στό χωράφι, σέ ύπόστεγα ή σέ ειδικά ξηραντήρια. Στο χωράφι ή ξήρανση είναι άπλή, εύκολη, γρήγορη καί πολύ οικονομική. Χρειάζεται όμως κάποια προσοχή ώστε νά άποφεύγονται ό άποχρωματισμός καί τό τρίψιμο τού φυτικού υλικού πού καταστρέφουν τήν ποιότητα. Ή ποιότητα επίσης καταστρέφεται άν κατά τή διάρκεια τής άποξηράνσεως βρέξει, γι' αυτό άποφεύγουμε τό κόψιμο τών φυτών όταν οί καιρικές συνθήκες είναι άσταθείς καί πρόκειται νά βρέξει. Στά ύπόστεγα εξάλλου ή άποξηράνση διαρκεί μερικές μέρες. Είναι περισσότερο δαπανηρή από εκείνη πού γίνεται στό χωράφι αλλά ή ποιότητα τών προϊόντων είναι πολύ καλύτερη. Τέλος στά ξηραντήρια ή ξήρανση γίνεται μέσα σέ λίγες ώρες καί στοιχίζει πολύ. Επίσης χρειάζεται έμπείρους τεχνίτες, γιατί άλλωώς τό προϊόν άντί νά έχει ώραίο πράσινο χρώμα, γίνεται σκούρο καί μειώνεται ή τιμή του.

Σχετικά μέ τό ποιόν από τούς παραπάνω τρεις τρόπους πρέπει νά χρησιμοποιούμε στην Έλλάδα, έχουμε τή γνώμη ότι δέν πρέπει νά άποφεύγουμε τόν ήλιο πού τόσο άφθονα μās δίνει ό Δημιουργός τούς καλοκαιρινούς μήνες, ενώ παράλληλα νά χρησιμοποιούμε τά ξηραντήρια μόνο σέ ειδικές περιπτώσεις, όπου ή τιμή τού προϊόντος είναι μεγάλης καί ύπερκαλύπτει τά έξοδα τής ξηράνσεως.

2. Αιθέρια έλαια. Τά αιθέρια έλαια πού όπως προαναφέραμε είναι τά κύρια προϊόντα τών άρωματικών φυτών, από χημικής πλευράς είναι πολυσύνθετα μίγματα διαφόρων οργανικών ουσιών. Τό χαρακτηριστικό άρωμα κάθε αιθερίου ελαίου είναι ή συνισταμέ-

νη όλων τών συστατικών πού τό αποτελούν, από τά όποια μερικά παίζουν σπουδαίο ρόλο στόν τελικό τόνο του.

Γενικά τά συστατικά τών αιθερίων ελαίων διακρίνονται σέ δύο ομάδες. Τά μή όξυγονούχα, στα όποια περιλαμβάνονται οί ύδρογονάνθρακες (μονοτερπένια, διτερπένια) καί τά όξυγονούχα, όπως είναι οί αλκοόλες, κετόνες, αλδεύδες, έστέρες κλπ. Αντιπροσωπευτικά συστατικά τής πρώτης κατηγορίας δηλαδή τών μή όξυγονούχων είναι τόδ λεμονένιο, τό α καί β πινένιο, τό α καί β φελλανδρένιο, τό καμφένιο κλπ. Από τά όξυγονούχα συστατικά τά πιο σπουδαία είναι οί αλκοόλες λιναλοόλη, γερανιόλη, κιτρονελλόλη, ροδινόλη, νερόλη, μινθόλη, πουλεγόλη, βορνεόλη, οί αλδεύδες α καί β κιτράλη, ροδινάλη, οί κετόνες μινθόνη, πιπεριτόνη, πουλεγόνη, καρβόνη καί καμφορά, οί φανόλες, θυμόλη, καρβακρόλη, ευγενόλη καί καβικόλη, τά οργανικά όξέα βενζοϊκό, φανυλοξικό, σαλικυλικό καί κωναμωμικό καί οί έστέρες όξικός γερανυλιστέρας, όξικός λιναλυλεστέρας καί κιτρονελυλεστέρας. Ύπάρχουν επίσης λακτόνες, διάφορα παράγωγα τού φουρανίου καί άλλες ουσίες. Από τά παραπάνω συστατικά αυτά πού συμβάλλουν στό καλό άρωμα είναι τά όξυγονούχα καί κυρίως οί έστέρες.

Βιοσύνθεση τών αιθερίων ελαίων. Ή σύνθεση χημικών ουσιών πού γίνεται από ζώντες οργανισμούς καί μέσα σ' αυτούς λέγεται βιοσύνθεση. Ειδικότερα ή βιοσύνθεση τών αιθερίων ελαίων είναι μιά σειρά διαφόρων χημικών αντιδράσεων πού λαμβάνουν χώρα μέσα στους φυτικούς ιστούς μέχρι τό σχηματισμό τού τελικού προϊόντος.

Τό μυστήριο μέ τό όποιο ό

Δημιουργός τού σύμπαντος έκάλυψε πολλές πτυχές τής δημιουργίας του συνεχίζεται ακόμα στό γύρω μας κόσμο παρόλες τίς σημειωθείσες τεράστιες προόδους τής επιστήμης.

Τό φυτικό βασίλειο ύπακούον ίσως σέ άνώτερη προσταγή άρνείται μέχρι τώρα νά άποκαλύψει πολλά από τά μυστικά του. Έτσι οί επιστήμες τής χημείας καί βιοχημείας άν καί έσημείωσαν άλματώδεις εξελίξεις δέν μπόρεσαν νά ρίξουν πλήρες φώς στό θαύμα τού μηχανισμού τής φωτοσύνθεσης, τήν βιοσύνθεση τών χρωστικών, τών αλκαλοειδών καί τών αιθερίων ελαίων. Τήν εξήγηση τού τρόπου σχηματισμού τών αιθερίων ελαίων στα φυτά, δηλαδή τή βιοσύνθεσή τους προσπαθούν νά δώσουν διάφορες θεωρίες. Έτσι π.χ. αναφέρεται ότι τά διάφορατερπινικά συστατικά σχηματίζονται από άπλούστερες ουσίες πού θεωρούνται ως πρόδρομοι τους, όπως είναι τό ίσοπρένιο, οί αλκοόλες, ή 3-μεθυλοβουτενάλη καί ακόμα οί πρωτείνες καί ύδατάνθρακες. Ανάλογες είναι καί οί θεωρίες ή ύποθέσεις πού διατυπώνονται καί άφορούν στό σχηματισμό περισσότερων συστατικών ενός καί τού αυτού αιθερίου ελαίου. Ύπάρχει όλόκληρη άλυσίδα αντιδράσεων μέχρι τό τελικό προϊόν.

Έκτός όμως από τόν τρόπο σχηματισμού τών αιθερίων ελαίων άγνωστο είναι επίσης καί τό ακριβές τμήμα στό όποιο λαμβάνει χώρα ή σύνθεσή τους. Έχει παρατηρηθεί ότι ή μεγαλύτερη ποσότητα αιθερίου ελαίου βρίσκεται στα αύξητικά καί νεαρά όργανα τού φυτού. Είναι πάντως γεγονός ότι τά τελικά αιθέρια έλαια βρίσκονται μέσα σέ ειδικούς άδένες.

Άλλο πάλι μυστήριο πού ύπάρχει στα αιθέρια έλαια είναι ό ρόλος πού παίζουν τά φυτά. Τό έ-

ρώτημα αν τα αιθέρια έλαια παρέχουν κάποια προστασία στα φυτά, όπως συμβαίνει με άλλες ουσίες (αμυλο, κυταρίνη κλπ.) παραμένει αναπάντητο. Υπάρχουν κι εδώ διάφοροι υποθέσεις που αποδίδουν σ' αυτό διάφορους ρόλους. Έτσι λένε ότι το άρωμα των λουλουδιών προσελκύει τα διάφορα έντομα κι έτσι επιτυγχάνεται η γονιμοποίηση των έντομοφύλλων φυτών, ενώ απεναντίας τα δύσσοσμα φυτά αποτρέπουν την εγκατάσταση των εντόμων σ' αυτά. Άλλη υπόθεση λέει ότι προστατεύουν τα φυτά από τις υψηλές θερμοκρασίες και από το ψύχος λόγω της εξατμίσεώς τους.

Παραλαβή των αιθερίων ελαίων. Αφού αναφέραμε λίγα πράγματα για τη χημική σύνθεση, τη βιοσύνθεση και το ρόλο των αιθερίων ελαίων ως δοūμε τώρα, πώς παραλαμβάνονται από τα αρωματικά φυτά. Τρεις είναι οι μέθοδοι με τις οποίες παραλαμβάνονται τα αιθέρια έλαια από τα φυτά. Η απόσταξη, ή εκχύλιση και ή μηχανική.

Η απόσταξη υποδιαιρείται σε ύδραπόσταξη, ύδρατμοαπόσταξη και με ύδρατμούς.

Η εκχύλιση εξάλλου γίνεται με πτητικούς διαλύτες, με ψυχρό λίπος και με θερμό λίπος.

Η μηχανική τέλος γίνεται με σύνθλιψη, με απόξεση κλπ.

Απόσταξη. Είναι ή πιό άπλή οικονομική και εύρۇτα χρησιμοποιουμένη μέθοδος παραλαβής των αιθερίων ελαίων από όλα σχεδόν τα φυτά, ιδίως από εκείνα που έχουν μεγάλη φυτική μάζα, όπως είναι ή μέντα, ή λεβάντα κλπ. Τό πιό σύγχρονο είδος είναι ή απόσταξη με ύδρατμούς που χρειάζεται ειδικό αποστακτικό συγκρότημα, που αποτελείται από τα εξής επί μέρους τμήματα:

1. Ατμολέβητα ή ατμοπαρα-

γωγό.

2. Αμβυκα αποσταξέως.

3. Ψυκτήρα ή συμπυκνωτή.

4. Δοχείο διαχωρισμού.

Τά αποστακτικά συγκροτήματα ανάλογα με την τοποθέτηση των διαφόρων τμημάτων τους διακρίνονται στα ακόλουθα είδη:

1. Μόνιμα ή σταθερά.

2. Ημικινητά ή ήμιμόνιμα.

3. Κινητά.

Στά μόνιμα όλα τα τμήματα που προαναφέραμε δηλ. ό ατμοπαραγωγός αμβυκας, ό ψυκτήρας και τό δοχείο διαχωρισμού βρίσκονται μόνιμως τοποθετημένα σ' ένα υπόστεγο κοντά στον τόπο παραγωγής του φυτικού υλικού. Πρόκειται για συγκροτήματα που χρησιμοποιούνταν εύρۇτα στό παρελθόν και που σήμερα περιορίζονται γιατί τό κόστος της αποσταξέως είναι μεγάλο.

Στά ήμικινητά, όλα τα τμήματα εκτός από τον αμβυκα που λέγεται CONTAINER είναι μόνιμως τοποθετημένα σε υπόστεγο όπως και στό προηγούμενο είδος. Ό αμβυκας όμως εύρίσκεται σε τροχοφόρο πλαίσιο και μεταφέρεται στον τόπο όπου βρίσκεται τό φυτικό υλικό με τό όποιο γεμίζει. Μετά τό γέμισμα, επαναφέρεται στό υπόστεγο όπου συνδέεται με τον ατμοπαραγωγό και τον ψυκτήρα και αρχίζει ή απόσταξη.

Όταν ολοκληρωθεί ή απόσταξη, ό αμβυκας αποσυνδέεται και μεταφέρεται πάλι στό χωράφι όπου αδειάζει και ξαναγεμίζει. Για να μη χάνεται χρόνος, τά ήμικινητά συγκροτήματα διαθέτουν 2 ή και περισσότερους αμβυκες και πηγαиноέρχονται από τό χωράφι στό υπόστεγο.

Τά συγκροτήματα αυτά είναι τά πλέον σύγχρονα και πλεονεκτούν έναντι των μόνιμων, διότι τό φυτικό υλικό μέντας έρχεται απ' ευθείας από τό χωράφι στα ύ-

πόλοιπα τμήματα του αποστακτικού συγκροτήματος όποτε μεσολαβεί μία μόνο φόρτωση και ξεφόρτωση και περιορίζονται έτσι τά έξοδα, όσο και οι απώλειες που παρατηρούνται στη φόρτωση και εκφόρτωση.

Στά κινητά τέλος όλα τα εξαρτήματα βρίσκονται σε τροχοφόρο πλαίσιο και μπορούν να μεταφέρονται στό χωράφι όπου και γίνεται ή απόσταξη χωρίς να μεσολαβεί μεταφορά του φυτικού υλικού.

Τά συγκροτήματα αυτά έχουν μικρή δυναμικότητα (1.000 λίτρων συνήθως) γι' αυτό και χρησιμοποιούνται μόνο σε μικρής εκτάσεως επιχειρήσεις ή για πειραματικούς σκοπούς.

Επομένως ως συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι όποιος ενδιαφέρεται να εγκαταστήσει μία σύγχρονη βιομηχανία αποσταξέως αιθερίων ελαίων πρέπει να προτιμήσει τά ήμικινητά συγκροτήματα.

Εκχύλιση. Άλλη μέθοδος παραλαβής των αιθερίων ελαίων είναι ή εκχύλιση. Η μέθοδος αυτή ανάλογα με τό τί υλικό χρησιμοποιείται για την παραλαβή των αιθερίων ελαίων διακρίνεται στα εξής είδη:

α) Εκχύλιση με πτητικούς διαλύτες. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που θέλουμε να πάρουμε τά αιθέρια έλαια από άνθη που έχουν μεγάλη αξία όπως είναι τό γιασεμί, ό ύακινθος, ή μιμόζα, τά τριαντάφυλλα, ή βιολέττα κ.ά. Ός υλικό εκχυλίσεως χρησιμοποιείται τό βενζόλιο, ή αιθυλική αλκοόλη και πρό παντός ό πετρελαϊκός αίθερας. Για την εκχύλιση χρησιμοποιούνται ειδικά συγκροτήματα που αποτελούνται από τά εξής τμήματα (μέρη):

1. Ατμολέβητα ή ατμοπαρ-

γωγό.

2. Έκχυλιστήρα.

3. Συμπυκνωτή ή εξατμιστή.

4. Συμπυκνωτή ή εξατμιστή νερού.

5. Ψυκτήρα.

6. Δοχείο διαχωρισμού.

7. Δοχεία αποθηκεύσεως του διαλύτου.

Στην περίπτωση της εκχύλισης δεν υπάρχουν σταθερά, ημικινητά ή κινητά συγκροτήματα, αλλά σταθερός ή περιστρεφόμενος εκχύλιστήρας. Τα προϊόντα που παίρνουμε με την εκχύλιση είναι: Το σύγκριμα ή κονκρέτα που είναι ημίρευστο προϊόν και περιέχει εκτός από το αιθέριο έλαιο και άλλες ουσίες που διαλύθηκαν στον διαλυτή (κηριά, λευκώματα, χρωστικές κ.λπ.) και το απόλυτο ή absolute που είναι το τελικό προϊόν που παίρνουμε μετά την αφαίρεση των κεριών, χρωστικών κλπ.

Αξιολογώντας τους δύο αυτούς τύπους του εκχυλιστήρα, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο καλύτερος, οικονομικότερος και πιο σύγχρονος είναι ο περιστρεφόμενος, γι' αυτό και πρέπει να χρησιμοποιείται στις νέες βιομηχανικές μονάδες.

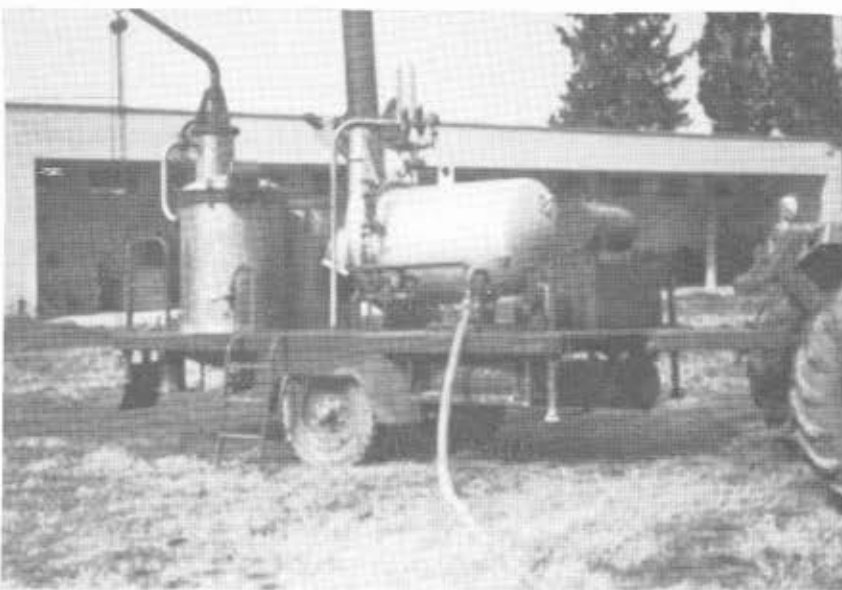
β) Έκχύλιση με ψυχρό λίπος. Ως διαλυτικό υλικό αντί του πετρελαϊκού αιθέρα χρησιμοποιείται ψυχρό εκλεκτής ποιότητας λίπος που μπαίνει σε ειδικά τελάρα επάνω στο οποίο τοποθετούνται τα άνθη. Ο τρόπος αυτός της εκχύλισης είναι πολύ παλιός και σχεδόν έχει εγκαταληφθεί.

γ) Έκχύλιση με θερμό λίπος. Και ο τρόπος αυτός που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα, σχεδόν έχει εγκαταληφθεί.

Μηχανική παραλαβή. Υπάρχουν όρισμένα αιθέρια έλαια που για την παραλαβή τους δεν χρησιμοποιείται ούτε η από-

σταξη, ούτε η εκχύλιση αλλά μηχανικά μέσα. Σάν παράδειγμα αναφέρουμε τα αιθέρια έλαια που βρίσκονται στους φλοιούς των καρπών των έσπεριδοειδών. Για την παραλαβή τους χρησιμοποιούνται ειδικά μηχανήματα που αποξινούν ή διατρυπούν τους φλοιούς από τους οποίους ελευθερώνονται τα αιθέρια έλαια που στη συνέχεια μεταφέρονται με νερό και διαχωρίζονται απ' αυτό με φυγοκεντρική μηχανή.

Άλλη περίπτωση είναι η παραλαβή των αιθερίων ελαίων από τους ξηρούς καρπούς, όπως τα αμύγδαλα κ.λπ., για τους οποίους χρησιμοποιούνται μηχανήματα που τους συμπιέζουν και τους συνθλίβουν και μοιάζουν με τα κοινά έλαιотριβεία.

Κινητό αποστακτικό συγκρότημα

Ανάλυση των αιθερίων ελαίων. Η ποιότητα των αιθερίων ελαίων παίζει σπουδαίο ρόλο στην τελική διαμόρφωση της αξίας τους και εξαρτάται από τη χημική σύνθεσή τους. Έτσι για να κατατάξουμε ένα αιθέριο έλαιο στην α ή β ποιότητα πρέπει να προσδιορίσουμε τα συστατικά από τα οποία αποτελείται καθώς

και την εκατοστιαία αναλογία τους. Ο προσδιορισμός αυτός παλαιότερα γινόταν με χημικά μέσα και εκτός που δεν ήταν πολύ ακριβής απαιτούσε χρόνο και μεγάλη ποσότητα αιθερίου ελαίου.

Σήμερα για την ανάλυση και προσδιορισμό αυτής χρησιμοποιείται ή νέα μέθοδος της αεριο-υγροχρωματογραφίας. Πρόκειται για μία επαναστατική μέθοδο που χρησιμοποιείται ευρύτατα τα τελευταία χρόνια σε πολλούς τομείς της Χημείας, Βιοχημείας ακόμα και της Ιατρικής. Με τη μέθοδο αυτή αναλύονται σε λίγα λεπτά τα αιθέρια έλαια σε πάρα πολύ μικρές ποσότητες.

Ανακεφαλαίωση - Συμπεράσματα. Ως ανακεφαλαίωση των προηγούμενων μπο-

ρούμε να πούμε τα εξής:

1. Με τα άρωματικά - φαρμακευτικά φυτά ασχολήθηκαν από αρχαιοτάτων χρόνων όλοι οι γνωστοί τότε λαοί του κόσμου (Αιγύπτιοι, Βαβυλώνιοι, Έλληνες κ.λπ.), ενώ σήμερα υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον γι' αυτά.

Συνέχεια στη σελίδα 127

Η ΠΡΟΨΥΞΗ ΣΤΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ

(Πειραματικά αποτελέσματα)

Όπως είναι γνωστό, πρόψυξη είναι ή τεχνική εκείνη με την οποία έχουμε την ταχεία πτώση της θερμοκρασίας σ' ένα προϊόν. Έμφαρμόζεται κυρίως στα πολύ φθαρτά όπωροκηπευτικά προϊόντα και γίνεται πριν ή μετά τη συσκευασία και τη φόρτωση του προϊόντος στα μέσα μεταφοράς.

Η πρόψυξη πρέπει να γίνεται άμέσως μετά τη συγκομιδή, για να έχουμε άμεση πτώση της θερμοκρασίας του προϊόντος, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την επιβράδυνση της μεταβολικής δραστηριότητας στους καρπούς και παράταση του χρόνου συντήρησης τους. Με την ταχεία πτώση της θερμοκρασίας του προϊόντος έχουμε τα εξής πλεονεκτήματα:

— Παρατείνουμε τη διάρκεια της ζωής των καρπών.

— Ελαττώνονται στο ελάχιστο: ή απώλεια του βάρους, ή μάρανση, οι προσβολές από παθογόνους μικροοργανισμούς κ.ά.

— Το προϊόν παίρνει την επιθυμητή θερμοκρασία για την άρχή της μεταφοράς.

— Αποφεύγεται ή υπερωρίμανση των καρπών μετά τη συλλογή. Μπορούμε συνεπώς να συγκομίζουμε τους καρπούς πιο ώριμους, όποτε θα έχουμε μεγαλύτερο μέγεθος και καλλίτερη ποιότητα.

— Με την άμεση πρόψυξη του προϊόντος δηλαδή άμέσως μετά την παράδοση στα κέντρα συσκευασίας, πρόψυξης και φόρτωσης δίνεται ή δυνατότητα όρθολογιστικής όργάνωσης της όλης εργασίας παραλαβής, συσκευασίας, διακίνησης και καλλίτερη αξιοποίηση του απασχολημένου Έργατικού προσωπικού.

— Τέλος αποφεύγονται οι απώλειες και διατηρείται σταθερή ή ποιότητα του προϊόντος.

Τά συστήματα — τρόποι — πρόψυξης είναι:

— Ψυχρός άέρας

— Ψυχρό νερό

— Λεπτός πάγος

— Μέ κενό.

Giuseppe Tonini

**Καθηγητής Γ.Π.Σ. Μπολώνιας
(Ίνστιτούτο CRIOF)**

Βασ. Κουκουργιάννης

Γεωπόνος Π. Έλέγχου

Δ/νσεως Γεωργίας Ήμαθίας

Κάθε μέθοδος πρόψυξης είναι κατάλληλη για όρισμένα μόνον είδη π.χ. ό ψυχρός άέρας είναι άκατάλληλος για τά φυλλώδη όπωροκηπευτικά γιατί προξενεί μάρανση, ένώ είναι κατάλληλη γι' αυτά ή ύδρόψυξη. Αντίθετα για κεράσια, φράουλα, σταφύλια κ.τ.λ., ή ύδρόψυξη είναι άκατάλληλη, διότι τά παραπάνω προϊόντα στο ύγρό περιβάλλον εύκολα προσβάλλονται από παθογόνους μικροοργανισμούς, ένώ είναι κατάλληλη ή πρόψυξη μέ ψυχρό άέρα. Στην Ίταλία, καθώς και στη χώρα μας τό σύστημα της πρόψυξης πού θεσπίσθηκε και είναι διαδεδομένο είναι μέ την κυκλοφορία ψυχρού άέρα στους θαλάμους των ψυγείων.

Οί χρησιμοποιούμενοι θάλαμοι για την πρόψυξη είναι ειδικής κατασκευής θάλαμοι ή θάλαμοι συντήρησης όπωροκηπευτικών προϊόντων. Σημαντικός αριθμός

ψυγείων στη χώρα μας και στην Ίταλία δέν έχουν ειδικούς θαλάμους πρόψυξης γι' αυτό για να ίκανοποιήσουμε τίς ανάγκες σε περιόδους αίχμης χρησιμοποιούνται για πρόψυξη και οί θάλαμοι συντήρησης μέ ίκανοποιητικά άποτελέσματα. Τά τελευταία χρόνια οί ειδικοί θάλαμοι πρόψυξης αύξήθηκαν σημαντικά στη χώρα μας. Ή παραπάνω βελτίωση είχε ιδιαίτερη συμβολή για την εμφάνιση των καρπών και τη βελτίωση της ποιότητας στίς αγορές του έξωτερικού.

Άπό τίς πιο πάνω διαπιστώσεις προέκυψε τό ένδιαφέρον για την παρούσα έρευνα, πού έχει ως άντικειμενικό σκοπό να προσδιορίσει την επίδραση του χρησιμοποιούμενου συστήματος πρόψυξης στην απώλεια βάρους, τη σκληρότητα της σάρκας, την εμφάνιση και τά ποιοτικά χαρακτηριστικά του προϊόντος.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η έργασία έγινε μέ την ποικιλία ροδακίνων REDHAVEN, της όποιας ή συγκομιδή έγινε σε βαθμό ώριμότητας για έξαγωγή.

Η μέτρηση της σκληρότητας της σάρκας των καρπών διαπιστώθηκε μέ πιεσόμετρα τύπου CRIOF, αίχμης 12 Μ.Μ. ό μέσος όρος της σκληρότητας ήταν 5,4 χλγ. Έγινε ταξινόμηση των καρπών σε μεγέθη και συσκευάσθηκαν σε τελλάρα έξαγωγής. Η θερμοκρασία των ροδακίνων κατά τον χρόνο συγκομιδής — συσκευασίας ήταν 24° Κ.

Οί θέσεις σύγκρισης ήταν:

Α! Μάρτυρας

Μετά τη συσκευασία τό προϊόν τοποθετήθηκε σε θάλαμο

ψυγείου θερμοκρασίας $+6^{\circ}\text{K}$ για παρακολούθηση εικονικής μεταφοράς.

Β! Πρόψυξη με ψυχρό αέρα

Τά τελλάρα της θέσης αυτής μεταφέρθηκαν σε θάλαμο ψυγείου κυκλοφορίας ψυχρού αέρα (θάλαμος πρόψυξης) θερμοκρασίας $+1^{\circ}\text{K}$. Μετά την πρόψυξη του προϊόντος (θερμοκρασία σάρκας μέχρι τόν πυρήνα $+2^{\circ}\text{K}$) μεταφέρθηκαν σε θάλαμο θερμοκρασίας $+6^{\circ}\text{K}$ για παρακολούθηση της εικονικής μεταφοράς.

Γ! Πρόψυξη με ψυχρό νερό (Hydrocooling)

Η πρόψυξη των ροδακίων έγινε με νερό θερμοκρασίας $+1^{\circ}\text{K}$ έως $+2^{\circ}\text{K}$.

Η ψύξη του νερού έγινε με ειδικό σύστημα ψύξης σε μεταλλική λεκάνη από την οποία μία φυγόκεντρος αντλία τό μετέφερε σ' άλλη λεκάνη, όπου ήταν τά ροδάκινα, τά οποία αφού περιέβρεχε επέστρεφε με πτώση στη λεκάνη ψύξης του νερού.

Με τη συνεχή κυκλοφορία του ψυχρού νερού στους καρπούς γίνεται η πρόψυξη του προϊόντος (θερμοκρασία 2°K). Μετά την πρόψυξη τά τελλάρα μεταφέρθηκαν στο θάλαμο θερμοκρασίας 6°K προς παρακολούθηση της εικονικής μεταφοράς.

Οί καρποί όλων των θέσεων παρέμειναν στον θάλαμο των 6°K (θερμοκρασία μεταφοράς) για 5 μέρες και 2 μέρες σε θερμοκρασία 20°K για την παρακολούθηση του προϊόντος κατά τον χρόνο της εμπορίας.

Οί έλεγχοι έγιναν την 1η, 2α,

3η, 5η και 7η μέρα για την απώλεια βάρους και την 2α, 3η, 5η, και 7η για την σκληρότητα.

Ο προσδιορισμός της απώλειας βάρους γινότανε πάντοτε στους αυτούς καρπούς, ενώ της σκληρότητας σε διαφορετικούς.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο χρόνος πρόψυξης των ροδακίων είναι περίπου 10 ώρες με ψυχρό αέρα και 50 λεπτά με ψυχρό νερό (πτώση της θερμοκρασίας στους καρπούς από τους $+24^{\circ}\text{K}$ στους $+2^{\circ}\text{K}$).

Στους καρπούς που έγινε η υδροψύξη ή απώλεια βάρους ήταν μικρότερη από εκείνη που προψύχθηκαν με ψυχρό αέρα, στους δε καρπούς που δεν έγινε πρόψυξη ή απώλεια βάρους ήταν πολύ σημαντική.

Ανάλογη συμπεριφορά έχουμε και με τη σκληρότητα των καρπών. Οί καρποί που προψύχθηκαν με ψυχρό αέρα παρέμειναν σκληροί, ενώ οί καρποί του μάρτυρα ήταν σχεδόν μαλακοί. Όσον αφορά τά ποιοτικά χαρακτηριστικά (έξωτερική εμφάνιση των καρπών, οργανοληπτικά χαρακτηριστικά) διαπιστώθηκαν τά παρακάτω:

Οί καρποί του μάρτυρα μετά 5 μέρες εικονικής μεταφοράς και παραμονή 2 μέρες σε θερμοκρασία 20°K είχαν μη έντονο χρωματισμό (σβησμένος) και ελαφρή μάρανση μαλάκωμα. Στη θέση του ψυχρού αέρα τά παραπάνω μειονεκτήματα ήταν ελάχιστα εμφανή.

Στά ροδάκινα που έγινε υδρο-

ψύξη ήταν σχεδόν όπως συγκομίσθηκαν δηλαδή στιλπνός χρωματισμός, τραγανή σάρκα και θαυμάσια γεύση.

Σε καμιά θέση δεν είχαμε σήψεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τίς δοκιμές — έρευνα — προέκυψε όπως περιμέναμε ότι η πρόψυξη με ψυχρό νερό είναι εκείνη που δίνει τά καλλίτερα αποτελέσματα. Πραγματικά οί καρποί παρέμειναν τραγανοί, με στιλπνό — έντονο χρωματισμό. Έφ' όσον η υδροψύξη εφαρμοσθεί σε εμπορική κλίμακα ή συγκομιδή των ροδακίων θά γίνεται σε καλλίτερο στάδιο ωριμότητας για εξαγωγή. Έτσι οί καρποί θά αποκτούν καλλίτερο χρώμα και θά αποκτούν τά πραγματικά χαρακτηριστικά ποιότητας. Με την εφαρμογή της υδροψύξης θά έχουμε σιγουριά για την ποιότητα και την φυτοϋγεινή κατάσταση κατά τη μεταφορά του προϊόντος και μεγαλύτερη άκτινα εμπορίας του προϊόντος.

Μετά από υπόδειξη μας από τό 1981 δύο φορείς — εξαγωγείς του Νομού μας έγκατέστησαν σύστημα υδροψύξης και είχαν τά αναμενόμενα αποτελέσματα. Πιστεύουμε πώς στο μέλλον και άλλοι φορείς — εξαγωγείς ροδακίων θά εγκαταστήσουν τό σύστημα της υδροψύξης.

Σημείωση: Η έρευνητική εργασία έγινε τό έτος 1971 στίς εγκαταστάσεις του 'Ινστιτούτου CRIOF του Πανεπιστημίου της Μπολόνια. Πρωτοδημοσιεύθηκε στο περιοδικό NOTIZIARIO DEL CRIUF N. 3 ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1972.

— Νά προτιμᾷς νά ἀφήσης ὡς μνημεῖον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν καλὴ φήμη γιὰ τὴν ἀρετὴ σου παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ σώματός σου (τό ἄγαλμα σου)

· Ἰσοκράτης

— Οἱ κακοήθεις εἶναι πάντοτε ἀγνώμονες

Θερβάντες

— Μέσ' τὴν καρδιά τοῦ ρόδου κρύβεται τό σκουλήκι
Σαίξπηρ

ΠΡΟΩΘΟΥΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΤΕ ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΚΑ ΕΙΔΗ ΣΤΟ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Σύμφωνα με την Νο 294744/7072/13.7.81 Απόφαση του Υπουργού Γεωργίας καθορίστηκαν τα προωθούμενα δενδροκομικά είδη και ποικιλίες για όλη την Ελλάδα. Με κοινή απόφαση όμως της Δ/νσεως Γεωργίας Ν. Ημαθίας και της 7ης Γεωτεχνικής Επιθ/σεως ΑΤΕ Βεροίας καθορίστηκαν ειδικότερα τα δενδροκομικά είδη και οι ποικιλίες που προωθούνται και δανειοδοτούνται από τα Υποκ/τα της ΑΤΕ, στο Νομό Ημαθίας.

Σύμφωνα λοιπόν με το Κοινό Πρακτικό που υπογράψανε οι παραπάνω υπηρεσίες, οι προωθούμενες ποικιλίες ροδακινιάς και νεκταρινιάς είναι οι παρακάτω.

Α. ΥΠΕΡΠΡΩΙΜΑ ΚΑΙ ΠΡΩΙΜΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ

1. ROYAL GOLD

(Ρουαγιάλ γκόλντ)

Προέρχεται από την Καλιφόρνια και από οφθαλμική μετάλλαξη της SPRINGTIME. Έμπορικά διαδόθηκε από το 1967.

Τό δένδρο είναι μέσης ζωηρότητας, με καλή και σταθερή παραγωγή. Οι απαιτήσεις του σε χαμηλές θερμοκρασίες είναι όπως και της SPRINGTIME. (650 ώρες).

Ο καρπός είναι μικρού μεγέθους σφαιρικό — κωνικός με μαστοειδή απόφυση όπως και της SPRINGTIME. Τό βασικό χρώμα της επιδερμίδας είναι έντονο κίτρινο με μεγάλες επιφάνειες από κόκκινο χρώμα. Η σάρκα του

καρπού είναι κίτρινη με λευκές ραβδώσεις. Η αντοχή της σάρκας είναι καλή όπως και η γεύση της. Στην ώριμανση του καρπού ο πυρήνας αποσπάζεται.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: Ωριμάζει 1-2 ημέρες πριν από την SPRINGTIME.

2. SPRINGTIME

(Σπρινκτάιμ)

Προέρχεται από διασταύρωση που έγινε στην Καλιφόρνια. Έμπορικά διαδόθηκε από το 1953.

*Του Αναστασίου Γάλλη
Γεωπόνου — Δενδροκόμου
ΑΤΕ Βεροίας*

Τό δένδρο είναι μέσης ζωηρότητας με καλή και σταθερή παραγωγή. Οι απαιτήσεις του σε χαμηλές θερμοκρασίες είναι μέσες (650 ώρες).

Ο καρπός είναι μικρού μεγέθους σφαιρικοκωνικός με έντονη μαστοειδή απόφυση. Τό βασικό χρώμα της επιδερμίδας του είναι κιτρινωπό (κρέμ) με μεγάλα τμήματα κόκκινα. Η σάρκα του καρπού είναι λευκού χρώματος που μερικές φορές γίνεται κόκκινη κάτω από την επιδερμίδα. Η γεύση της είναι πολύ καλή και αρωματώδης και αντέχει στίς μεταχειρήσεις. Κατά την ώριμανση του καρπού ο πυρήνας δεν αποκολλάται.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: Στο Ίνστιτούτο Φυλλοβόλων Δέν-

δρων Ναούσης ωριμάζει από 30/5-6/6.

Είναι τό καλύτερο λευκόσαρκο ροδάκινο μεταξύ των υπερπρωίμων ποικιλιών. Λόγω της σχετικής αντοχής του καρπού στίς μεταχειρήσεις και μεταφορές χρησιμοποιείται για εξαγωγές.

3. MAYCREST

(Μέικρεστ)

Προέρχεται από οφθαλμική μετάλλαξη της SPRINGTIME που έγινε στην Καλιφόρνια τό 1973. Έμπορικά διαδόθηκε από τό 1977.

Είναι δένδρο ζωηρό με υψηλή παραγωγικότητα. Έχει μέσες απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες (μέχρι 750 ώρες).

Ο καρπός είναι μέσου μεγέθους, σφαιρικού σχήματος με κίτρινη επιδερμίδα και με πολύ έντονο κόκκινο επίχρωμα. Η σάρκα του καρπού έχει κίτρινο χρώμα, καλή γεύση και αρκετά σάκχαρα. Κατά την ώριμανση ο καρπός γίνεται ήμικεκύρηνος, και είναι ανθεκτικός στίς μεταχειρήσεις και τίς μεταφορές.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: Ωριμάζει 28-30 ημέρες πριν από την RED HAVEN (Ρέντ Χάβεν), δηλαδή στίς 6-10/6.

Η ποικιλία αυτή βρίσκεται υπό παρακολούθηση στο Ίνστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων Ναούσης.

4. SPRINGCREST

(Σπρίνκρεστ)

Προέρχεται από διασταύρωση που έγινε στην Αμερική. Έμ-

πορικά διαδόθηκε από τό 1969.

Είναι δένδρο μέσης έως μεγάλης ζωηρότητας με ύψηλή και σταθερή παραγωγή. Οι απαιτήσεις του σε χαμηλές θερμοκρασίες είναι μέσες (700 ώρες).

Ο καρπός είναι μέσου μεγέθους έως μεγάλος, σφαιροειδούς σχήματος, με βασικό κίτρινο χρώμα και με επίχρωμα κόκκινο πολύ λαμπερό. Η σάρκα του είναι κίτρινη και πολύ άνθεκτική στις μεταχειρήσεις και τις μεταφορές. Έχει γεύση γλυκειά υπόξινη, και είναι άρωματώδης. Κατά την ώριμανση ο καρπός γίνεται ήμικπύρηνος.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: Ωριμάζει 10 ημέρες μετά την SPRINGTIME.

Τά αξιόλογα χαρακτηριστικά του δένδρου και τά έμπορικά του καρπού και ή έποχή συγκομιδής του, θέτουν την ποικιλία αυτή σε ιδιαίτερη θέση στην σειρά των υπερπρωϊμων ποικιλιών. Πράγματι ή SPRINGCREST ώριμάζει τούς καρπούς της 10 ημέρες μετά την SPRINGTIME και 8-10 ημέρες πριν από την CARDINAL.

Έτσι μπαίνει στην σειρά για την κλιμάκωση των υπερπρωϊμων και πρωϊμων ποικιλιών που ώριμάζουν μέχρι την CARDINAL.

5. CARDINAL (Κάρντιναλ)

Προέρχεται από αυτοεπικοινωνία της «HALEHAVEN» που έγινε στην Αμερική. Έμπορικά διαδόθηκε από τό έτος 1951.

Είναι δένδρο μέσης ζωηρότητας με ύψηλή αλλά άσταθή παραγωγή. Οι απαιτήσεις του σε χαμηλές θερμοκρασίες είναι μέσες έως ύψηλές (900 ώρες).

Ο καρπός είναι μέσου μεγέθους, σφαιρικός με κίτρινο βασικό χρώμα και με επίχρωμα κόκκινο έλκυστικό με ραβδώσεις. Η

σάρκα έχει χρώμα κιτρινοπορτοκαλί, έχει άριστη άντοχή και καλή γεύση. Ο πυρήνας δέν αποκολλάται από την σάρκα.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: Ωριμάζει στις 20/6-28/6.

Είναι παλιά ποικιλία στη σειρά των STANDARD ποικιλιών που τον τελευταίο καιρό έχει παρουσιάσει σημεία «κοπώσεως» με ανανόνηστη παραγωγή στά διάφορα περιβάλλοντα, με καρπούς σε ύψηλό βαθμό δίδυμους και άνισα ήμισφαίρια.

Καίτοι μάς έχει προσφέρει πολλά στό παρελθόν πρέπει να άφίσει τη θέση της σε πιο σπουδαίες ποικιλίες.

B. ΠΡΩΙΜΑ ΝΕΚΤΑΡΙΝΙΑ 1. ARMKING (Άρμκινγκ)

Προέρχεται από διασταύρωση που έγινε στην Καλιφόρνια. Έμπορικά διαδόθηκε από τό έτος 1969.

Τό δένδρο είναι πολύ ζωηρό και παραγωγικό. Οι απαιτήσεις του σε χαμηλές θερμοκρασίες είναι μικρές. Είναι ευαίσθητο στό ωίδιο.

Ο καρπός είναι μέσου μεγέθους, έλλειπτικού σχήματος έλαφρώς ασύμμετρος. Η έπιδερμίδα του είναι κίτρινη με επίχρωμα έντονο κόκκινο, όχι πολύ λαμπερό, στό 70-90% της έπιφάνειας. Η σάρκα του είναι κίτρινη — πορτοκαλί, έλαφρώς κόκκινη κάτω από την έπιδερμίδα, καλής γευστικότητας και καλής άντοχής στις μεταχειρήσεις. Είναι ήμικπύρηνος και ευαίσθητος στην σκουριά και τά σχισίματα.

ΕΠΟΧΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ: Ωριμάζει 22 ημέρες πριν από την RED HAVEN.

Για την πρωϊμότητα ώριμάνσεως του καρπού και για τις μι-

κρές άνάγκες σε χαμηλές θερμοκρασίες μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στά νοτιότερα μέρη.

2. MAY GRAND (Μεί γκραντ)

Προέρχεται από την Καλιφόρνια και από διασταύρωση.

Έμπορικά διαδόθηκε από τό έτος 1567.

Τό δένδρο είναι ζωηρό και καλής παραγωγικότητας στά Νότια και μειωμένης στά Βόρεια έκτός από τά επικλινή έδάφη των λοφίσκων.

Οι απαιτήσεις του σε χαμηλές θερμοκρασίες είναι περιορισμένες.

Ο καρπός είναι μέσου μεγέθους έλλειπτικού σχήματος με κίτρινη έπιδερμίδα και με επίχρωμα έντονα κόκκινο λαμπερό και έλκυστικό χρώμα στό 60-100% της έπιφάνειας του. Η σάρκα του είναι κίτρινη — πορτοκαλί με κόκκινα σημεία στον πυρήνα και άριστης γεύσεως. Η άντοχή του στις μεταχειρήσεις είναι πολύ καλή. Είναι λίγο ευαίσθητος στην σκουριά και άρκετά ευαίσθητος στό σχίσμο όρισμένες χρονιές και σε όρισμένα περιβάλλοντα.

ΕΠΟΧΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ: Ωριμάζει 15 ημέρες πριν από την RED HAVEN.

Υπόκειται σε καρπόπτωση μέχρι λίγο πριν από την συλλογή. Έχει καλή συμφωνία με τό DAMAS 1869.

Για την έποχή που ώριμάζει τό μέγεθος του καρπού είναι μάλλον μεγάλο. Δέν έγγυάται όμως πάντοτε σταθερή παραγωγή.

3. CRIMSON GOLD (Κρίμσον γκόλντ)

Προέρχεται από την Καλιφόρνια και από άγνωστους γεννητορες.

Έμπορικά διαδόθηκε από τό έτος 1967.

Είναι δένδρο ζωηρό και πολύ παραγωγικό. Μάλλον ευαίσθητο στο ωίδιο. Έχει μικρές απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες (400-600 ώρες).

Ο καρπός είναι μικρού έως μέσου μεγέθους, σφαιροειδούς σχήματος, με κίτρινο βασικό χρώμα και με επίχρωμα κόκκινο λαμπερό στο 80-90% της επιφανείας του. Η σάρκα του είναι κίτρινη μέσης γευστικότητας.

Αντέχει στις μεταχειρήσεις και είναι ευαίσθητος στην σκουριά. Στην ωρίμανση είναι ήμικπύρηνος.

ΕΠΟΧΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ: Ωριμάζει 12-13 ημέρες πριν από την RED HAVEN.

Είναι ενδιαφέρουσα ποικιλία τόσο για τα αγρονομικά της χαρακτηριστικά όσο και για τα εμπορικά της.

Οι μικρές απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες την καθιστούν κατάλληλη ακόμη και για τα νοτιότερα μέρη.

4. STARK EARLIBLAZE

(Στάρκ Έαρλιμπλεϊζ)

Προέρχεται από την Καλιφόρνια και από διασταύρωση.

Διαδόθηκε εμπορικά από το έτος 1972.

Τό δένδρο είναι μέσης ζωηρότητας, παραγωγικό. Φαίνεται να αντέχει στις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα.

Ο καρπός είναι μέσου μεγέθους, στρογγυλός με κοιλότητα ποδίσκου μέσου βάθους και με μαστοειδή απόφυση αρκετά μεγάλη. Η επιδερμίδα του είναι κίτρινη — πορτοκαλί, σχεδόν σκεπασμένη εξ ολοκλήρου με κόκκινο χρώμα. Η σάρκα του έχει χρώμα κίτρινο — πορτοκαλί πολύ χυμώδης, αρωματική, ήμικπύρηνος. Ο καρπός είναι λίγο ευαίσθητος στην σκουριά και αρκετά ανθεκτικός στις μεταχειρήσεις και τις μεταφορές.

ΕΠΟΧΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ: Ωριμάζει 6-10 ημέρες πριν από την RED HAVEN.

Είναι ποικιλία αξιόλογη για την πρωιμότητά της.

5. INDEPENDENCE

Προέρχεται από την Καλι-

φόρνια και από αυ.οεπικονίαση της RED KING.

Εμπορικά διαδόθηκε από το 1965.

Τό δένδρο είναι μέσης ζωηρότητας και παραγωγικό.

Ο καρπός είναι μέσου μεγέθους, έλλειψοειδής με έλαφρά μαστοειδή απόφυση. Τό χρώμα της επιδερμίδας είναι κίτρινο και τό επίχρωμα έντονο λαμπερό κόκκινο χρώμα στο 70-100% της επιφανείας του.

Η σάρκα του είναι κίτρινη, με αρκετή επιφάνεια κόκκινη, υπόξηνη, μέσης γευστικότητας και ύψηλης άντοχής στις μεταχειρήσεις.

ΕΠΟΧΗ ΩΡΙΜΑΝΣΕΩΣ: Ωριμάζει 2-3 ημέρες μετά την RED HAVEN.

Είναι ευαίσθητο στο ωίδιο. Οι καρποί είναι έλαφρώς ευαίσθητοι στην σκουριά.

* * * * *

Στό έπόμενο τεύχος θά περιγράψουμε τίς προωθούμενες και δανειοδοτούμενες ποικιλίες μηλιάς και άχλαδιάς.

Η ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ

Η άκτινιδιά είναι φυτό δίοικο (Υπάρχουν άρσενικά και θηλυκά φυτά). Κατάγεται από την Κίνα. (*Actinidia Chinensis*). Ο καρπός κυκλοφορεί διεθνώς με τό εμπορικό όνομα KIWI (κίβι).

Η Νέα Ζηλανδία (Νότιο Ήμισφαίριο) είναι ή πρώτη χώρα στόν κόσμο πού άσχολήθηκε συστηματικά με την άκτινιδιά προπαγάνδισε τούς καρπούς της και δημιούργησε τίς πρώτες καλλιεργούμενες ποικιλίες. Σήμερα ή πιό αξιόλογη και κατ' έξοχήν εμπορική ποικιλία, θεωρείται ή μεγαλόκαρπη «HAYWARD (Χέϊχρντ)». Αξιόλογος κλώνος της ποικιλίας αυτής είναι ή «CHICO» (τσίκo) πού καλλιεργείται στις Ήνωμένες Πολιτείες (Η.Π.Α.).

Η πρώτη χώρα στόν κόσμο πού παράγει και έ-

ξάγει καρπούς άκτινιδίων είναι ή Νέα Ζηλανδία. Καλλιεργούνται σήμερα στην χώρα αυτή κάπου 1500 έκτάρια. (1 έκτάριο = 10 στρεμ.) οί περισσότερες είναι παλιές φυτείες. Τό 1980 ή παραγωγή έφθασε στους 12.000 τόννους. Οί εξαγωγές ύπολογίζονται σε 8.600 τόννους.

β) Δεύτερη χώρα έρχεται ή Γαλλία. Καλλιεργούμενη έκταση κάπου 1000 έκτάρια. Έμπορεύσιμοι καρποί περίπου 1000 τ. Σχεδόν όλη ή παραγωγή έξάγεται.

γ) Τρίτη χώρα είναι οί Ήνωμένες Πολιτείες. καλλιεργούμενη έκταση 500 έκτάρια. Η παραγωγή πλησιάζει τούς 1000 τόννους.

δ) Ακολουθούν ή Ίταλία (500 έκτάρια) ή Ίσπανία (250 έκτάρια) ή Ίαπωνία 200 έκτάρια κ.λ.π.

Αίτηση όπλαρχηγού Ψαροδήμου

από σελίδα 94

“Αννα, μεθ’ ενός τέκνου της, διε-
τούς, αἰχμαλωτίσθη καὶ διὰ ξαγο-
ράν αὐτῶν ἐπλήρωσα 17 χιλιάδας
γρόσια τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὅπως
τὴν ἀπαλλάξω ἐκ τῶν βρωμερῶν
χειρῶν τῶν Ἀγαρηνῶν...”

Ὁ Γ. Χ. Χιονίδης στό ἀναφερόμε-
νο ἄρθρο μεταξύ τῶν ἄλλων γράφει:

«Ἡ πιό ἀξιόλογη πληροφορία
τοῦ Ψαροδήμου εἶναι (σελ. 2-3 τῆς
«ἐκθέσεώς του») ὅτι τὴν ἴδια μέ-
ρα, πού νικηθήκαν τοῦτοι στή Μη-
λιά, ἔπεσε καὶ ἡ Νάουσα. Συγκε-
κριμένα γράφει: «...εἰς δὲ τὴν τε-
λευταίαν, εἰς Μηλιάν, ἐνίκηθημεν
παρά πολυαρίθμου τουρκικοῦ
στρατοῦ, τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέ-
ραν, Ἀπριλίου 4 τοῦ 182
2, ἐχαλάσθησαν καὶ οἱ ὀ-
πλαρχηγοὶ Γέρο Καρατά-
σος καὶ Ἀγγελῆς Γάτζο-
υ, ὁ δὲ Λογοθέτης Ζαφειρ-
άκης καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γέρο
Καρατάσου ἐφονεύθησαν
».

“Ἔτσι, δίνεται ὀριστική λύση
στό ἐρώτημα, πού ὑπῆρχε, γιὰ τό
πότε ἀκριβῶς ἀλώθηκε ἡ Νάουσα
ἀπό τοὺς Τούρκους, θέμα γιὰ τό
ὁποῖο ὑποστηρίχθηκαν διαφορετι-
κές ἀπόψεις καὶ ὑπῆρχαν πολλές
ἀμφισβητήσεις.»

Ἱστορικές πηγές γιὰ τό κρασί

από σελίδα 97

ἀπὸ τὴν Ἀραπιά

τί πράγμα δά ψουνήσεις
ἀπὸ τὴ Νιάουστα;

Παλιό κρασί γυρεύει,
παλιό τρία χρονῶν».

Ἡ ἀμπελοκαλλιέργεια βέ-
βαια δέν ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ της
μέχρι σήμερα πάντα σὲ ἀκμή, πέ-
ρασε καὶ δύσκολες μέρες. Ἄλλο-
τε ἡ φυλλοξήρα, ἄλλοτε οἱ δυσμε-
νεῖς συγκυρίες τῶν ταραγμένων ἐ-
ποχῶν ἢ ἡ στροφή σὲ ἄλλες ἐπι-
κερδέστερες καλλιέργειες ἀπειλή-
σαν τὰ ἀμπέλια μὲ ἀφανισμό. Οἱ
Ναουσαῖοι καλλιεργητὲς ὅμως
κατόρθωσαν μὲ ἀγῶνες νὰ σώ-
σουν καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν πα-
ραδοσιακὴ ποιότητα τῶν τυπικῶν
κρασιῶν τῆς περιοχῆς.

Ἀρωματικά φυτά

από σελίδα 121

τόσο τὰ αὐτοφυῆ ὅσο καὶ τὰ καλ-
λιεργούμενα ἀρωματικά φυτά.

3. Τὰ προϊόντα τῶν ἀρωματι-
κῶν φυτῶν εἶναι οἱ ἀποξηραμένες
δρόγες καὶ τὰ αἰθέρια ἔλαια.

4. Δέν ἔχει ἀκόμα ἐξηγηθεῖ ἡ
βιοσύνθεση καὶ ὁ ρόλος τῶν αἰθε-
ρίων ἐλαίων στὰ φυτά αὐτά.

Θά κλείσουμε τό θέμα μὲ μιὰ
διαπίστωση - πρόταση.

Ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ἀρωμα-
τικῶν φυτῶν, ἐνῶ δέν παρουσιάζει
προβλήματα στήν καλλιέργεια,
ἀντιμετωπίζει ἓνα μοναδικό καὶ
σοβαρό πρόβλημα, τὴν ἐμπορία
τῶν προϊόντων τους.

Αὐτό μπορεῖ ν’ ἀντιμετωπι-
στεῖ μὲ τὴ δημιουργία σοβαρῶν
καὶ ὑγιῶν φορέων, πού πλαισιού-
μενοι μὲ εἰδικευμένο προσωπικό
θά μποροῦν νὰ συγκεντρώνουν
καὶ διακινοῦν ὅλες τίς ποσότητες
πού θά τοὺς παραδίδουν οἱ παρα-
γωγοὶ σὲ τιμές προκαθορισμένες.
Ἔτσι μόνο θά μπορέσει ν’ ἀνα-
πτυχθεῖ ὁ κλάδος αὐτός πρὸς τό
συμφέρον τῶν γεωργῶν ἀλλὰ καὶ
τῆς Ἑθνικῆς Οἰκονομίας.

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΤΣΑΠΑΚΙΔΟΥ

ΑΤΙΤΛΟ

Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος
ἦταν μιὰ ἀπλή
πατιτούρα
τό περίγραμμά του
ἀκρογιάλι στό χάρτη
καὶ τρεῖς τέσσερις
τελεῖες μὲ τίς σημαντικότερες
πόλεις στήν καρδιά.

* * * * *

Η ΜΑΜΑ ΜΟΥ

Τά μάτια της ἦταν
σάν τοῦ μοσχარიοῦ
τά δικά μου σάν
τοῦ τυφλοπόντικα.

* * * * *

Η ΕΠΟΧΗ ΜΟΥ

Τούτη εἶναι ἐποχὴ χωρὶς μεγάλους
Κάποτε ἦταν συνήθεια νὰ βγαίνουν
σάν τὰ ἀγγουράκια καὶ νὰ γίνεται
κάποια ἱστορία γιὰ νὰ τὴ λένε τὰ
βράδια

μὰ εὐτυχῶς πέρασε κι αὐτό.

Παράκληση θερμὴ νὰ μᾶς
γνωρίζετε ἐγκαίρως τὴν ἀλλαγὴ
τῆς διευθύνσεώς σας, ὥστε νὰ μὴ
χάνονται τὰ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ
μας στήν παλιά σας διεύθυνση.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Π	Ε	Ρ	Δ	Ι	Κ	Α	Ρ	Η	Σ
2	Α	Λ	Η		Β	Α	Ρ	Α	Κ	Ι
3	Π	Ε	Ν	Α		Μ	Α	Μ	Α	Ν
4	Α	Ν	Α	Ν	Ι	Α		Α	Ρ	Ι
5	Ρ	Η		Α	Κ		Α	Ν	Ι	Α
6	Α		Γ		Α		Λ	Τ	Α	
7	Ν	Τ	Ο	Υ	Ρ	Λ	Ι	Α		Λ
8	Τ	Ο	Υ	Σ	Ι	Α		Ν	Ω	Ε
9	Ο	Υ	Ρ	Α	Σ	Β	Η	Ρ	Σ	
10	Σ	Τ	Ο	Υ	Μ	Π	Α	Ν	Ο	Ι
11		Α	Υ	Ρ	Α	Η	Λ		Λ	Α
12	Ν		Ν	Ο	Μ		Σ	Τ	Ο	
13	Α	Ν	Ι	Σ	Α			Ν	Ι	Σ

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

(Πρώτη εμφάνιση τής Α.Ερ.Θ.Ο.Ν.)

24/5/81. 'Η νεοσύστατη ντόπια 'Ανεξάρτητη 'Ερασιτεχνική Θεατρική 'Ομάδα Νάουσας (Α.Ερ.Θ.Ο.Ν.) πραγματοποίησε την πρώτη εμφάνιση στην αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου με το έργο του Στρατή Καρρά «Οί 'Αθλητές και 'Αθάνατες ιστορίες αγάπης στόν πόλεμο». 'Η θεατρική παράσταση σημείωσε εξαιρετική επιτυχία και απέσπασε τά θερμά χειροκροτήματα τών θεατών.

'Ο Τοπικός τύπος σχολίασε ευμενέστατα την θεατρική παράσταση. Για την ενημέρωση τών αναγνωστών τής «Νιάουσας» παραθέτομε μερικά αποσπάσματα σχολίων τών δύο τοπικών έφημερίδων.

'Η Φωνή τής Ναούσης σέ διίστηλο πρωτοσέλιδο άρθρο και μέ τίτλο «Μία παράσταση εκπληξη από την ντόπια Α.Ερ.Θ.Ο.Ν.» με ταξύ τών άλλων γράφει:

Ευχάριστο πέρα γιά πέρα ήταν τό ξιάφνιασμα τών θεατών πού παρακολούθησαν τήν περασμένη Κυριακή τήν πρώτη εμφάνιση τής 'Ανεξάρτητης Θεατρικής 'Ομάδας Νάουσας...

... 'Ο κ. Χρ. Μπατατζής πού ανέλαβε όλο τό βάρος τής δημιουργίας τής ομάδας και τής παρουσίας του έργου κατάφερε νά δώσει τό «κάτι άλλο» πού δέν μπορούσε κανείς νά περιμένει στην έπαρξία...

...Οί «'Αθλητές» μέχρι τώρα δέν άνέβηκαν σέ καθιερωμένο θέατρο. 'Ετσι ό κ. Μπατατζής δέν είχε επιρροές. 'Εκανε μία καθαρή δική του δουλειά, πού δέν έχει νά ζηλέψει τίποτε από κανένα, καίτοι πάλαισε μέ χίλιες δυσκολίες. 'Επρεπε νά βρεθούν χρήματα και άνθρωποι. 'Εγιναν «έσωτερικά δάνεια» και έπιστρατεύθηκαν εκείνοι πού είχαν μεράκι κι άς μήν είχαν οι περισσότεροι καμιά προηγούμενη σχέση μέ θέατρο. 'Εργάτες, υπάλληλοι, άγρότες, κάθε καρδιάς καρύδι πού λέμε. Αυτό ίσως ήταν και ένα στοιχείο επιτυχίας...

... 'Αλλη αποκάλυψη ήταν ό Τάκης Ρίζος πού μελοποίησε και τραγούδησε τά τραγούδια του έργου. 'Όσοι τάκουσαν είχαν τήν εντύπωση ότι όφείλονταν σέ κάποιο γνωστό συνθέτη. Κοντά του ό ντραμίστας Γ. 'Ορδουλίδης. 'Εκπληξη και ή σκηνογραφία πού είναι συλλογική εργασία του Γιώργου Τσιμπλιαρίδη, Φάνη Χρυσόχου, Κώστα Ζιάγκαλου, Χάρη 'Αδαμίδη, Τάκη Καλούλη και Γιώργου Θανασούλη. 'Εντυπωσιακή ή μουσική επένδυση και τά ήχητικά έφφέ. Κι' έδω συλλογική

έργασία από τούς Χρ. Μπατατζή, Λαζ. Βαρβέρη και Κ. Παραστατίδη. Και τά ένδυματολογικά από τίς Ρένα Πωλαναγνωστάκη, Λίνα Μώκιου και Κλειώ Πετρά, ένω τό μακιγιάρισμα και χτένισμα έγινε από τή Δωρ. Φραγκοτσινού.

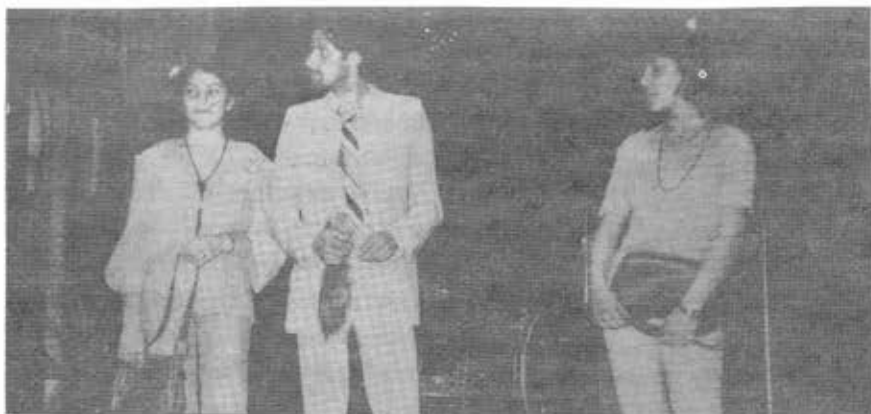
'Ο Κωσ Κολ στά «Μακεδονικά Νέα» γράφει:

'Εντυπωσιακή όμολογουμένως υπήρξε ή πρώτη παρουσία τής 'Ανεξάρτητης 'Ερασιτεχνικής Θεατρικής 'Ομάδας...

...Κάτω από τήν καθοδήγηση του έμπνευστή και δημιουργού τής ομάδας κ. Χ. Μπατατζή, τά άγόρια και τά κορίτσια έδωσαν στο μέτρο τών δυνατοτήτων τους μία έντυπωσιακή, κεφάτη παράσταση, γεμάτη κίνηση, μουσική, τραγούδια και ευαισθησία, βγαλμένα από ένα κείμενο καυστικής αντιπολεμικής και τραγικής συνάμα σάτυρας...

...Γενικά ή παράσταση ήταν τό προϊόν σκληρής δουλειάς όλων τών συντελεστών της και έδωσε έλπίδες γιά παραπέρα δημιουργικό έργο στο χώρο του 'Ερασιτεχνικού θεάτρου...

... 'Επαιξαν οι κ. Παραστατίδης, κ. Ζιάγκαλος, Μελέτης 'Αδαμίδης, Μ. Κιοσές, Χ. 'Αδαμίδης, Τ. Καλούλης, Στ. 'Ατματσιάδης, Τάσος Καπετανάκης, Διαμαντούλα Λεμόνα, Λία Τσακίρη, Κλειώ Πετρά — Μπούσκα, 'Ελσα Τάνου, Γ. Διαμαντίδης, Μαργαρίτα Ζάχου, 'Αντ. Παπαδίκης, Ν. Μάντισιος, Τόλης Τσάτσας, Δεσπ. Κοσμίδου, 'Αλεκ. Κυράνος, Λ. Βαρβέρης, Τ. Ρίσκος, Διογ. Κωστόπουλος, Στ. Παπαδόπουλος, Βέτα Βαρβέρη.

«ΟΙ ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ» ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

24/5/81 — 30/5/81

Τό χορευτικό συγκρότημα «Γενίτσαροι και μπουλές» της πόλης μας, ύστερα από πρόσκληση του δημάρχου της πόλεως Βύρ της Γαλλίας, Όλιβιά Στίρν Τ. Υφυπουργού εξωτερικών, μετέβη στην πόλη αυτή, όπου ο Σύλλογος, στά πλαίσια του προγράμματός του χόρεψε διάφορους τοπικούς χορούς. Τό χορευτικό συγκρότημα εντυπωσίασε μέ τούς χορούς του καί καταχειροκροτήθηκε από τόν κόσμο, πού παρακολουθούσε τήν παράσταση.

Τό γκρουπ αποτελούνταν από τούς εξής: (χορευτές, οργανοπαίκτες καί συνοδούς της έκδρομής) Βασιλείου Σώτος, Δόδης Γιάννης, Δεληχρήστος Θωμάς, Ζαχαράκη Αύγη, Ζαχαριάδης Γιώργος, Καρβουνιάρη Έλένη, Καρβουνιάρης Σπύρος, Κυπρίτη Κατίνα, Κυπρίτης Γιάννης, Κυπρίτης Παντελής, Κουτσοφλιάνος Τάκης, Μαρκοβίτης Γόλης, Μπάιτσης Τάκης, Μουραφελή Πόπη, Μυλωνάς Κώστας, Νέστορας Γιάννης, Οικονόμου Αλέξανδρος, Παζαρέντσης Μιχάλης, Παζαρέντσης Τρύφων, Πέιος Πέτρος, Σαρμπίνος Κων/νος, Ταμπακιάρης Κώστας, Ταούλας Γιάννης, Σκουπερ Τάκης, Φειδάντσης Λάζος, Φειδάντση Σοφία, Χατζηγεωργίου Κων/νος.

— Η αγωνία είναι ή τελευταία πράξις ενός δράματος ή ή πρώτη πράξις ενός μυστηρίου

Σέγκκιουρ

Προσέξατε

Οί στηλές της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στην διάθεση όλων των Ναουσαίων καί των φίλων του περιοδικού.

Οί αποστελλόμενες γιά δημοσίευση εργασίες καί άρθρα πρέπει νά είναι σύντομες μέ 6 τό πολύ σελίδες γραφομηχανής, αραιογραμμένες καί νά μή έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

Παράκληση οί εργασίες νά γράφονται στην Δημοτική.

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δέν φέρει καμιά ευθύνη γιά τίς εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της. Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δέν επιστρέφονται.

Δεξίωση των νέων μελών του Συλλόγου Αποφοίτων

Στίς 11 Ιουνίου ο Σύλλογος Αποφοίτων Ναούσης «Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος» δεξιώθηκε τά νέα μέλη του, στην αίθουσα του Τουριστικού Περιπτέρου «ΚΙΟΣΚΙ».

Η εκδήλωση άρχισε μέ όμιλία του προέδρου του Συλλόγου Αποφοίτων κ. Όδυσσέα Ντινόπουλου, ό οποίος, καλωσόρισε τούς νέους αποφοίτους, έκ μέρους του Συλλόγου.

Μετά μίλησε ό αντιπρόσωπος των νέων αποφοίτων Γιώργος Λιάμπας, ό οποίος μεταξύ των άλλων ανέφερε γιά τή μαθητική ζωή καί γιά τό ενδιαφέρον πού έδειξαν οί καθηγητές καί ιδιαίτερα ό Λυκειάρχης κ. Ιωάννης Αμπατζίδης, γιά τή μόρφωσή τους στά χρόνια πού φοιτούσαν.

Κατόπιν πήρε τό λόγο ό Λυκειάρχης κ. Ιωάν. Αμπατζίδης, ό οποίος συγκινημένος ευχαρίστησε τόν όμιλητή γιά τά καλά του λόγια. Στην εμπνευσμένη του όμιλία ό Λυκειάρχης τόνισε, γιά τά προβλήματα πού θά αντιμετωπίσουν οί νέοι απόφοιτοι στην κοινωνία καί τέλος ευχήθηκε στους νέους απόφοιτους καλή σταδιοδρομία.

— η συναίσθηση της άγνοίας είναι μεγάλο βήμα πρός την γνώση

Χρυσόστομος Ι.

ΟΜΙΛΙΕΣ ΤΟΥ ΛΑΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ 1980-1981

Επιμέλεια Θωμά Αλδάκου

- 1) Εκθέσεις Ζωγραφικής 10
- 2) Συναυλίες 8
- 3) Θεατρικές παραστάσεις 10
- 4) Εκθέσεις χειροτεχνίας 1
- 5) Κινηματογραφικές προβολές 32
- 6) Διαλέξεις 5
- 7) Διαγωνισμοί Παιδικής Ζωγραφικής 3
- 8) Λογοτεχνικός Διαγωνισμός 1
- 9) Σχολικές γιορτές 10
- 10) Χριστουγεννιάτικες γιορτές του Δήμου Ναούσης 4
- 11) Έκδηλ' ύσεις διαφόρων Συλλόγων της πόλης μας 25
- 12) Όμιλίες - μαθήματα του Λαϊκού Πανεπιστημίου του Πολιτιστικού Κέντρου Ναούσης 29

6. Μονά ή ζυγά;

Κάποιος έχει στο ένα του χέρι ζυγό αριθμό αντικείμενων π.χ. κέρματα και στο άλλο μονό αριθμό. Μπορείτε να μαντέψτε σε ποιο χέρι είναι ο ζυγός;

7. 'Ο πρωτότυπος Δωρητής

"Ένας παράξενος μαθηματικός, θέλοντας να κάνει δώρα σε πέντε φίλους του, τούς αριθμήσε κατά σειρά 1,2,3,4,5 και έδωσε στον καθένα τους από μία μάρκα. 'Η μάρκα του πρώτου είχε τόν αριθμό 5 του δεύτερου τόν αριθμό 25 του τρίτου 125 κ.ο.κ.

Σπαζοκεφαλιές

Του Σταύρου Σαμαρά Καθηγητού

Στή συνέχεια τούς παρουσίασε τά πέντε δώρα του, πού ήσαν αριθμημένα με τούς αριθμούς 1,2,3,4,5 και τούς παρακάλεσε να διαλέξει ο καθένας τους από ένα οποιοδήποτε από τά 5 δώρα και να πολλαπλασιάσουν τόν αριθμό

του αντικειμένου πού διάλεξαν με τόν αριθμό του αντικειμένου της μάρκας του. Πρόσθεσε τά γινόμενα πού βρήκαν και βρήκε τόν αριθμό 9615 ισχυρίστηκε δέ ότι έτσι μπορεί να βρεί ποιο αντικείμενο διάλεξε ο καθένας. Είναι δυνατό;

8. Τό πρόβλημα του ράφτη

"Ένας ράφτης έχει ένα κομμάτι ύφασμα πού έχει μήκος 12 μέτρα και κάθε μέρα κόβει απ' αυτό 2 μέτρα. Στο τέλος πόσων ημερών τό κομμάτι θά είναι έντελώς κομμένο;

Οί απαντήσεις στο έπόμενο

ζόμενο τά μωρά (άντ.) — κακή διάθεση.

6. 1.3.1 — Τά ταχυδρομεία μας χωρίς τό Ε

7. "Όταν αυτή είναι άνταριασμένη θά βρέξει στη Νάουσα — 30

8. Λένε οί Βλάχοι τό Δημήτρη — Γλύτωσε απ' τόν κατακλυσμό

9. "Έχουν τά ζωα — Δέν πειράζει — Πήγαν οί Μπούλες

10. Τόπος θυσίας πού τιμάται.

11. Θαλασσινός άέρας — μισός ήλιος — είναι σε κεφάτα τραγούδια μας.

12. 50 — "Όνομα ξενικό — "Άρθρο μέ πρόθεση

13. "Όχι ίσα — Πόλη της Σερβίας πού γεννήθηκε ο Μ. Κων/νος

λοιμόνο — Εύρωπαϊκός χορός

8. "Ηρώας του 1822 (αίτ.) — Δύο σύμφωνα.

9. Μεγάλο δένδρο στις άκρες (μέ άρθρο) — "Όργανο μέτρησης του χρόνου.

10. Φτιάχνουν πίττες σ' αυτά — Βρώμικοι στην ψυχή και στο σώμα

Του Δ. Μπάιτση

"Η Λύση στην σελίδα 127

★ **«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»** ★
Τό περιοδικό
κάθε Ναουσαίου

ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

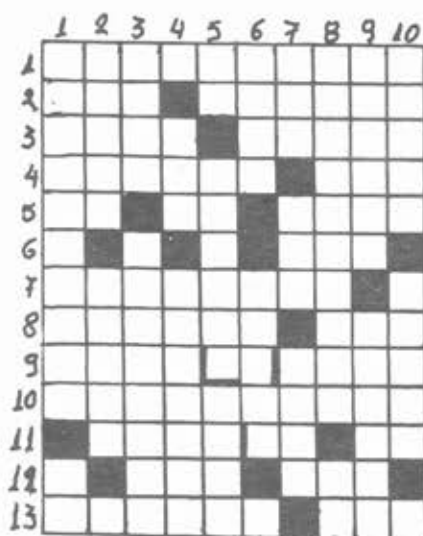
Δάσκαλος: Πότε εμφανίσθηκαν οί δεινόσαυροι επί της γής;

Γιαννάκης: Οί δεινόσαυροι, κύριε δάσκαλε, εμφανίσθηκαν επί της γής πρό 20.000.000 ετών και 20 ήμερών.

Δάσκαλος: Πώς τό βρήκες Γιαννάκη μέ τόση ακρίβεια;

Γιαννάκης: Μά, κύριε δάσκαλε, σεις δέν μās είπατε πριν από 20 μέρες στο μάθημα ότι οί δεινόσαυροι εμφανίσθηκαν πρό 20.000.000 ετών;

ΝΑΟΥΣΑΙΚΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

Ή Οριζόντια:

1. 'Ο υπεύθυνος οργανωτής του Μακεδονικού Άγώνα στη Νάουσα

2. 'Η Νάουσα έμεινε υπό τήν κατοχή του 1804 — 1812 — 'Υλικό πού χρύσωναν, (Χρυσόχαρτο)

3. Γράφουν και μ' αυτή — οί παλιοί θυμούνται της Παναγίας τόν (καθ. αίτ.)

4. Φιλοξενήθηκε ο 'Απόστ. Παύλος από τόν — όχι πυκνό (άνορθ.)

5. Μισό ρήμα — Τό λέν διπλασια-

Κάθετα:

1. Τοποθεσία της Νάουσας — Διπλασιαζόμενο γίνεται γιαγιά.

2. 'Ηρωίδα της Θ. Σαμαρά — Αυτά.

3. Χαϊδεμένη Κατερίνη — Τό σφάζαν του Άγια — 'Ιγνάτη.

4. Τούρκικα τή μάνα — Λέων Γ ό ... (άνορθόγραφα)

5. 12 — Νησί σε δικό του πέλαγος — Πρώτη λέξη πού λέν τά μωρά

6. Είδος μαχαιριού — "Έχτιζαν σπίτια στη Νάουσα μ' αυτή.

7. Άνδρική προσφώνηση — Άλ-

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο
"Ένα βιβλίο κατατοπιστικό ἐπιστημονικό μέ χρωματιστές εἰκόνες
Τί εἶναι τὰ κοκκοειδῆ (ψῶρες) καί πῶς καταπολεμοῦνται
Δέν πρέπει νά λείψει ἀπό κανένα ἀγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορεῖτε νά τό προμηθευτεῖτε ἀπό τὰ γραφεῖα
τοῦ Ἀγροτικοῦ Συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ

"Έκδοση συλλόγου «Μποῦλες — Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ

Βασιλέως Κωνσταντίνου (Νέα διεύθυνση)

